

PLANINSKI VESTNIK

LETNIK LXXV

1895 1975

8

1975

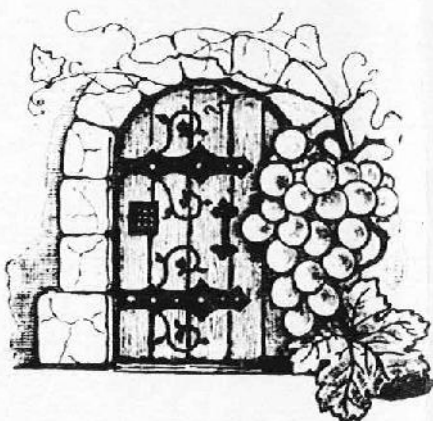
PLANINSKI VESTNIK
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
 IZHAJA OD LETA 1895

Dr. Miha Potočnik	Ob grobu Joža Čopa	449
Darinka Petkovšek	Barbka Lipovšek-Ščelčin	453
Ing. P. Šegula	Red zasluge za narod za V. JAH	456
Lilijana Avčin	Barbki	457
Vladimir Pleničar	Razmišljanje ob jubileju	458
Nejc Zaplotnik	Na strmih smučinah	459
Mitja Košir	Strah	465
Vilko Mazi	Planine in morje	466
Viki Grošelj	Štirje septembrski dnevi	468
Tone Strojín	Na visokem vrhu sredi Atlantika	471
Mitja Bevc	Nova Idrija	475
Urša Kolenc	Kolencevo planinsko društvo	477
Drago Bregar	Lyskamm	481
Lado Božič	Idrijske poti	482
Pavel Sivec,		
Zdravko Likar	Spomini na Mont Blanc	491
	Društvene novice	497
	Alpinistične novice	506
	Varstvo narave	507
	Iz planinske literature	509
	Razgled po svetu	510

Naslovna stran:

Sleč

Foto: Jože Dolničar

5030 vagonov kletnih kapacitet
 28 polnilnih linij
 7674 ha kmetijskih površin
 4840 zaposlenih v 18 temeljnih
 organizacijah združenega dela na
 področju celotne Jugoslavije
 letni količinski promet preko 21 534
 vagonov in 2923 vagonov izvoza —
 to so osnovni podatki s
 SLOVIN-ove osebne izkaznice

SLOVIN

tovarna pohištva

lipa

ajdovščina

phone: (065) 73-010, 73-011

cable: lipa ajdovščina

telex: 34340 yu lipa

vam nudi:

- kuhinjsko pohištvo LUCIJA, TANJA, LIPA
- kolonialno garniturno pohištvo TENNESSEE, MARYLAND, JEFFERSON
- moderno komponibilno pohištvo DOMUS
- sedežne garniture NORD

Poština plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 30, odgovorni urednik: Stanka Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojín, dr. Tone Vreber. — Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri NB 50101-678-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 100 din, plačljiva tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 160 din (9 US \$). Oglase vodi Rada Lavrič. — Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasilo, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

75. LETNIK

8 1975

OB GROBU JOŽA ČOPA

Dne 30. junija 1975 smo v Planini pod Golico pokopali Joža Čopa, starosta slovenskih alpinistov in gorskih reševalcev. Ob skrajno slabem nevihtnem vremenu se je v imenu Planinske zveze Slovenije in Planinske zveze Jugoslavije s kratkimi besedami poslovil od njega tudi predsednik PZS in njegov dolgoletni prijatelj ter plezalski tovariš dr. Miha Potočnik. Obljubil je, da bo popolnejše besedilo poslovičnega govora objavljeno v Planinskem Vestniku.

Če bi Čopov Joža še lahko spregovoril, bi nam prav gotovo dejal, da je smrt samo naravni zakon in naravni nosilec vsakega življenja. Velikokrat nam je na pol v šali, na pol zares govoril, da smrt sploh ni težka, saj jo celo vsaka stara ženska prestane. Za nas pa je prav njegova smrt zares težka izguba.

Kakorkoli nas navdaja in pretresa žalost ob njegovem zadnjem slovesu, bi bilo brez dvoma bolj po njegovi želji, če tu ne žalujemo in ne jadikujemo nad to neizogibno vsakega človeka usodo, temveč pregledamo življenje, ki je lahko še daleč preko groba in vse minljivosti zgled in spodbuda tistim, ki ostajajo.

Znova se je pretrgala »zlata naveza«. Usoda je hotela, da za dr. Stanetom Tominškom, ki je odšel že leta 1961, govorim v zadnje slovo še prvaku slovenskih alpinistov, gorskih reševalcev in planincev.

Joža Čop je bil vse svoje dolgo in uspešno življenje zgled dobrega človeka, vzor nesebičnega tovariša in prijatelja, človek pokončnega, nesebičnega značaja, nad vse bogate srčne kulture in nadpovprečne naravne inteligence. Bil je vseskozi zaveden Slovenec in resnično pravi patriot. Čeprav nešolan delavec-proletarec se je enako-pravno in suvereno vključeval v vsako planinsko in tovariško družbo; bil je povsod iskan, nad vse pozorno so ga poslušali sogovorniki. Iskre njegovega humorja in dobre volje, ki so vedno spodbujale k optimizmu in znale reševati položaj tudi v najtežjih trenutkih, so bile sploh neprekosljive. Kolikokrat nas je njegova hladnokrvnost, dobra volja in šala reševala v najtesnejših plezalskih položajih, ko smo dobesedno viseli na drobnih nitkah, kolikokrat in kolikerim je bil odločilna opora v nacističnem zaporu v Celovcu, Begunjah in Šentvidu, kolikerim potem med okupacijo v ilegalnem aktivnem delu v Ljubljani!

Vsi vemo, da je postal Joža, ki je začel s planinstvom na Golici in Stolu že takoj po prvi svetovni vojni, ko je prišel kot aktivni koroški borec s fronte na Karavankah spet v tovarno Kranjske industrijske družbe (K. I. D.) na Jesenicah, med obema vojnama naš nesporno najboljši alpinist in najuspešnejši dolgoletni gorski reševalec. Ko je kmalu po prvi svetovni vojni še nosil svoji sestri Jerici, oskrbnici koč na Golici, preskrbovalne potrebščine in ko je kot tretji – za svojim bratom Albinom in Francem Kosmačem – v takratni maratonski gorski tekmi prehodil v 4 in pol ure pot s Koroške Bele prek Valvazorja na vrh Stola čez Belščico na vrh Golice in v Rovte, kjer ga sedaj pokopavamo, je že sanjal o plezalnih vzponih v Julijskih.

Leta 1922 je kot prva povojna slovenska naveza v družbi s Klementom Jugom, Janezom Kvedrom in Volkarjem preplezal severno triglavsko steno po »slovenski smeri«. Od takrat naprej se je z dušo, srcem in telesom zapisal plezanju in je v več kot tridesetletnem nenehnem alpinističnem udejstvovanju preplezal nešteto težkih plezalnih smeri v Julijskih Alpah, od tega okrog 30 prvenstvenih. Bil je vodilni med številnimi slovenskimi plezalci, ki so poskrbeli za to, da se je tudi v naših stenah povsem izpolnilo geslo ustanoviteljev SPD »vrniti slovensko lice slovenskim goram«. Rad je omenjal, da se je rodil v istem letu 1893 kot slovensko planinsko društvo. Vrh njegovih alpinističnih zmogljivosti, drznosti in tovariške požrtvovalnosti je konec junija 1945 preplezani osrednji steber Triglavske stene, ki zdaj za vse čase neizbrisno nosi njegovo ime »Čopov steber«. Tone Svetina mu je v knjigi »Stena« za njegovo 80-letnico postavil še za živega najlepši spomenik. Mnoge njegove prvenstvene plezalne ture so izvirno popisane tudi v knjigi »Srečanja z gorami« (1968). Ni pa se udeleževal samo v kopni skali. Bil je med prvimi, ki nas je navdušil za zimske vzpone in za

zimski alpinizem. Obiskali smo vsak mesec v letu Triglav, zimski Jalovec, Skrlatico po zaledeneli severni steni, Razor, Rokave, Kotovo špico in še mnogo drugih vrhov. Led in sneg Centralnih in Zahodnih Alp mu ni bil tuj: Matterhorn 1931, Švica z Weissshornom, Dauphineja s ponosno južno steno La Meije 1937, Mt. Blanc 1939, še prej pa Dolomiti in Dachstein. Spoznal in obhodil je Durmitor in albanske gore. Povsod, kamorkoli je prišel, je bil uspešen, ker je imel neverjetno naravno orientacijsko sposobnost in nedosežno plezalsko spretnost, pogum in preudarnost hkrati. Zadnjič je plezal septembra 1957 – star 64 let – v družbi z dr. Hafnerjem, Borisom Zihrlom in menoj po slovenski smeri Triglavske stene ob 30-letnici našega prvega vzpona po tej smeri.

Joža Čop je bil od leta 1922, ko je Čeh Kusy s Plemenic zdrknil v severno steno Triglava, dolgoletni gorski reševalec in nesporni vodja gorenjskih reševalcev. Prvič sva leta 1924 stala skupaj v Vratih ob dr. Jugovem pogrebem vozu. Štiri leta smo skupaj iskali prehod v Črni graben, da bi našli posmrtno ostanke Vladimirja Topolovca. V tem smo uspeli leta 1928, ko smo kot prva naveza preplezali Gorenjsko smer. Ob tem pa smo po Joževi pobudi dobili in razvili tudi idejo o prečanju vse severne Triglavske stene od Praga do Luknje po »Zlatorogovih stezah«, ki smo jih v »zlati navezi«, okrepljeni s prijateljem Matevžem Frelhom, preplezali 24. julija 1931.

In še, in še!

Bil je dolga leta zvest in delaven član in odbornik podružnice Turistovskega kluba Skala (T. K. S.) na Jesenicah, odbornik jeseniškega planinskega društva in postaje GRS.

Še ko je zaradi starosti izgubil svoji dve največji življenjski ljubezni: delo v železarni in plezarijo, je bil nenehno povezan z gorami in mladino. Dolga leta ji je posredoval svoje bogate izkušnje v raznih tečajih in v alpinističnih taborih v Vratih. Še ko ga je ob njegovi 75-letnici leta 1968 delno prizadela kap in mu ohromila desno nogo in roko, je neštetokrat obiskal Vrata, Tamar in Vršič. Honorar za roman »Stena«, ki je izhajala najprej v »Dnevniku« in mu ga je odstopil avtor Tone Svetina, je namenil za rabljen volkswagen, da bi ne bil odvisen samo od drugih in bi ga sin lahko večkrat zapeljal v gorsko naravo.

Čeprav se neposredno ni ukvarjal s politiko, je bil vendarle vedno napredno usmerjen, vnet za pravice malega človeka in delavca. Pred vojno je z besedo in zgledom deloval v smeri združevanja in sodelovanja vseh napredno mislečih delavcev na Jesenicah.

Zaradi njegove narodne zavednosti so ga nacisti aretirali že sredi aprila 1941 in ga odpeljali v zapore v Celovec, nato pa v Begunje in št. Vid. Ko so ga – menda po posredovanju dr. J. Kugyja – izpustili, je odšel v Ljubljano, se tam takoj vključil v OF, ilegalno aktivno deloval in opravljal razne kurirske in propagandne naloge vse do konca vojne.

Po vojni je za majorja Franca-Marka Primožiča čez Karavanke prenašal kurirsko pošto na Koroško. Značilno zanj je, da ni hotel sprejeti ponujenega boljšega mojstrskega delovnega mesta v jeseniški železarni, češ, ostal bom v žični valjarni pri svojem delu, ki ga znam in obvladam, mojstri pa naj bodo drugi. Tam je tudi ostal vse do upokojitve.

Leta 1948 je bil prvi Slovenec, ki je v Beogradu nosil in predal štafetno palico za rojstni dan maršalu Titu. Samo tedaj je od razburjenja obnemel in izgubil besedo, tako da mu je šele maršal vzpodbudno pomagal iz zadrege.

Ko je leta 1953 umrl Boris Kidrič, je bil ob katafalku najlepši žalni venec iz Joževih planinskih rož.

Zaradi obširnega pionirskega in življenjskega dela za razvoj slovenskega planinstva, alpinizma in gorske reševalne službe je Joža prejel zlati častni znak Planinske zveze Slovenije, zlati znak Planinske zveze Jugoslavije, znak gorskega vodnika št. 1, častni znak GRS in kot prvi slovenski planinec tudi Bloudkovo nagrado. Predsednik republike ga je odlikoval z Redom zasluge za narod z zlato zvezdo. Najbolj zlat pa je bil on sam!

Zdaj je Joža dokončno prišel — kakor mu je v zdravici za 80-letnico napisal veliki pesnik Oton Župančič — »do zadnjih gnezd in prvih zvezd«. Vrnil se je tja, kjer je kot rosní mladenič skodranih las začel: pod svojo Golico, v Rovte, med dišeče poljane planinskega cvetja in opojnih majskih ključavnic. Izpolnjuje se mu zadnja želja, ki je tudi naša: da bi mirno počival sredi svojih gora. Kot je dejal naš največji pesnik Prešeren, bodo tudi tega Čopa vzele vase njihove moči. Za nas pa bo ostal zgled in nepozabna legenda.

Slava Jožu Čopu!

Ljubljana, 30. 6. 1975

dr. Miha Potočnik

Joža Čop v mladih letih

(Gl. E. Lavšin, V Triglavu in njegovi sosesčini str. 293.)

BARBKA LIPOVŠEK-ŠČETININ

Odšla je tiho, mirno, sama zase, kot se je tolikokrat – še se spominjam – odpravljala s komerkoli zgodaj zjutraj ob dveh, ob treh iz Tamarja – v Mojstrovko, Jalovec, v Šite... Samo malo so zarožljali klini zvečer, nekaj tihih besed je bilo slišati in že je ni bilo več v jedilnici. Vsak vzpon ji je pomenil resno delo, ki zahteva moči. Kadar pa je bil naslednji dan namenjen počitku, je tudi Barbkin veseli smeh zvenel med nami in njen mehki, smejoči se in tako nekam prizanesljivi pogled se je srečeval z našim.

Zivo mi je pred očmi v tako našem Tamarju...

V alpinistični odsek Akademskega planinskega društva se je vpisala leta 1959 in takoj pokazala izredne sposobnosti. »Barbka je fantastična,« je bilo slišati že takrat.

Kdor ve, da je Barbkin oče tudi velik ljubitelj gora in alpinist, mu je jasno, da je Barbko popeljal v gorski svet on sam. Približal jih je ljubljeni hčerki z vso ljubeznijo planinca, z vso resnostjo alpinista, s prodorno in prefinjeno silo esteta in z občutljivo dušo umetnika glasbenika.

Staro komaj 14 let, leta 1955 – rodila se je 4. julija 1941 – jo je vzel s seboj v slovensko smer v Triglavski severni steni, leto pozneje je bila z njim v Mali Rinki in potem še in še.

Zapiski vzponov AO APD zanjo v tista leta ne sežejo. Ko pa sem jo pozimi leta 1958/1959 srečala na društvu kot brucko – geografino (B turizem, A geografija) je v januarju že vpisano njeno prečenje Rinka–Turska gora in Rinka–Skuta; maja že raz v Jalovcu in poleti med 21 vzponi – človek strmi ob osemnajstletnem dekletu – Herletova smer v Ojstrici, Jugov steber in dvakrat Čopov steber v Triglavski steni. In nato vsako leto 15 do 25 vzponov.

Če listam po tej knjigi vzponov, vidim, da Barbka ni hlastala le po najtežjih smereh; cenila je vzdržljivost, ljubila je gore, vedela je, da jim vsak letni čas daje svojo barvo in svoj ton. Po dvakrat, trikrat v letu je preplezala tudi lažje smeri, če je videla, da je tako želel kdo, ki je bil manj izurjen. Bila je čudovit tovariš. Med vzponi v letu 1961 že berem kar štirikrat: Skalaška smer – dvakrat z Ladjo, trikrat Čopov steber, Aschenbrennerjeva smer v Travniku, direktna in Špiku itd. Istega leta sta s Heleno Lužar preplezali kot prva ženska naveza Čopov steber in kot prva ženska naveza tudi Desno v Dedcu. To so sami veliki plezalni uspehi za starejšega plezalca, kaj šele za mlado dekle. Leta 1961 je zapisan tudi prvi vzpon s Petrom Ščetininom, takrat še študentom metalurgije, njenim poznejšim možem. Kdaj se je stakla med njima najgloblja izmed človeških vezi, ne vem, vem pa, da jo je prepleta trdna plezalna vrv in da so jo vpele jeklene vponke, počasi, za vedno... Čutila sem ob njej, da sta se srečala dva človeka, rojena za gore, da jih skupaj doživljata v najtežjih smereh.

Že leta 1962 so se njuni skupni vzponi vrstili – med njimi so ponovitve nekaterih težkih smeri doma (direktna v Šitah in Barbkino solo plezanje Hornove smeri v Jalovcu) in sedem vzponov v Treh Cinah (Tre Cime di Lavaredo). – »Barbka in Peter sta preplezala diretissimo v Veliki Cini – prav ona kot prva ženska,« je tekel pogovor v jeseni, ko smo se spet zbrali v skromnih prostorih Akademskega planinskega društva. Ob diapozitivih sta pripovedovala, drug drugega dopolnjevala po domače, preprosto, veselo, – mi pa smo ju zavzeto poslušali. – Nekaj z vlakom, nekaj peš, s priljago na nekakšnem vozičku na dve kolesi, ki sta si ga sama naredila – in

uspela. Vsaka še tako drobna stvar je samó potrjevala, kako sta se ujela ob delu in hotenju, v skromnosti in pristrčnosti dva izredna človeka.

Še tisto jesen, septembra, smo Barbki in Petru s skromnim darilom in toplimi željami v društvu – spet v našem Tamarju potrdili njuno skupno življenjsko pot. Nismo mogli več govoriti samo o Barbki ali samo o Petru – Barbka in Peter sta postala en pojem, vsak uspeh je bil njun uspeh – in tudi danes ne morem drugače.

Spomladi leta 1963 je Peter diplomiral, Barbka pa je postala mamica. Ljubka Katarinca ji je vzela nemalo časa, a tisto leto je še vneteje študirala; Barbka je bila ob vseh dosežkih v gorah tudi dober študent, saj je leta 1962 že diplomirala na I. stopnji. Oktobra pa je že bila nekajkrat spet v gorah.

Leta 1964 je preplezala s Petrom prvo ponovitev variante Aschenbrennerjeve smeri. Ko je imela Katarinca dobro leto in je že lahko živela ob razumevajoči babici in dedu, ju najdemo v francoskih Alpah.

Od pomladi leta 1965 se vrstijo vzponi v naših stenah – v Koglu, Špiku, Jalovcu, Rinki. Sredi poletja sta bila na Kavkazu: preplezala sta Misses-Tau, Dych-Tau, Gruzinski steber in malo prečenje stene Bezengi – Barbka je bila prva ženska, ki je preplezala ti dve smeri.

Tudi v letu 1966 si sledijo vzponi doma in na tujem; doma prvenstvena v Vežici (Kamniške Alpe), 2. ponovitev Čopovega stebra v ženski navezi, na tujem spet v Cinah, v Petit Druju in drugod.

Spomladi leta 1967 je Barbka diplomirala. To leto je tudi ponovila več težkih smeri: v ženski navezi Rumeno zajedo v Koglu in smer Debeljak-Fajgelj v Turski gori; s Petrom pa češko smer v Frdamanih polcih. Vse to so bile prve ponovitve. – V začetku avgusta so zapisali naši časniki: »Naša najvišja Barbka!« V sovjetskih gorah (Pamir) sta prečila s Petrom Pik Lenin 7134 m; bila je druga ženska, ki je prečila ta visoki orjaški vrh. Ob diapozitivih v jeseni je dodala: »Ni tako težko, a višina je strašna, komaj dihaš...«

Niso pa Barbke odlikovali samo plezalni vzponi. V svojem majhnem a pristrčnem domu je skrbno gospodinjala in v njem je rastle in se razvijala njuna nežna plavalasa Katarinca. Obenem pa je takrat že honorarno poučevala na pedagoški gimnaziji.

Barbka je bila tudi dober organizator. Dve leti (1968–1970) je bila predsednik Akademskega planinskega društva in je vedno, že prej in pozneje, z vso vmeno spremljala vsakoletne plezalne tečaje; prenekateri vzpon je zlezla s pripravniki in jih uvajala v lepote gora in plezanja. Sodelovala je tudi pri Planinski zvezi Slovenije – bila je dve leti tajnik Gorske reševalne službe in sodelovala pri komisiji za alpinizem.

Spomladi leta 1968 je kot prva ženska ponovila Mosoraško smer v Anić Kuku v Paklenici. Konec maja sta bila s Petrom v zahtevnih švicarskih stenah (Böttletstock, Söteletstock, Titlis). Barbka je tja povabila mednarodna zveza alpinistk. – V začetku avgusta nas je vznemirila vest: Barbka in Peter sta ujeta v snežni metež 200 m pod vrhom Piz Badile (Berninske Alpe, Švica) – pet dni... Bosta vzdržala, ju bodo rešili? Zanju pet dni ledenomrzle stvarnosti; za nas ena sama misel in želja, da bi vzdržala; za starše in Katarinco pet dni neizrekljive skrbi, napetosti, strahu, ena sama groza nemoči. Vendar – gora ni hotela... – In po petih dneh: Barbka in Peter sta rešena! Še hranim sliko, ko ležita doma z zavitima omrznjenima nogama in hčerkica med njima.

Vzdržala sta – oba.

In ko so bile noge spet zdrave, so ju ob prostih dneh znova in znova klicale gore, domače in tuje. To leto v jeseni je bila Barbka tudi stalno nameščena, vendar na šoli so rabili geografa in zgodovinarja, to je bil pogoji. Barbka se ni ustrašila, ni oklevala – poleg svoje diplome iz geografije in službe je v nekaj letih opravila še diplomu iz I. stopnje zgodovine. – Njena diplomatska naloga »Zgodovina planinstva do prve svetovne vojne«, je dobro premišljeno in skrbno opravljeno delo.

Leta 1969 sta s Petrom preplezala v avstrijskih (Wilder Kaiser), italijanskih (Punta di Frida, Marmolada) in švicarskih gorah (Breithorn, Rifelhorn idr.) več zelo težkih. Tu sta ponovno preplezala tisto smer v Piz Badile, v kateri ju je ujel metež.

Barbka je bila zaradi svojih uspehov znana v mednarodnih alpinističnih krogih. Bila je član mednarodne zveze alpinistk Rendezvous haute montagne. Za knjigo o dosežkih alpinistk: Von der Krinoline zum sechsten Grad, Salzburg-Stuttgart 1967, je napisala poglavje o slovenskih alpinistkah.

V alpinistiki ni v navadi podeljevanje priznanj, vendar podeli Planinska zveza za izredno delo in uspehe srebrni in zlati znak Planinske zveze Slovenije. Barbka je prejela leta 1963 srebrni, leta 1971 pa zlati znak Planinske zveze Slovenije.

Leta 1971 je Barbka v drugo postala mamica, prišla je Veronika. Družinici ni bilo prizaneseno s skrbjo in bojem za malce bolj ustrezno stanovanje. A vse sta znala urediti s svojo iznajdljivostjo, skromnostjo in prizadevnostjo na robu zaščitenega Krakovskega ob Gradaščici.

Prišle so tudi stiske: reševali so ji moža, ki je padel v steni Dedca, sama je šla z reševalno ekipo, dva dni iskala očeta, ki se je, čeprav dober in utrjen smučar, izgubil v megli in metežu. Tudi njega so srečno našli. V švicarskih Alpah pa je lansko leto sama sestopila po usodnem ledeniku, kjer je zdrsnil mož v razpoko, obvestiti o nesreči reševalce – tudi tu gora ni hotela.

Življenje je vendar ob vseh naporih – morda ravno zaradi zmage nad njimi – tako čudovito. – Da, ko ga zmoreš, ko ti proži svojo desnico in se ti nasmia.

ln zdaj premišlujem – da se je letos proti koncu zime, ko so se začele semestralske počitnice, ko sta še januarja s Petrom bila na Tošcu, to čudovito življenje od Barbke obrnilo –. Ujela jo je v svoje mreže najzahrbtnjša izmed bolezni. Vse je zmogla sama, vse sta zmogla s Petrom. Tega nista zmogla. Še danes ne morem prav dojeti, da se je Barbka poslovila od nas, da je ne bom več srečala. Barbke – tega skromnega, veselega, izrednega človeka; dobre, razgledane profesorice; te odlične plezalke kakršne še nismo imeli; ljubeče in skrbne mamice in žene ni več... Tiste enostavne žene s kratko pristriženimi lasmi in blagimi, smejočimi se modrimi očmi, ki se mi je vedno zdela še dekle, ne bo več k meni; radi sva se pogovarjali o vsem. Tudi o planinski terminologiji. Kot geografinjo in alpinistko, predvsem pa kot ljubiteljico gora in vsega, kar je v zvezi z gorami, jo je hudo motilo naše neurejeno planinsko izrazoslovje, bodisi krajevno bodisi drugo. Ob vsem svojem delu se je lotevala tudi razčiščevanja teh pojmov. Najprej je sama za potrebe komisije za alpinizem pri PZS pripravila precejšen seznam pojmov in razlag, pozneje pa je delala v okviru literarne komisije pri PZS. Barbka je bila resnično neutrujen delavec, človek bistrega duha, z zdravo ambicijo in izredno delavnostjo. Gradila je kamen na kamen v kleno zgradbo. Tako je gradila svojo plezalsko sposobnost pa svojo strokovnost in svojo pristrčno, ljubo družino.

ln sredi tega dela, tega poletja, staro komaj triintrideset let, nam jo je iztrgala najbolj neusmiljena zmagovalka nad vsem živim – smrt.

Naj nam ostane spomin nanjo čimboli živ, naj se ji klanjajo od daleč naše gore in naj ne velja prepoved, da poneseimo Barbki vsako pomlad na grob kako cvetico z gora – zaslužila jo je!

Darinka Petkovšek

Dr. Marijan Breclj izroča Titovo odlikovanje vodji odprave tov. Škarji

Foto ing. P. Šegula

RED ZASLUGE ZA NAROD ZA V. JAHO

ING. P. ŠEGULA

tevilnim čestitkam, ki so si v naglem zaporedju sledile vse od dne, ko smo zvedeli za prvi uspeh članov V. JAHO, se je v sredo, 14. maja, pridružilo še odlikovanje predsednika republike Josipa Broza-Tita.

Visoko odlikovanje, red zasluge za narod z zlato zvezdo, je vodji odprave Tonetu Škarji izročil predsednik Skupščine SR Slovenije tovariš dr. Marijan Breclj.

Predsednik se je v svojem nagovoru spomnil dolgih desetletij plodnega dela planinske organizacije in v krajšem pregledu preletel naše odprave in njihove dosežke, hkrati pa izrazil priznanje za vse, kar je planinska organizacija storila za kakovost svojega dela in za ugled, ki so ga njeni člani priborili Jugoslaviji v mednarodnih planinskih krogih.

Predsedniku se je za izkazano pozornost in za odlikovanje zahvalil tovariš Tone Škarja in ga ob tej priložnosti zaprosil, da v imenu članov odprave ter v imenu jugoslovanskih planincev prenese pozdrave predsedniku SFR Jugoslavije tovarišu Josipu Brozu-Titu.

Intimni slovesnosti je sledil sproščen pomenek, v katerem je bilo govora o novih nalogah planinske organizacije, o novih odpravah, o stikih z alpinisti drugih držav. Razen predsednika dr. Marijana Breclja in članov in vodje V. JAHO so se srečanja udeležili še član predsedstva SRS Jože Lončarič, podpredsednik Skupščine SRS Beno Zupančič, član IS Skupščine SRS Marjan Lenarčič, predsednik Planinske zveze Slovenije dr. Miha Potočnik, podpredsednik Tone Bučer, tajnik Janez Kmet, načelnik KOTG in številni drugi prijatelji planinstva.

BARBKI

LILIJANA AVČIN

edim v travi pred Barbkinim senikom. Na njenem bujno cvetočem travniku sem nabrala šopek majniških rož in jih zataknila v vrata. Na pragu bajtice njenih sanj sem prižgala rdečo svečo. Nikoli več ne bo stopila čez ta prag. Včera j smo jo pokopali.

Ob meni sta zvesti prijateljici in spremljevalki na nešteti prelepih obiskih gora, Vida in Jelka. Tiho jima pripovedujem.

Tu sva jo s Francetom obiskala pred komaj desetimi meseci. Zdi se mi, kot da jo še vidim. Žareča, nasmejana nama razkazuje svoj ljubi, še prav nič popravljeni, a s toplo ljubeznijo zasilno urejeni senik. Samo, da se vrne Peter s Himalaje, pa bosta začela. Les za ostrežje je že pripravljen. To bo dela prihodnje poletje.

Potem stopi iz bajte na rob svojega posestva. V modri kopalni obleki, ogorela, vsa v smehu stoji na trati, prav tako bogati s cvetjem kot danes. Za njo se v poletni pripeki ves čadast grmadi Bavški Grintovec. »Tole moram pa slikati,« pravi France. »Katarina, stopi k mamil« Kakor sestri sta si, mati in starejša hčerka. Babica počiva v senci in s pokojnim nasmeškom opazuje hčerko in vnučki.

Vročina je čedalje hujša, potegne nas na kopanje. Saj zato sva bila prišla. Barbki morava pokazati čudovite zelene tolmune, slapiče in brzice, ki jih imajo kar za hrbtom, pa jih še ne poznajo. Z Ravnega dola pod Lepim špičjem prihaja ta bajni potok, ki potem ponikne in se čisto spodaj združi z Vrsnikom. Barbka strmi, občuduje, Katarina že čofota po vodi, mali vražiček pa kakor da je ponorel. Vse skale in pečine so je polne, štiriletna stvarca neverjetno spretno leze po njih. Mamica Barbka nima trenutka miru.

Dovolj! Zdaj si jo zavihiti na hrbet in držeti jo le z eno roko (Franceta je kar strah) naglo pleza po strmih pečeh levo od potoka. Kakšna čvrsta, mišičasta postava, kako skladni, premišljeni gibi, kakor varna stopinja! Opazujem to veliko alpinistko, ki je po vseh izrednih uspehih ostala skromna, naravna, prava ženska, ljubeča mati in žena. Občudujem jo. France jo pelje gor ob slapičih in tolmunih prav do štirih, strmih korit pod mostom. Ob deževjih se napolnijo, da jih sploh ni videti, sedaj pa žubori po vsakem prosjojen, drobcen curek. Barbka se vrne očiščena. Kako čudovito, da imajo vse to tako blizu, koliko vročih poletij se bodo tukaj hladili! Samo, da pride Peter in da začnejo!

RUDI ZAMAN

AVTOSTOP GORNIKA

Hitim v planine
s palcem — študent.
Življenje gore prinesem
s seboj iz doline —
s ceste, s črnih tovarn,
iz knjige debele,
iz tvoje jeseni življenja...
Nekateri se ne morejo prebuditi.
Jaz pa hitim na goro tudi zate...

VEČER

Gledam!
bela,
oranžna,
rdeča,
škrlatna, ... je gora
v zimskem večeru.
Sprejemam, misel prevaja,
jutri v življenju oddajam.

BIVAK

Pika v snegu!
Življenje gore.
— — —
igra časa
— — —
Plaz.
Gora umre...

Nemirno plapolala plamenček rdeče sveče na pragu. Nevidna, kruta roka v trenutku zbrise podobo rajske sreče. Prikaže se druga, včerašnja. Sklonjeni, kot da nas težko breme pritiska k tlom, stopamo, ne, omahujemo v črnem sprevedu. Spredaj Peter, z žaro, v njej kupček pepela. Ta pepel je Barbka. Nebo joče. Mi ne jočemo. Ne moremo. Opojno dehta v mojih rokah šmarnice, te skromne, a žlahtne cvetke pomladnega gozda. Barbkina prispodoba so. Položim jih ob jamico in zbežim. Zbežim od groba, ki je pred desetimi dnevi sprejel mojo izmučeno mater.

Po mokrem, sivem dnevu se nenadoma rahlo odpre nebo nad Kaninom. Bleda večerna luč plane v dolino, zasveti se vijugasti trak modrozeleno Soče, ostro se zarišejo zasneženi grebeni. A le za hip. Že spet vse otožno. Mračni se.

Upihnem svečo. Spustimo se v dolino. Barbke ne bo več sem. Le zakaj, le zakaj?

RAZMIŠLJANJE OB JUBILEJU

VLADIMIR PLENIČAR

pet smo dočakali jubilej, ob katerem smo se srečali planinci in lovci, t. j. 80-letnico Planinskega Vestnika in 65-letnico revije Lovec.

Oboji, planinci in lovci, smo tesno povezani z gorsko naravo. Zato smo si vedno želeli gore osvojiti in si jih čimbolj približati. Ko smo skušali naravo vsestransko spoznavati, smo jo vzljubili in smo ji darovali kar precejšen kos srca. V vseh časih jo občudujemo: s tem da se rastlinstvo in živalstvo v raznih letnih časih spreminjata, še večata svojo privlačnost in nas navdajata z ljubeznijo in spoštovanjem.

Planinci in lovci preživijo mnogo časa v naravi. Čim bolj jo spoznavajo, bliže jim je, več jim pomeni, bolj so navezani nanjo. Ne morejo se več umiriti, spet in spet se morajo vračati v gozdove, na jase, v komaj dostopne grape, nad prepadne stene in na strma melišča.

Že stari lovci so bili dobri poznavalci planin. Niso poznali samo nadelanih poti, ki so jih navadno uporabljali drvarji, gozdarji, pastirji in planinci, ampak tudi stezice in stečine divjadi, ki so odmaknjene od človeških prehodov in nas zato pogosto vodijo v še bolj neznan in pravljichen svet gorske narave. Divji lovci iz Bohinja in Trente so oblezli vse strmine okoli Triglava. Tako je nedvomno na marsikateri vrh v Alpah stopila prva prav lovčeva noga. Divjad se je umikala pred lovcem vedno višje in lovec je zašel pod same vrhove, ko je sledil gamsom. Potem je moral narediti samo še nekaj prijemov in skokov in je bil na vrhu, kjer mu je srce vriskalo ob širnem in mogočnem razgledu. Isti občutek ima Svetinov alpinist, ki je premagal steno.

Sodobnemu človeku postaja z rastočo civilizacijo hoja v planine vedno večja duševna in telesna potreba. Zato nam prav v našem času 80-letnica Planinskega Vestnika in 65-letnica revije Lovec pomenita jubilej, ki nam mnogo pove in nam je pri srcu. Lovci in planinci smo se ob tej priložnosti zbrali v Ljubljani na Lovski zvezi Slovenije k podelitvi plaketa revije Lovec ob 65-letnem jubileju revije dolgoletnim dopisnikom, lovskim pisateljem, fotoamaterjem, avtorjem za lovstvo pomembnih literarnih del ter posameznikov, organizacijam in institucijam, ki so prispevale h kvalitetni rasti revije Lovec. Srebrno plaketo I. stopnje je prejel tudi Planinski Vestnik ob svojem 80-letnem jubileju kot dokaz, kako lovci cenijo skupno delo in tovarištvo planincev in lovcev. Avtor vinjete na plaketi je Josip Gorup, izvirni slovenski lovski slikar. Upodobil je lovca v Kamniških planinah pri lovu na gamsa.

Želimo, da bi nas Planinski Vestnik in Lovec še nadalje zvesto spremljala in živela z nami. Družijo nas isti interesi in tovarištvo. Prav življenje v naravi nas najbolj zbližuje. Če bomo še nadalje sodelovali, bodo skupni tudi uspehi v varstvu narave in človekovega okolja in pri Gorski straži.

Hvala in na mnoga leta!

NA STRMIH SMUČINAH

NEJC ZAPLOTNIK

once pripeka in spreminja razvožen sneg v mokro in umazano brozgo. Skrivenčena vrsta maškaradno oblečenih ljudi čaka na vlečnico. Tesne, kot ženske nogavice napete hlače vseh kričečih barv, kar se jih je mogoče domisliti, oklepu podobni čevlji do kolen, bleščeče se vetrovke s strah vzbujajočimi smučarskimi napisi, uvožene smuči, polne nalepk, in rdeči, od pretiranega sončenja zabuhli obrazi, debelo premazani s cedečimi se mastmi – to je slika sodobne smučarske gneče. Če temu dodamo še čakanje, naveličanost, razdraženost in tiho preklinjanje, je predstava popolna. V obrabljenih kavbojkah in ponošenem, na komolcih načetem puloverju se prav zares ne morem kosati s pobesnelimi smučarskimi snobi. Pomanjkljivo opremo pridno nadomeščam s tem, da se vrivam v vrsto, čeprav s tem tvegam oko ali vsaj rebro.

Stojim pod škrbino med Ponco in Oltarjem in si z veliko težavo pripenjam smuči. Opazujem Francija, ki sestopa po konicah derez in trdo zasaja oklo cepina v sneg. Tu doli naj se odpeljem s smučmi? Krepko šalo sem si zagodel!

V gneči nekomu stopim na smuči in robniki zarežejo v bleščeči lak za las debelo ranico. Lastnik se mi tako lepo zahvali, da niti v alpinističnem žargonu še nisem odkril tako pestrih besed. Naučil sem se več, kakor če bi poslušal vse oddaje »za boljši jezik« naenkrat. Tudi čakanje na žičnico je lahko lepo, zanimivo in poučno obenem.

Na vrhu Jalovca

Foto Robert Gaberšček

Pod vrhom Jugovo grape v Dovškem Križu

Foto Drago Šegregur

V krnici pod Oltarjem zavijemo levo v široko grapo. Gazim na čelu kolone in pri vsakem koraku se vdiram do kolen. Vedno, kadar se ozrem navzdol, z vsem telesom čutim ritem zavojev in vidim kadeči se sneg. Čim hitreje na vrh, da se bo pričakanje izpolnilo. Gaziti sneg ni več težko, nahrbtnik s smučmi in čevlji izgubi vso težo. Nekoč je sonce na Krvavcu sijalo tako toplo, vrste so bile tako dolge, mi pa tako zelo potrebni martinčkanja, da bi bil pravi greh, če ne bi smučmi uporabili za ležalnike in se predali soncu, šalam in besedičenju. Pa je iz vsega skupaj nastal čisto resen pogovor o tekmovanjih, o hot dogu, pa o raznih zavojih in nazadnje celo o Saudanu. Med smehom pokažem na južno ostenje Kočne. Pojdimo, presmučajmo eno neštetihih grap, ki strmo padajo v Kokro. Pa se takoj oglasi v meni tisti večni: Zakaj pa ne? Še preden sem dokončal svoj predlog, sem že mislil čisto resno in sam pri sebi sem končal: velja vsaj poizkusiti! Takoj ob prvi priložnosti sem si ogledal Saudanov film o smučanju z Eigerja. Natančno sem preučeval njegovo tehniko, vsak njegov gib sem si skušal vtisniti v kri. Še pred koncem filma sem bil že prepričan, da znam to tudi jaz. V nedeljo sem si že pripel smučmi na nahrbtnik in hajd na Ledine. Ko sem po grdo kložastem snegu smučal izpod Dolgega hrbta, sem se pri vsakem zavoju usedel na rit. Tudi to je dobra tehnika, vendar za resne podvige nekoliko preveč tvegana. Čeprav sem večino vožnje presedel, so mi noge od napora hotele odpasti. Torej učenje in kondicija. Krvavec in vsakdanje tekanje po bregu. Tek z brega sem spremenil v sonožno skakanje iz počepa v počep. Rezultat prvega takega treninga – strašno vnetje stegenskih mišic. To mi je še bolj potrdilo nujnost »suhega smučanja«.

S Francijem se po Jugovi grapi povzpneva na Dovški Križ. Močan veter nama polni pljuča z drobnimi kristali, ki naju silijo h kašlju. Globok sneg nama spremeni sicer lahko turo v lep vzpon, ki še bolj podžiga hrepenenje po doživetjih. Skok pod vrhom pa je brez vrvi in s smučmi na nahrbtnikih že skoraj problem. Na vrhu si poiščeva zavetje, se preobujeva in pripraveva smučmi. Sneg je za normalno smučanje prav neprijeten, skorja, ki se na zavojih predira in te postavlja na glavo. S poskoki okrog trdno zapičene palice pa postane nenadoma vse mogoče. Noben prehod ni preozek, noben sneg ni pretežak. Ko naslednji dan smučava z Dovškega Gamsovca, dobesedno ponorim. Podim se po celcu pod veličastnimi stenami Stenarja in tulim od veselja. Nikdar več ne bom odvisen le od ropotajočih vlečnic in steptanih smučišč. Nikdar več

mi ne bo treba čakati na pomlad, ko sneg po gorah postane trd in zrnast. Smučanje mi je postalo nebrzdan sproščen ples. Manjka le še nekaj – divjih strmin. Toda čutim, da bom tudi strminam postal kos, prej ne odneham.

Hotenje je preveliko, da bi lahko čakal. Prvi prosti čas izkoristim, da se preizkusim. Za to izberem Kačji jezik – snežišče med Ponco in Oltarjem, ki slovi kot najbolj strmo snežišče pri nas. Da ne bi hodil sam, nakurim Francija, v dvoje bova laže pregazila dolgo pot. Od Aka do Treh macesnov se poznajo še najine stare sledi, tu pa zavija v desno pod Oltarjeve stene. Ker se bojiva plaziti, daleč vsak sebi hitiva preko strmih snežišč. Preko kolen padava v sneg in hropeva kot kovaška mehova. Končno je prečenja konec in tudi sneg postane boljši. Pred nama se vse do škrbine na grebenu vzpne strmo snežišče. Sneg postane trd, spihan, strmina pa tolikšna, da se konice smuči nad menoj, kadar se sklonim, dotaknejo snega. Nekaj metrov pod grebenom snega zmanjka in po skalah se povzpneva v škrbino. Malo se razgledava, nato pa sestopiva nazaj na snežišče. Skopljem si majhno ravninico, da se bom lahko preobul. Veter divje piha in ko menjam čevlje, se mi v roke pošteno zanohta. Pri tem usmiljenja vrednem početju opazujem Francija, ki z obrazom proti snegu počasi sestopa po konicah derez. Za trenutek podvomim v smisel svojega početja. Ne smem ga gledati, sicer mi bo upadel pogum. Končno so smuči na nogah in tudi Franci izgine za skalami. Prvi zavoj naredim strašno hrabro, pri tem pa se skoraj postavim na glavo. Prekleta, vso pot sva gazila do kolen, tu pa je sneg tako trd, da me pri vsakem poskoku pošteno pretrese. Normalnega zavoja pa si ne morem privoščiti, ker je strmina prevelika. Skrajno previdno zapičim palico, zavpijem hop in skočim, pa zopet in zopet. Pozabim na ves svet, vidim le še meter pod sabo. Najvažnejše je, da ujameš ritem in da z zavoji ne odlašaj. Vsakega je treba napraviti natanko tam, kjer ga trenutek prej vidiš z očmi. Končno sneg postane mehkejši in prva preizkušnja je za menoj. Dobro sem jo opravil, se v mislih pohvalim. Počakam Francija, ki si pod smerjo pripenja smuči in skupaj se odpeljeva Za Ak. Ko privezujeva smuči na nahrbtnika, vrhovi zažarijo v soncu. Pogledam Kačji jezik, ki se strm in bel pne med stenami, in zavem se, da sem odkril nov svet strmih snežišč, žlebov, grap in ozebnikov, ki me bo odslej kakor stene neprestano vabil na boj s svojimi slabostmi in s samim seboj.

Na Jalovčevi strehi

Foto Robert Gaberšček

Prehod z Jalovčeve strehe v ozebnik

Foto R. Gabršček

Naslednjo soboto imamo z odsekom skupno turo, namenjeni smo v Jugovo grapo. Takoj ugotovim, da bi se to dalo lepo izkoristiti za smučanje in navdušim še Beka, Draga in Mateja. Ko se vzpenjamo mimo Treh macesnov, z neprikritim ponosom opazujem vijuge, ki se tu in tam še vedno rišejo sredi nedotaknjene beline. Smuči pustimo vrh grape v lepi kotanji, ki jo je izvrtal veter, in stečemo na vrh. Ko se pripravljamo, ne morem skriti napetosti in hitro sem nared. Kakor na tekmi. Sneg je takrat sicer kložast, toda še lepo mehak, da daje dobro oporo. Na vrhu, kjer je grapa precej strma, drugim ni jasno, kako bomo stvar izpeljali, ko pa se strmina malo položi, se zopet povrne veselje do življenja. Skupno ugotovimo, da je le najtežji raztežaj napornejši od takegale smučanja, ki res zahteva veliko sapa.

Naslednji dan smo še vedno tako utrujeni, da se le z Dragom povzpneva preko Grla na Veliki Oltar. Ko prideva pod opast na grebenu Grla, s svojo neumnostjo poskrbim, da se Drago prav lepo zabava. Preko opasti namreč hočem zlesti kar s smučmi na nahrbtniku. Pri tem konice močno zarinem v opast, repi pa se zagozdijo v skalo pod menoj in po obupnem otepanju in pehanju že mislim, da bom moral do pomladi počakati v tem nerodnem položaju. Končno mi le z brezhibno akrobatiko uspe znebiti se nahrbtnika, ki ga spustim do Draga. Priveže ga na prusik in oba potegneva preko. Pri tem opazujeva lepo okroglo rumeno pomarančo, ki se iz nahrbtnika veselo odkotali v globino. Bila je edini material, namenjen za nikdar dovolj polni vreči pod rebri. Po kratkem preklinjanju odhitiva po snežišču v škrbino pod vrhom Oltarja. Tu pustiva smuči in po krasnem koščku grebena odtelevadiva na vrh. Ko se postavljava na smuči, srečava ljubljanske prijatelje, ki kar ne morejo verjeti, da bova tu dol smučala. Midva pa se že počutiva kot prekaljena borca in ponosno odgovarjava, da to ni nič posebnega. A kljub temu počakava, da izginejo na grebenu, za vsak primer, če vsa stvar le ne bi šla tako lepo od rok. Vendar je bil ves strah zastoni, v stoddotni eleganci prismočava do skoka. Tu snameva smuči in zopet spoznava, da je plezanje s smučmi na ramah zelo prijetna zadeva, posebno še, če čez skok tečejo potočki. Zopet natakneva smuči in mimo Jezerc sva hitro pri bivaku II. Skozi Luknjo podi veter megle pošastnih oblik, ki pa na gorenjski strani izginjajo kakor pod čarobno palico. Vreme se bo pokvarilo. Z Grunta odpeljeva v popolni ekstazi po lepem pomladnem zrcu. Skoraj sva že pozabila, da obstaja tudi

tako prijeten sneg. Ko spodaj zopet zapeljeva v kložaste skorje, dobiva občutek, da je smučanje najbolj bedasta stvar na svetu. Dvodnevno skakanje po strmih celcu nama je olesenelo mišice. V gozdu pa zopet smuča na nahrbtnike in repi zelo lepo tolčejo po skalah v grapi, konice pa nama grozijo, da bova nekoč obvisela v vejah. Vendar naju sreča noče zapustiti. Sekira nama pade tako globoko v med, saj pri Peričniku srečava Šraufa, ki naju dostavi točno na dom.

Že večkrat sem slišal o divjih pogovorih alpinistov, kako strašno je smučati po Jalovčevem ozebniku. Takoj mi pade na pamet, kako lepo bi bilo prav z Jalovčevega vrha. Pa poizkusimo. V zimski sobi v Tamarju najprej preberemo napis, da je za spanje treba vreči v blagajno celega jurja. Kljub tako grozeči paroli se z velikim tekom spravimo nad klobase in s polnimi usti razmišljamo, če je kdo toliko pošten, da takle davek zares plača. Zjutraj ravno opravljam veliko jutranje gašenje, ko iz spačka prikolovrati Mišo in me hoče še vsega zaspanega nagnati na Jalovec. Lepo mu dopovem, da mislimo še jesti in se sploh lepo imeti. Naj gre naprej, ga bomo že ujeli, saj bo gotovo treba gaziti. Šele kasneje, ko smo gledali kakih dvesto metrov pred seboj, kako lepo gazi sveže zapadli sneg, nam je prišlo na misel, kako njegovo zagnanost lahko izkoristimo. Budno smo pazili, da se razdalja med nami in Tomažkom ni zmanjšala, pa je lepo pregazil vse do vrha ozebnika. Tu se je sneg spremenil in je bila poč na meni vrsta, da »zagazim« do vrha. Ko na vrhu ležem v oklepne čevlje, Mišo nenadoma nekaj zatuli v besneči veter. Ves v strahu pomislim, da je gotovo zavpil »Banzaj!« in se na glavo pognal v severno steno, ko le vidim, da je samo izgubil peto na markerju. Samo še to vidim, kako jezno vrže smuča na rame in izgine za prvimi skalami na grebenu. Ga vsaj tolažiti ne bo treba, pomislim prvi hip, takoj nato pa se že prikaže nastežaj nasmejan z markerjem v roki... Kakor nesreča nikdar ne počiva, tako je sreča pri takihle dvomljivih početjih še bolj aktivna. Prvih nekaj metrov se previdno podričava, nato pa se v meni vžge ogenj, da bi se

13.

PARTIZANSKA ČENA.

Za vasjo je čredo pasla
vsa vrtila dan na dan,
s hrepnenjem gor' je vrla,
kjer je vrljak partizan.
O, le vrljakaj, o, le vrljakaj,
saj tepeče že liran,
saj se bliža zvezda sreča,
bliža se resitve dan.

Ko bi mogla, koki snala,
rade tla bi gor' v goro,
če ne vo, bi mi dejala,
da vsa smaga naša bo.
Vse trpljenje partizanov
bo poplačano s krvjo,
smrt fatalnom in tiranom,
vsi v boj za svobodo!

Če moj dragi bi življenje
za pravico sveto dal,
del nam drugo bo življenje
sino slati bo ostal.

Prepevala mu bom pesmi,
gledal me bo nasmejan,
pravila o očku svojem,
bit je hraber partizan.

Do takrat bo že svoboda
zaspala v beli dan,
vse bo srečno in veselo,
niče več ne bo lutan!

Ob 30-letnici osvoboditve. Iz »Pesmarice«, ki jo je leta 1943 izdala Okrožna tehnika KPS. Ilustracijo narisal in tekst na roko napisal arh. Vlasto Kopač. Natančnejši komentar je na str. 5 in 6 PV 1975.

kar v skale zaletaval. Kaj tako veličastnega sem le redko kdaj doživel. Ta se primerja lahko le z najtežjimi in najbolj tveganimi vzponi. Ne po tveganju, ki je tu gotovo manjše, temveč pa čisti, goli mogočnosti, po burno norem doživetju, ki te vsega prevzame, ki te zahteva celega, takega kakršen si, ki te ne vpraša, ali si bel ali črn, ali imaš milijone v banki ali strgane kavbojke na sebi, ki ne dela razlike med Rossignolovimi smučmi ali z žico zvezanimi »varnostnimi« vezmi. Tu velja le bistra glava, mirna kri in trdne noge! Vsenaokrog padajo strma snežišča, med seboj povezana z ozkimi žlebovi in izginjajoča v mračnih stenah, veter s podivjanimi sunki podi oblake, ti pa na smučeh noriš prepadam naproti. Tik nad skokom, ki pada proti ozebnikovemu sedlu, postane doslej mehak sneg trd kakor steklo. Tako je strm, da pri zavoju ne primejo robniki, ampak podrsa po njem čevlji, čeprav ima ozek, širini smučmi prilagojen podplat. To je dovolj, da zdrsnem preko, na srečo, nizke skale, vendar se kljub vsemu pod smučmi nabere toliko snega, da se obdržim na nogah. Še ena izkušnja več: tudi če zdrsneš, se s smučmi celo hitreje ustaviš kakor brez njih. Še dolg in hiter poševen smuk in že stojiva nad ozebnikom. Tu naju sprejme suh celec. Če rečem, da sva ponorela, je to premil izraz. Če bi mogel, bi skočil tri metre visoko in eksplodiral. Ko smučava pod šitami, vidim, kaj se pravi biti smučar od rojstva. Jaz postajam vse bolj uničen in cunjast, Mišo pa se šele tu popolnoma razživi. Stisnem zobe in mu sledim. Kljub splošnemu pomanjkanju snega se začuda pripeljeva točno do koč. Tu sediva na ograji in gledava prevoženo pot. Dolga je in lepa. Nad njo pa kipijo v nebo stene, visoke in strme kakor spomeniki naših hrepenenj, naših hotenj, bojev, zmag in porazov. Bele so od snega, bele od skal obsianih s soncem, bele in čiste kakor doživetje, ki bo za večno odšlo z nami in ki tudi v pustem in smrdečem dolinskem smogu ne bo utonilo v pozabo.

Ker morava počakati Gabra, ki nosi moj nahrbtnik, greva k Marjančku na juhico. Ko plačujeva juhi, me Marjan vljudno opomni, naj plačam še prenočišče v zimski sobi. Že sem mu hotel pošteno zatrditi, da sem to opravil že v blagajni v sobi, ko se spomnim, da mi tega kljub strašno nedolžnemu obrazu ne bi nihče verjel, Marjan pa še celo ne. Torej mu mirno izročim enega zadnjih papirkov, ki so kljub vsemu še vedno omejevalci naših dejanj. Ko se vozimo po planiški dolini, s Tomažem skupno ugotoviva, da je v takemle smučanju vse, kar ima težko plezanje: načrti, hrepenenje, tesnoba pred dejanjem, iskanje prehodov, pobesnena akcija in vzvišenost po dogodku, pa zopet hrepenenje... Smučarska alpinistika lahko pomeni v alpinizmu nekakšen zasilni izhod. Alpinistična oprema se je razvila v toliki meri, da je večkrat okrnjeno dejanje samo. Od avanturističnega doživetja je dostikrat ostala le hladno preračunana obrt. Smučanje po strminah pa tehnično ne more dosti napredovati, smučanje je doživetje, kakršno so včasih le še solo vzponi: premagovanje strahu, občutek lahkote, skoraj breztežnosti in ne nazadnje potrditev samega sebe.

Sonce še bolj pripeka, snežna brozga je še bolj mokra in vrsta pred žičnico je še daljša kot zadnjič, jaz pa še vedno stojim na vrhu in si pripenjam smuč in niti ne opazim, da so »varnostne« vezi že dolgo zvezane z žico, in ko nekomu v gneči stopim na smuč, niti ne slišim, da sem prekleti tepec nerodni. In le to si želim, da bi večno stal na vrhovih in si pripenjal smuč ali metal plezalsko orodje s sebe in da bi črta mojih hrepenenj vedno rasla, tako kakor se pno stene nad Tamarjem.

PETA MEDNARODNA RAZSTAVA V GORICI

CAI (Club Alpino Italiano), sekcija v Gorici nas je naprosila, da objavimo naslednje:

V Gorici bo septembra odprta peta mednarodna nagradna razstava planinskih diapozitivov. Format 5 × 5 E, 7 × 7, največ štiri diapozitivi.

Diapozitive sprejema Club Alpino Italiano, poštni predal 89, 34170 Gorica, kvota 2000 lir. V informacijo priložimo formular za prijavo.

Diapozitive sprejemajo do 18. sept. 1975, žirija bo zasedala 20.–21. sept., objava rezultatov 27. sept., razdelitev nagrad, predvajanje 18. okt., vrnitev diapozitivov 13. dec. 1975.

Žirija sestavljajo: Jože Andlovic (Jugoslavija), Giuseppe Balla (Italija), Paolo Porti (Italija), Max Kimeswenger (Avstrija), Gustavo Millozzi (Italija).

STRAH

MITJA KOSIR

učanje voda v rečnem koritu in okopnela prisojna pobočja gora so naznanjala pomladno prebujanje narave. Vesnin prihod je vedno nekaj lepega, meni pa se tisto dopoldne ni dalo razmišljati o tem. Bil sem preveč pod vtisom tistih kratkih trenutkov pred meseci, ko sva s prijateljem za hip videla preko meje – v večnost.

Vzpenjal sem se po okopneli grapi proti sončnemu robu, ki se je ostro črtal na modrem nebu. Z vsakim od najdenih predmetov iz izgubljenega nahrbtnika sem podoživljal svoje drugo rojstvo.

Da, sedaj vem, takrat sem se drugič rodil. Bil je boleč porod, poln strahu in tiste groze, ki spremlja človeka na poti v kraje, iz katerih ni vrnitve. A tako rad bi ostal tu, med ljudmi, v resničnosti.

»...dan se je nagibal v večer in skozi raztrgane oblake se je tu in tam pokazala zvezda. Kako svetle so zvezde po viharju, ko se naravne sile sprostijo in umirijo. Ne vem zakaj, toda tako je.

Snega je čez koleno, ko s prijateljem utirava globoko gaz proti dolini. Skrbi naju zasnežena grapa nekje na polovici poti, vendar morava preko nje. Na oni strani je gozd in tam bova na varnem. Ali tvegava?

Moraval

Danes vem, da človek v svoji podzavesti čuti nevarnost. Takrat mi je po hrbtenici, z vretenca na vretence preskakovala hladna iskra nelagodja, strahu...

Za hrbtom sem zaslišal značilen, rezek pok.

Zvok, ki sem ga poslušal že tolikokrat, ko sem iz varnih dolin opazoval plazove novega snega.

To je bil enak zvok, le z eno razliko: S prijateljem nisva bila na varnem.

Ogromne gmote snega so naju potegnile v svoje uničujoče vrtince. Konec. Konec?

Niti dobro živeti še nisva začela. Zakaj konec?

Nič strahu, samo začudenje nad nenavadnim razpletom dogodkov.

Potešana je radovednost, kakšno je – tisto.

Toda človek bi ne bil človek, če bi takoj popustil. Nekaj je v nas, kar nam v skrajnih mejah ohranja voljo do boja. Sla po življenju, čut samoohranitve, obstoj vrste?

S fantastično brzino naju nosi plaz v dolino.

Pojavi se strah, tisti živalski, ki daje divjo, nenaravno moč. Borim se, upiram, hočem se potegniti iz smrtnega objema. Živeti, biti, to se mi v tem trenutku kaže kot nekaj najlepšega, največjega; nekaj, kar moram za vsako ceno ohraniti...

Tedaj se snežne gmote začenjajo umirjati, dokler se popolnoma ne umirijo. Odprem oči. Z neba se mi kot v posmeh bleščijo zvezde. Razločim Veliki voz.

Ne upam si dihati, da bi ne porušil mirovanja.

Nič se ne zgodi.

Iz teme se mi približuje postava na majavih nogah. Prijatelj je živ. Ali je tudi zdrav? Je.

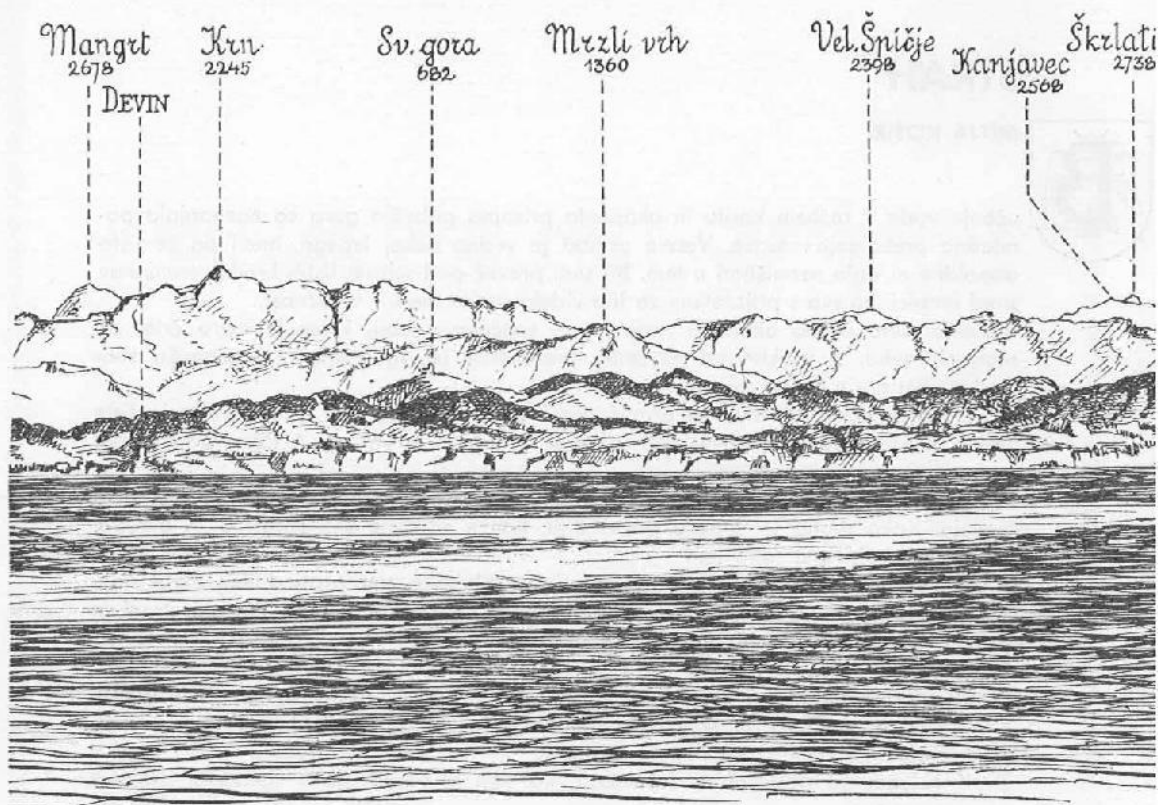
Pa jaz? Desna noga je neubogljiva. A to je v tem trenutku najmanj pomembno.

Živiva, to je dejstvo.

Tuliva, ne, rjoveva, ko se v naju podira, lomi steber strahu...

Imela sva neverjetno srečo. Malokdo jo ima. Bila sva v tistem delu drsečih snežnih gmot, ki so se ustavile v nizkem grmičevju pod visoko steno. Glavnina plazu pa je zgrmela čez globok skok, v sotesko med stenami.

Danes ne smem pomisliti, da sta takrat obstajali le dve možnosti. Po hrbtu me zmrazi, v lica mi dihanje smrtni hlad. Vendar se spomin ne da odgnati.

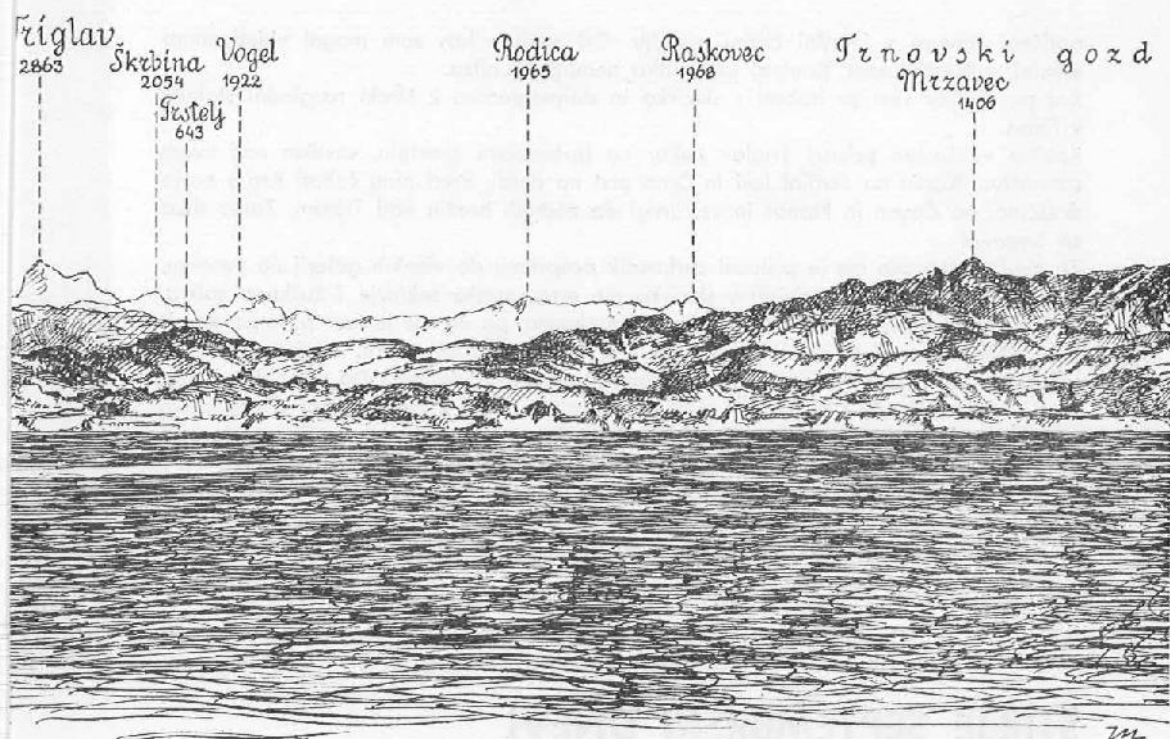
PLANINE IN MORJE

VILKO MAZI

Rad se spominjam časov med obema vojnama, ko smo se z vrha Triglava hrepeneče ozirali tja preko Krna, da bi zagledali na obzorju vsaj rahel lesket morja med istrsko obalo in beneškimi lagunami. Z bistrimi očmi se nam je to v ranem poletnem jutru dostikrat posrečilo, najuspešneje po kaki nevihti. Dober daljnogled je ob taki priložnosti celo razločno prikazal obrise Benetk z vitkim campanilom na Markovem trgu... Navadno pa je vse južno obzorje trmasto prekrival gost čad, ki je v hudi vročini zagrinjal celo obsoške hribe.

Pogled na morje se je odpiral še z nekaterih drugih julijskih vrhov, ki pa so v omejenosti dobi stali v sklopu državne meje ali pa že onkrat nje in so nam bili zavoljo tega težko ali pa celo nedostopni. Zategadelj je imel Triglav še posebno privlačnost; vselej, kadar sem se vrnil od tam, me je zagotovo kdo vprašal, če sem videl morje? Morje, ljubo morje!... kako daleč smo bili takrat od njega!— Koliko truda, nerodne poti in izgube časa, preden smo ga dosegli na naši najbližji obali, na Sušaku ali pri Kraljevici — Nobene udobnosti nam takrat niso rojile po glavi. Razkošnih hotelov in zabavišč z rafinirano mondano glasbo in plesi večinoma niti poznali nismo, pa tudi naš okus in žep nista bila po tem... Niti skromnejših hotelskih uslug nismo kaj dosti iskali. Če nisi imel lastnega šotora, ki bi ga lahko postavil kjerkoli ob nezagrajenem bregu, se je za nekaj dni rada stisnila preprosta ribiška družina in ti dala na razpolago skromen pa čist kotiček pod svojo streho. Tudi glede

prehrane nismo bili izbirčni. Marsikatero nevšečnost smo radi potrpeali, samo da smo bili v čim večji meri deležni blagodejne sproščenosti na morskem bregu.

Daleč je že vse to. Mladi niti poslušati nočejo teh zgodb. Nič jim ne zamerim, zanje je važnejše, kaj bo jutri, kakor kaj je bilo včeraj...

Od nekdanj sem imel lepo in koristno navado, da sem si vsako novo stvar ogledal tudi od nasprotne strani. Nič čudnega, da me je zato dostikrat zanimalo, kakšen je neki videti Triglav in z njim še nekaj drugih Julijcev z morske obale ali s kake ladje na morju? Na razglednicah z obmorskih krajev nisem v ozadju nikjer našel kaj več, kakor le najbližje griče pa še te navadno brez imena. Pravzaprav razumljivo, kajti domačini iz obmorskih krajev se za hribe nikoli niso kaj prida zanimali, že zato ne, ker so jim bili od rok, med obema vojnama pa vmes še sekature na državnih mejah.

Po drugi strani je treba upoštevati, da je čad v poletnih mesecih tudi v Primorju neljub gost in sega dostikrat po ves dan do najnižjih gričev.

Izredno srečo sem imel konec avgusta leta 1953, ko mi je bil zet ponudil že za teden dni plačano sobo s prehrano v počitniškem domu v Fiesi, medtem ko je moral sam po neodložljivih opravkih v zamejstvo. Obupna soparica je pritiskala tiste dni: komaj da si prilezel iz vode, si se že znova pričel znojiti... Tretji dan proti večeru pa se je nenadoma stemnilo. Prividjal je vihar z gromom in strelami, da tako pošastne noči dotlej še nisem doživel. Kakor hiše visoki valovi so butali čez cesto ob sam počitniški dom. Luči so ugasnile, obupno vpitje vseprek do ranega jutra, ko se je tudi razbesnela narava pomirila.

Vstal je čudovito lep dan. Kakor v pravljicnem prividu so se skozi okno moje sobe prikazali ostro očrtani grebeni Dolomitov koj onkraj Gradeža. Vedel sem, da je to le

optična prevara v izredni čistini ozračja. Od naših vrhov sem mogel videti samo skrajni zahodni konec Kanina, prav tako nemogoče blizu.

Koj po zajtrku sem jo pobral s skicirko in daljnogledom k široki razgledni stolnici v Piran.

Kakšen veličasten prizor! Triglav kakor na božanskem prestolu, vzvišen nad svoje spremstvo, Kanin na skrajni levi in Črna prst na desni. Pred njim čakati Krn s svojo družčino, pa Čaven in Nanos in vsi drugi do zadnjih brežin nad Trstom. Zares slika za bogovel!

Za zavitek Morave me je prijazni cerkovnik pospremil do visokih galerij na zvoniku, kjer sem lahko v miru nabiral v skicirko vse panoramske sektorje Tržaškega zaliva. Še mar mi ni bilo, da sem pri tem ostal brez kosila, pa da me je tudi pošteno prepihalo. (Najbrž prav zaradi prepiha me tudi nihče ni prišel molit. Svoj čas sem se moral otepati raznih »komarjev« pri risanju panorame s Triglava.) Do popoldanskih ur sem imel vse detajle s planinami zrisane, v grobem tudi ospredje, ki pa me je lahko počakalo še za naslednji dan. Ta ni bil več tako ugoden, vendar še toliko, da sem delo lahko prekontroliral in pripravil za dokončno obdelavo.

Razgled na naše planine z morja je slej ko prej malokdaj na voljo v tako bogati meri, kakor sem ga bil jaz deležen. Pa tudi če ga je kaj manj, pravi planinec ga bo še zmerom sprejel s hvaležnim srcem.

ŠTIRJE SEPTEMBRSKI DNEVI

VIKI GROŠELJ

se skupaj se je začelo zgodaj spomladi. Med grmenjem plazov so se stene otresale zimskega oklepa. Bližajoča plezalna sezona je prinesla in vsiljevala tisoč vabljevih načrtov. Takrat mi je šinilo v glavo. Zakaj ne bi po stenah prečil Julijce. Čim bolj je bila misel nora, bolj je bila tudi vabljiva. Približno sem naštudiral pot, manjkalo mi je le še soplezalec.

V klubu je nekaj odličnih plezalcev. Svoj načrt sem zaupal Borisu Erjavcu. Bil je takoj zato. Sedaj, ko je prečenje za nama, vidim, da ne bi mogel bolje izbrati. Ob takem prijatelju je bilo še tako težko plezanje lažje. Izredno sva se ujela. Prav ta prijateljska vez je omogočila uspeh.

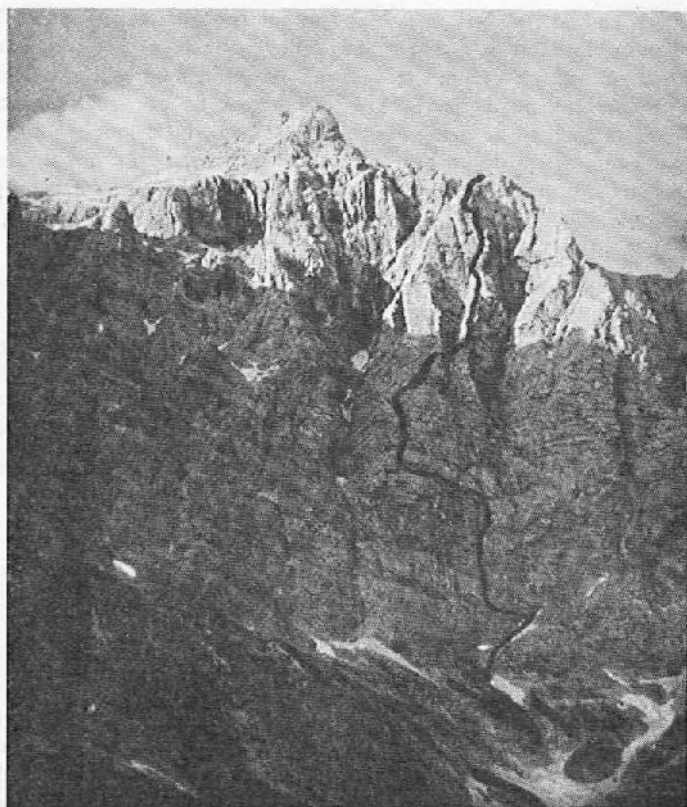
Načrt sva nekajkrat odložila. Po vrnitvi iz Francije so naju prijatelji že začenjali zbadati. Precej skeptično so gledali na najin načrt. Sredi septembra sva se odločila. Zmenila sva se še za hrano, ki naj bi jo nama prinesli v Krnico in na Bivak IV. Priroda se je začejala...

13. september: Petkovo popoldne, toplo in brez oblaka. Nestrpen postopam pred kočo v Tamarju. Ura gre proti peti, Borisa pa še vedno ni. Končno se pojavi. Doma je imel cel kup opravkov. Sedaj sva skupaj, domače skrbi so pozabljene. Najine misli veljajo le cilju. Odideva proti steni Travnika. Povsem temno je, ko se navezujeva pri vstopu. V siju svetilk splezava pet raztežajev do začetka prečnice. Na polici pod previsom si pripraviva nočišče.

Aschenbrennerjeva smer

14. september: Jutro je jasno in neverjetno toplo. Prvi žarki že božajo vrhove Ponc in Struga, ko srebava topel čaj. Ob šestih začneva s plezanjem. V prvih težkih raztežajih nad »vilicami« izgine zadnja trema, že sva se ogrela. Stena je navpična,

Severna triglavska
stena. Vrisana je
Skalaška smer
(spodnji del)
in Copov steber
Foto Viki Grošelj

a topla in prijazna. Skoraj pretirano uporabljam lestvice. Vem, da so pred nama še štirje dnevi plezanja. Boris pa se obnaša, kot da je na Turncu. Uporablja jih res samo tam, kjer brez njih ne gre.

Nekaj raztežajev pod nama se pojavita brata Štremfeljna. Namenjena sta v »varianto«. Zakličemo si nekaj besed, nato pa vsak po svoje. Okrog poldneva sva v »bunkerju«. Sledijo trije slikoviti raztežaji po »rampi«. Ko prideva v široko grapo, se razveževa. Vsak zase iščeva prehode v lažjem svetu. Še dobro uro in že stojiva na robu stene. Prva smer je za nama. Samozavest je rastla.

Sestopajoč proti Vršču, nenehno zreva v veličastno ostenje Rakove špice. Tanka črta je zarisana čez steno – Rdeča zajedra. Čim nižje sestopava, tem mogočnejše postaja stena nad nama. V mraku prideva do koč v Krnici. Pri oskrbniku dobiva hrano, ki sta jo popoldan prinesli Slava in Mojca.

Pri studencu, ki priteče izpod Rogljice, si kar na pesku pripraviva ležišči. Po pravcati pojedini pripraviva opremo za naslednje jutro in zlezeva v vreče.

Rdeča zajedra

15. september: Še v temi se spoprimeva s strmim rušnatim rebrom, ki drži pod steno. Če dostopa ne bi poznala, bi gotovo obupala. Dnevna svetloba kmalu nadomesti svetilko. Ko se izkopljeva iz rušja, počivava na majhni rami. Temnordeča svetloba obliva vrh Prisojnika. Vse niže polzi in tudi barva se preliva v svetlejšje tone.

Današnji dan se mi zdi odločilen. Pred nama je smer, ki ima le pet ponovitev. Slovi kot ena najtežjih v tem predelu. Včerajšnje plezanje kljub dobri kondiciji čutiva

v kosteh. Borisova dobra volja pa mi prežene vsak dvom. Pomirjen se vzpenjam za njim. Končno je grape pod votlino konec in vsak po svoji strani splezava vanjo. Komaj čakam, da primem za skalo. Po prvih metrih se sprostim. Te ure plezanja so bile enkratno doživetje. Težave so enakomerno porazdeljene po vsej smeri. Nikjer ni lahkega raztežaja, nikjer ekstremno težkega. Nad mano nebo, skala in Boris, okrog mene panorama domačih gora in pod mano vsa zelena – dolina Krnice. Le tu in tam je čutiti dih prihajajoče jeseni. Kako lep je svet in kako srečen je lahko človek.

Šraufov svedrovec naju je spomnil na prvo zimsko ponovitev te smeri. Veliko dejanje velikih plezalcev.

Dan se je nagibal proti popoldnevu in v kaminih pod vrhom naju je obsijalo sonce. Nekaj minut čez štiri sva stopila na rob stene.

Nisem občutil samo veselja nad preplezano smerjo. Ta stena mi je podarila mnogo več. Megleno morje je zakrivalo dolino Vrat. Ostra silhueta Stenarjevega trikotnika se je odražala na nebu. Za njo mogočni Triglav. Dve gori, dve steni, dve želji. Lagodno sva se spustila na pot in malo pred mrakom prišla do bivaka. Bil je zaprt, na vratih pa je visela vrečka s hrano. Majcina pozornost naju je ganila. Še dolgo po večerji sva sedela ob šumečem gorilniku in se pogovarjala.

Zajeda spominov

16. september: Prvo, kar sem to jutro zagledal, je bila bela sled letala na rdeče obarvanem vzhodnem nebu. Megleno morje je segalo prav do naju. Od časa do časa so se megle dvignile in nama pričarale fantastične silhete. Kot v pravljici.

Danes je prvi dan, ko bova plezala brez spalnih vreč in druge nepotrebne opreme. Vse pustiva pod steno, razen najnujnejšega. Brez besed se naveževa. Megla se dviga in od časa do časa povsem zapre razgled. Pričakovala sva lažje plezanje, a sva se uštela. Posebno gladke, skoraj nerazčlenjene plati so me pripravile k zelo previdnemu plezanju. Ure so minevale, stene pa ni in ni hotelo biti konec. Morda zato, ker sva si tako želela čimprej priti na vrh. Megla je steno povsem zakrila in šele na grebenu pod vrhom naju je zopet obsijalo sonce. Osem ur in pol sva potrebovala za teh šeststo metrov stene. Znaki utrujenosti so bili očitni, vendar sedaj ne bi odnehala za nobeno ceno. Triglav s svojo severno steno na najini levi, je bil preveč mamljiv cilj.

Vrnila sva se pod steno, pobrala odloženo opremo in sestopila v Vrata. S hrano sva bila na psu. Večerjo sva si naročila. Za naslednji dan sva imela še pol zavitka napolitanek in kos kruha. Prvič po treh dneh sva spala v koči.

Čopov steber

17. september: Zbudila sva se ob petih. Otekli in opraskani prsti so me boleli, ko sem zavezoval čevlje. Kljub temu sva dobre volje zapustila spečo kočo. Pri vodi sva pojedla še zadnje napolitanke. Po »zajtrku« sva odšla v skalaško smer. Drobne tančice so prepredale nebo. Vreme ne bo več dolgo držalo. Danes bo še.

Tri raztežaje po skalaški smeri sva se varovala, nato pa istočasno plezala do gorenjskega turnca. Kako blizu je od tam rob stene in vendar tako daleč. Nad rdečo luknjo me je presenečala izredna izpostavljenost. Klinov v težkih mestih je dovolj, vendar še zdaleč ne morem pritrditi tistemu, ki bahavo izjavlja, da Čop ni nič posebnega. Pod zadnjim težkim raztežajem sem zašel v levo. Plezal sem vodoravno po polički, dokler nisem obvisel le na prstih rok. Polička je povsem izginila v gladki steni. V tistem trenutku sem občutil ves napor štiridnevnega plezanja. Prsti na rokah so popuščali. Jadrno sem splezal nazaj do zadnjega klina. Na desni sva našla nadaljevanje. Spet je bilo vse v redu.

Majhni puhaсти oblaki so rdeče žareli, ko sva drug za drugim plezala zadnje metre. Hrapave roke so samodejno grabile za oprimki. Stena se je položila in napredovanje je bilo hitrejše. Boris je že izginil za robom. Še zadnji koraki. Vso utrujenost je odplavilo viharo čustvo. Segla sva si v roke in se objela. Mavrične barve zahajajočega sonca so bile veličastna kulisa ob koncu najinega velikega doživetja. Strmel sem v gore, zarjo in oblake, čutil utripanje lastnega srca, doživljal moško vdanost prijateljstva. Vse pa se je stapljalo v eno samo veselje do življenja.

NA VISOKEM VRHU SREDI ATLANTIKA

(Pico de Teide)

TONE STROJIN

o to pišem, se pričenja daniti. Obzorje je zastrto z gostimi deževnimi oblaki. Oblaki trebušastih oblik se skoraj dotikajo hriba, silhete smrek delajo črno našagano obzorje. Do pristave pod gozdom drži cesta. Kot bela črta se je zarezala med prvo svežo zeleno pomladansko travo. Nato napravi eleganten ovinek in zavije med kozolci na dvorišče. Iz travnika pod pristavo vstaja meglica. Tudi za pristavo, ko pričenja neizrazita dolinica, se je izvila meglica, ki daje črni gozdni gmoti globino. Vse ozračje je polno nekega dramatičnega nemira.

Nočne luči so ugasnile, tako da je jutranja danica prva svetloba. Nekje poje črni kos.

Spominjam se, da sem pred večjimi potovanji navadno vstajal zgodaj. Hotel sem si domače prizore za vedno vtisniti v spomin, prizore domačega kraja, kjer sem preživel toliko trenutkov, hudih in dobrih. Morda je v tem neka pretirana čustvenost, vendar mogočna, ne morem se ji upreti.

Tisto leto me je čakalo nekaj prelomnega, nekaj, na kar se pripravljáš dalj časa. Ni šala spreminjati stvari, ki si jim zapisal leta naporov, upanj in želja. In temu naj bi z enim dejanjem storil konec. Spominjam se, da sem pred takimi dejanji navadno odhajal na dolga potovanja, kot da bi me daljave umirjale, da bi v daljnih deželah in gorah našel moč za odločitve. Navadno sem se odločal za dežele Sredozemskega morja. Morda sem v teh eksotičnih deželah podzvestno iskal mir za notranjo stisko. Ali pa sem morda v mediteranskih deželah okolja iskal tudi zadostitve svojim željam po gibanju in potovanju? Srce je pač večni mornar.

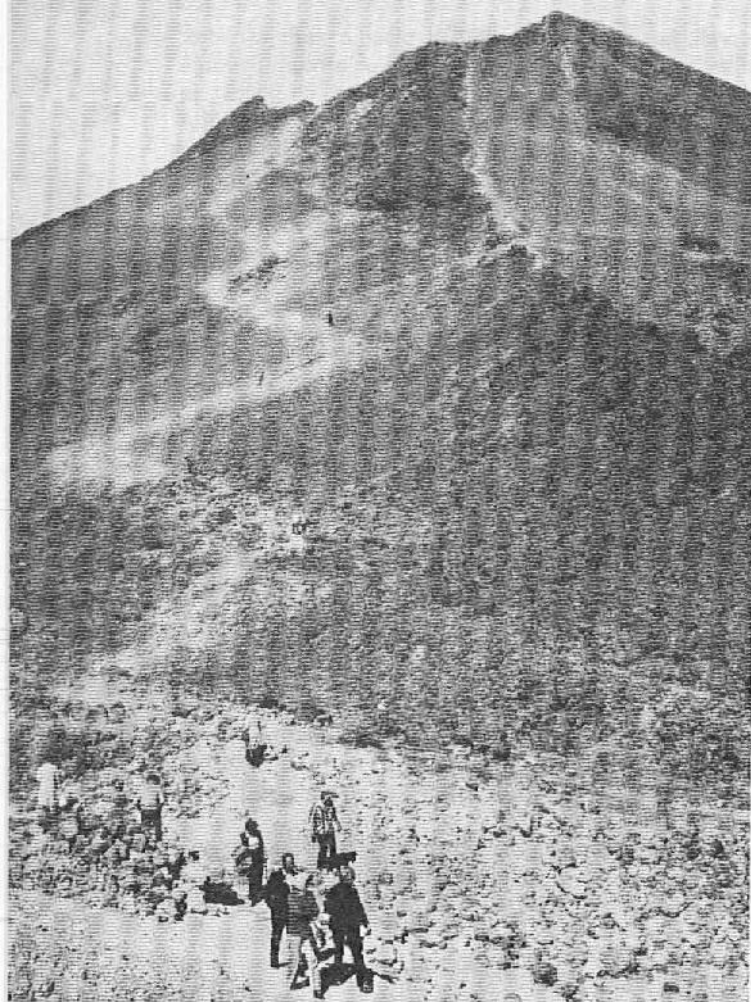
Človekova vsakdanjost, potovanje v prostor in čas, oboje je majhno, omejeno. Radi bi prehitevali, želeli bi prestopiti vsakdanji Rubikon, pa ne moremo.

Nekaterim stiskam bi radi ubežali. Zato nam pridejo gore prav.

Februarskega opoldneva me je reaktivec odložil na Kanarskem otočju. Po mirnem letu nad severno Italijo smo napravili tehnični pristanek v Malagi. Pilot je vložil precej znanja v pristanek z morske strani. Deževalo je, bližji hribi so bili skriti v oblakih.

Prvo srečanje s sončno Španijo je bilo deževno. Toda let nad Atlantikom je prinesel sonce, kajti leteli smo nad oblaki. Čudovite tvorbe zračnih mas so dopustile tudi pogled na razburkani ocean, ki se je penil dobrih deset kilometrov pod nami. Neizmerna površina morja nam je naklonila tudi tak pogled na osamelo ladjo, ki je iskala svojo pot. Kljub vsemu nas je let utrujal, povzročal biološko pomiritev, ki ji pravimo utrujenost. Skoraj smo si zaželeli pristanek.

Pico del Teide s postaje žičnice

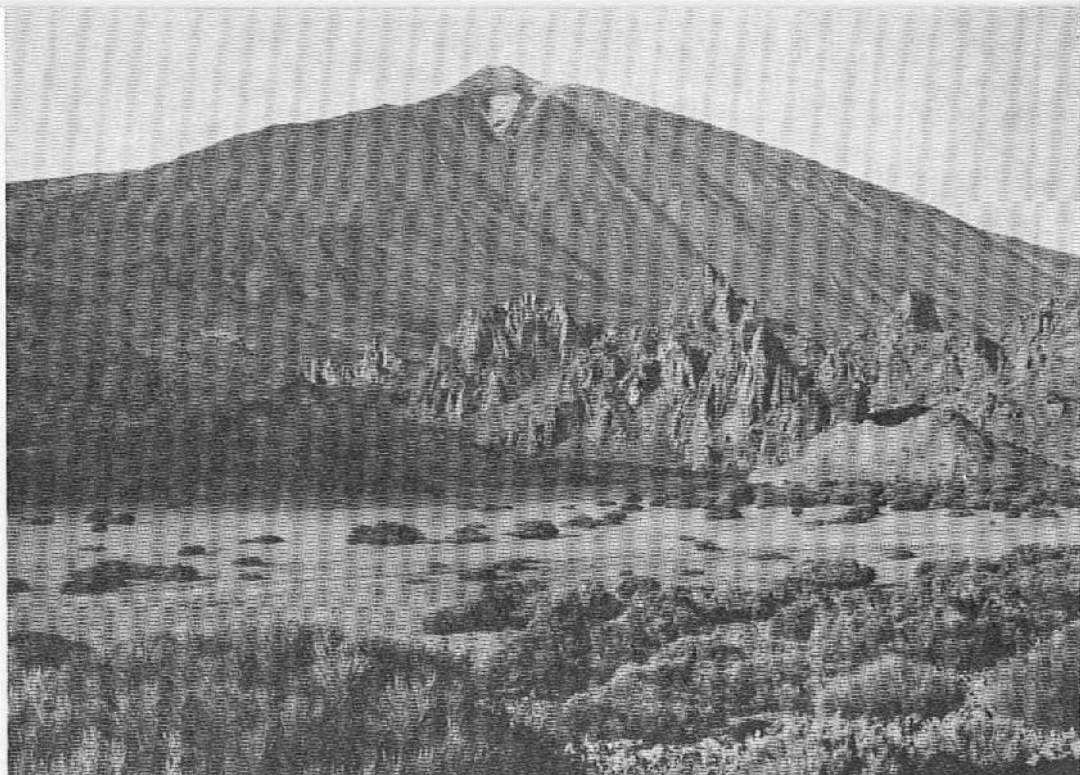
Kovinska ptica je zaokrožila, vzdrtela, nagnila krila in predrla oblake. Nekaj prometejskega nas je približalo zemlji, materi življenja.

Morje hotelov v Tenerifi se nam je približevalo. Nihče nas ni čakal ne pozdravil. V morju potnikov, ki vsako leto obiščejo otoke, bi nas to skoraj motilo. Poslovno vljudni domačini so nas pospremili v avtobus, in že smo vozili po črnem asfaltu do Puerta de la Cruz.

Zimsko podnebje Ljubljane smo zamenjali s subtropskim. Težki deževni oblaki so zakrivali pobočja, obrasla z bananami in zakrivali vrh Pico de Teide, najvišji vrh otoka in Španije, pod katero Kanarsko otočje spada. V daljavi se je oblačno nebo stikalo z oceanom – neizmerno otožna slika, dramatična, bi rekel. Kaj neki je občutil Kolumb, ki se je od tu podal v negotovo dalj!

Že se je na obzorju pojavil zaliv obkrožen z vencem belih hotelov. Vsa Istra ne premore toliko hotelov, toda narava je tu bolj skopa. Največ je črne raskave obale, ob katero buta morje. Kanarsko otočje pa je vseeno otok sonca. Turistični raj.

Sinovi slovenske dežele in jugoslovanskega Jadrana znamo ceniti dragulje naše zemlje. Toda civilizacija naše ere nas zapeljuje z mitom propagande. Tudi denar oblikuje Zemljo, jo kultivira in urbanizira. Mundus vult decipi, ergo decipiat. Svet hoče biti goljufan, torej goljufajmo ga, so rekli antični modrijani.

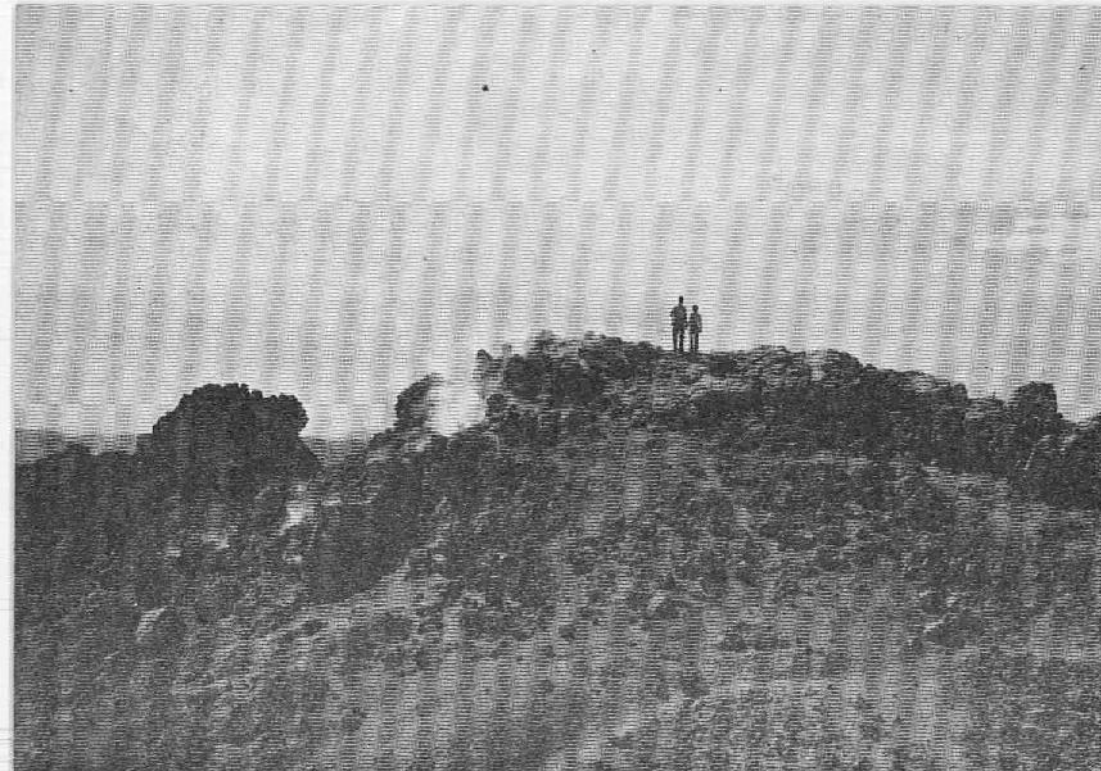
Pico del Teide iz doline Ukanca

Naš kratkotrajni dom je postal hotel Bonanza Canarife. Razgled z balkona je odpiral pogled nanj – na ugasli vulkan Pico de Teide, – zaradi katerega sem prišel, da pomirim notranji nemir, zadostim potrebi po vrtincu svojih želja, da izživim svojo strast po višini.

Zemlja je ustvarjala svoja čuda v evforiji in agoniji svojega ognja. Človek je ustvarjal svoja duhovna dela ob sproščanju notranje energije. Nekaj dramatičnega je v tem zanosu ustvarjanja, prekipevanja in umiranja, v teh zdaj okremenelih zemeljskih tvorbah in vzporedno – v človeški umetnosti, od preprostega človekovega bivanja do vzvišenega umetniškega ustvarjanja.

Toda človek ne ustvarja vsak dan in zemlja v vsakem veku ne prebuja svojih sil. Kaj ju sili, da prekipe viški ustvarjalne sile? Narava in človek ustvarjata tudi v bolečini, ne ustvarjata vedno v lepem. Vulkani so najbrž simboli planetarne stiske. So gore, ki so s pepelom vdihnile luč življenja, so tudi gore, ki so vtisnile pečat razdejanja, groze in strahu. Vulkani predstavljajo simbol zemeljske preteklosti in negotove prihodnosti. Človeštvo je od nekdaj v njih videlo nekaj več kot v drugih mrtvih gorah. Toda v vulkanih je še vedno prekletstvo za človeka, neukročenost narave. Mirni so v svojem veličastju. Ni čuda, da je človek v njih videl bivališča – bogov. Z vulkani je Zemlja opozarjala, da živi, da ni okamnela. Hefajst je koval svoje orodje v večnem ognju. Fudžijama je sveta gora stot milijonskega naroda, Orizaba je bila svoj čas najvišja gora sveta. In vsi ti vrhovi so bili spočeti v ognju Zemlje. Zemlja je kozmos, neizmeren svet za čas enega človeka – za vse človeštvo. V tem se vulkani razlikujejo od ledenikov, od apnencev, dolomitov ali konglomerata.

Kako človek težko prodira v vesoljski prostor – kozmos –, kako težko osvaja osem-tisočake! Gotovo je, da je tehnika močnejša od človekove fizične moči, toda tehnika je dvorezna. Po eni strani daje človeku moč, po drugi ga razčlovečuje. Brezštevnost je zakonitost vesolja, kjer čas zgubi svojo mero in limito. Kaj ni isto z umetnostjo? Kaj niso Homer, Michelangelo, Rousseau in Picasso presegli svojevrstno dimenzijo?

Na vrhu Pica del Teide

Neutruden je človek v fizičnih in duhovnih naprežanjih zaradi sreče in napredka. Vrhovi so prisposode zmag in sreče. Euforija na vrhovih je kratkotrajna, toda srečna utvara.

Z balkona hotela »Bonanza Canarife« sem v zgodnji uri dneva ugledal Pico de Teide. Ves prejšnji dan se je skrival očem. Odevali so ga težki deževni atlantski oblaki, ki jih je napajala oceanska vlaga. V prvi svetlobi porajajočega dneva ni vzbujal niti občutka višine kaj šele, da je vulkan. Jeziki snega v grapah, ki so jih nekoč utrli potoki lave, so mu dajali videz čistiljivega miru.

Boki vulkana, ki je po razsežnostih ogromen – pravzaprav cel otok – so do višine 1800 metrov pogozdeni. Rodovitna je podlaga in vlaga, ki jo daje ocean. Potem se prične morje lave, ki se vzpenja v vrh nad oblaki.

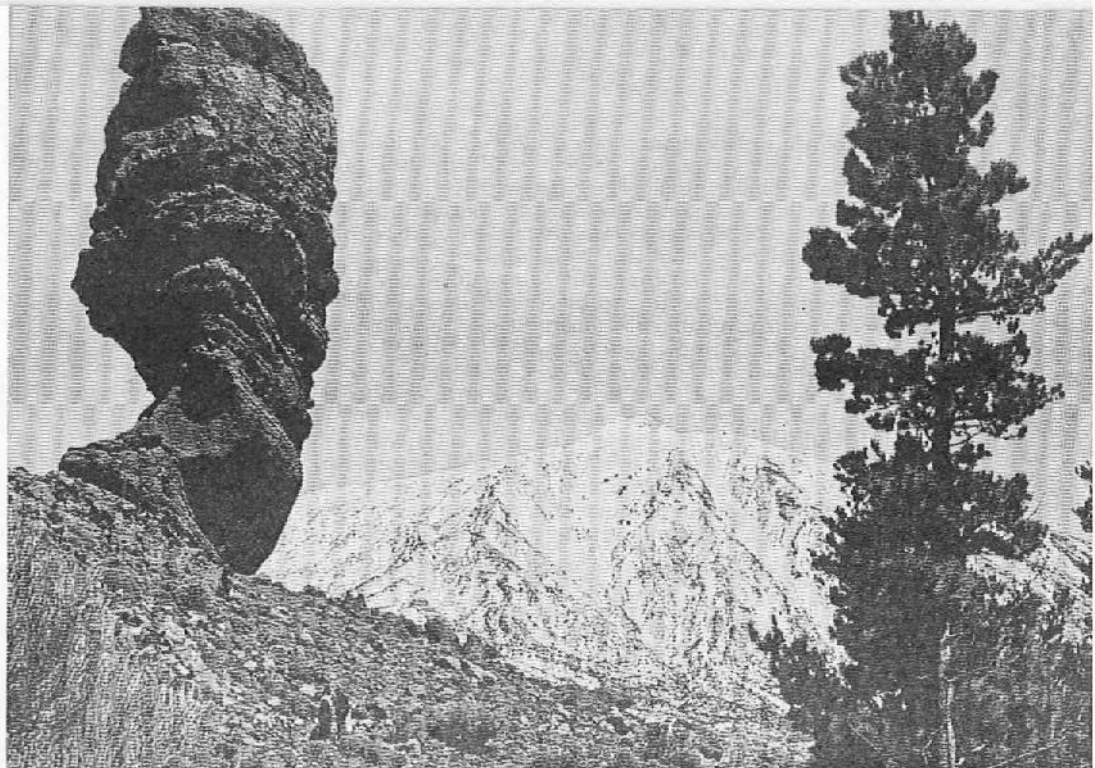
Žičnica pripelje človeka na 3500 metrov – pa ne vedno. Kadar se zaganjajo silni atlantski vetrovi, stoji. Do vrha je okrog 600 metrov daleč, 200 metrov višinske razlike. Razgled ne ponuja tistega, zaradi katerega bi v drugo prišli sem. Brezkončna je površina morja, kolikor je očem ne kradejo oblaki, ti neslišni osvajalci prostora. Zložna je steza na vrh gospodarja otoka, kot se prostoru spodobi. Njegov svet je prostor razdejanja, tišine in neizmerne globine neba. Človek bi moral biti poet, da bi našel v tem koticu občutek stvarne lepote. Tu je svet za Prometeja, ne za človeka. Vzpon, sestop, vmes vrh, in sreča, ki jo daje.

Nato me je v enem nočnem letu reaktivac odložil na zimski Brnik.

Nekaj tednov nato sem zagovarjal magistrsko nalogo, pravzaprav precej let po odhodu z univerze.

Čakal sem v dekanovi sobi. Na steni je visela Koželjeva »Triglavska severna stena«, vzpodbuda, da ne more biti milejše.

Zagovarjam delo o kulturi prostega časa. Prepričan sem, da človek izraža svoja nagnjenja in talente tudi v prostem času. Kljub živčni napetosti in slovesnosti trenutka

Pico del Teide (vznožje) s skalo Cinchado

mi teče beseda. Prepričan sem, da je resnica, kar govorim. Res, nekakšen eros mora biti v človeku, kadar zagovarja spoznano resnico. Profesor Munda je imel prav, ko je govoril o znanstvenem erosu.

Živimo v prepričanju, da moramo nenehno kaj početi, zato ne pridemo do tega, da se posvelimo sebi. Razpeti smo med nenehnim »bi morali« in »naj bi storili«. Posledica tega je, da nismo nikoli sproščeni, da bi odložili knjigo, da se obotavljamo, ali naj gremo na kulturno prireditev, da smo nervozni pri predolgi predstavi. Živimo v psihozi preobremenjenosti in prezaposlenosti. Le v naravi dosežemo psihično sprostitev, da »pade« z nas vse. Narava, res je, je za današnjega človeka blaženost, sreča.

Verjamem znanosti, vendar brez kulture ne bi mogel živeti. Tej stvari sem namenil zapisati poklicno zvedavost.

NOVA IDRIJA

MITJA BEVC, CALIFORNIA

obrih 150 kilometrov jugovzhodno od mesta San José v Kaliforniji na 36° 25' severne širine in 120° 40' 20" zahodno od Greenwicha, 800 metrov nad morsk gladino leži v kotlini med gorami gorske verige Diablo Nova Idrija – New Idria. Potnik, ki potuje iz San Francisca v Los Angeles, leti skoro naravnost nad njo in jo lahko opazi po razriti zemlji, oziroma nasuti žlindri in po zdaj opuščenih rudniških napravah.

Pristop je najbolj prikladen po cesti iz San Josea skozi Hollister. V malem kraju Paicines, 15 km jugovzhodno od Hollisterja, je znamenje, ki pove: »Nova Idrija je eden najbolj proslulih živosrebrnih rudnikov sveta. Imenovana je po idrijskem rudniku, ki je bil takrat v Avstriji. Španski misijonarji so že pred prihodom Amerikancev analizirali rudo in ugotovili, da je cinober. Delo v rudniku so pričeli okoli leta 1850. Leta

1881 je bilo v rudniku zaposlenih od 200 do 300 rudarjev. Pri tem znamenju se cesta odcepi na vzhod in teče ob potoku Tres Pinos prek prelaza Panoche, kjer se pridruži potoku Panoche na polju istega imena, kjer je nekoč bilo jezero. Na južnem robu polja je kamnita tesen, skozi katero spremlja cesto potok Griswold, potem se pa teren odpre v polje Vallecitos, ki leži 500 metrov nad morsk gladino in na katerem najdemo celo privatno letališče ($36^{\circ} 27' 30''$ N, $120^{\circ} 42' 30''$ W Gr) primerno za osebno letalo, vendar še dobrih osem kilometrov od Idrije. Sicer pa tudi lastniki, živinorejsko podjetje Fat Cattle Ranch, niso bili pripravljeni dovoliti pristanka, izgovarjajoč se, da še ne vedo, v kakem stanju je travnato vzletišče po spomladanskem deževju, ki ga je bilo letos obilo. Zaradi tega deževja je pokrajina še vedno prijetno zelena, toda že v nekaj tednih se bo spremenila v zlatorumeno in taka bo ostala do zime. Skozi tesen ob potoku San Carlos se vzpnemo nazadnje do Idrije. Kot po navadi leži rudnik v kotlini med gorami Sampson Peak (1400m) na zahodu, Idria Peak (1400 m) in San Carlos Peak (1450 m) na jugu.

Rudnik, ki je bil največji na zahodni polobli, je proizvajal do 350 ton živega srebra na leto, kar je bilo približno ena petina povprečne letne porabe v ZDA. Leta 1972 so pa zaradi zmanjšane povpraševanja po živem srebru zaradi njegovih škodljivih lastnosti in novih varnostnih predpisov rudnik opustili. Stroje in rudniške naprave so na dražbi razprodali, pošto in šolo zaprli, rudarji pa so se odselili. Kraj, v katerem je poleg rudniških naprav in peči še kakih 40 lesenih hiš, je zapuščen. Motociklisti dirjajo sem ter tja po okoliških poteh, kamor avtomobil ne more. Le par ljudi je še ostalo, med njimi bivši upravnik, ki pazijo, da si ne bi kdo prišel ogledovat rove ali rudniške naprave ter se pri tem ponesrečil – odnesti itak že ni več kaj.

Govorili smo z upravnikovo ženo, da bi dognali, če je mogoče kak Slovenec dal temu kraju ime. Vedela je, da ima kraj ime po Idriji v Jugoslaviji, toda nič o tem, če so v prvih letih bili ondod kakšni Slovenci oziroma, kot bi v takratnih časih nedvomno rekli, Avstrijci. Vprašali smo za pokopališče, ker so spomeniki včasih zgovorni, a ni vedela povedati, kje je, rekla je, da ga je zelo težko najti.

Stara Idrija je bila seveda dobro znana v rudarskih krogih sodeč po pisanju v »Mining and Scientific Press« (7. oktobra 1876), ki opisuje njene »moderne rudniške naprave, vzor za živorebrne rudnike vsepovsod po svetu.« Peči v Novi Idriji so iste vrste in oblike, kot so bile takrat v rabi stari Idriji, štirioglate 10 metrov visoke, 3 metre široke in 4 metre dolge, pišeta Barrows in Ingersoll (H. D. Barrows, L. A. Ingersoll, Memorial and Biographic History of Coast Counties of Central California, The Lewis Publishing Co, Chicago, 1893). Nedvomno je nekdo, ki je staroidrijske naprave poznal, prenesel svoje znanje sem.

Brewer, ki je Novo Idrijo po svojem obisku v juliju leta 1861 opisal v knjigi (W. H. Bre-

STOLETNA KRONIKA CIN

Plezalsko kroniko Cin zadnjih 25 let smo v našem listu v glavnem zvesto spremljali, posebej od leta 1958, ko so saški plezalci v Veliki Cini splezali direktno v severni steni Velike Cine, kar je pomenilo tedaj zeleno luč za moderno tehnično plezanje. Cine so kot alpinistični pojem zaživele pred dobrimi sto leti: Leta 1869 so Paul Grohmann, Peter Salcher in Franz Innerkofler splezali na vrh Velike Cine. Deset let za njimi sta na Zahodno Cino prišla Gregor Planer in Michl Innerkofler. L. 1881 sta bila na Punta Frida Ludwig Grünwald in Santo Siorpaes, isto leto na Mali Cini Michl in Hans Innerkofler. Leta 1890 sta Veit in Sepp Innerkofler s Hansom Helversenom preplezala severno steno Male Cine. Nato sledi 18 let dolga pavza: Leta 1908 spleza Rudl Eller po severovzhodnem razu Velike Cine (tkim. Dibonin raz). L. 1911 nastopi Paul Preuss v stolpu, ki nosi ime po njem (v najmanjši Cini). L. 1912 se pojavi drugi veliki plezalec izpred prve svetovne vojne v zahodni steni Zapadne Cine – Hans Dülfer z Wernerjem Schachshmidtom. Dülfer z W. v. Bernthom leta 1913 prepleza še zahodno steno Velike Cine – na kar sledi 16-letno mirovanje. Prva svetovna vojna, za njo generacijski predah.

Šele l. 1929 si W. Stösser z dvema tovarišema zapiše severozahodni raz Zapadne Cine. Leta 1933 pobere Franz Demuth z dvema sonarodnjakoma severovzhodni raz Zahodne Cine, na kar nastopi sloviti Tržičan, znanec slovenskih tržaških plezalcev, Emilio Comici. Z Angelom in Giuseppejem Dimajjem prepleza severno steno Velike Cine, isto leto še Spigolo Giallo, to je jugovzhodni raz Male Cine v spremstvu Mary Varale in Renata Zanuttija. Leto za Comicijem se v Cinah pojavi tudi Ricardo Cassin. Prepleza jugovzhodno steno Preussovega stolpa, z njim sta še Luigi Pozzi in Gigi Vitali. L. 1935 Ricardo Cassin z Vittoriojem Rattijem prepleza še severno steno Zapadne Cine. Leta 1936 pride spet Comici. S slavnim Pierom Mazorano prepleza severni raz Male Cine. Leta 1938 preplezata pozimi severno steno Velike Cine Fritz Kasperek in Sepp

wer, Up and Down California, Yale University Press, 1930), ne pove, kdo je kraju dal ime in zakaj. Navaja, da je bilo v rudniku zaposlenih od 200 do 300 ljudi v glavnem iz Mehike, Čila, Cornwalla in nekaj Ircev, le ravnatelj in par nadzornikov so bili Amerikanci. Kasneje so tu delali tudi kitajski kuliji, o čemer priča obsežno pokopališče v Tres Pines. Brewerjev rokopis in dnevnik, ki ga hranijo v Berkeleyu, bi utegnil imeti še kaj več, mogoče bi se dalo tudi kaj razbrati v matrikah okraja Fresno. To bom s časom še raziskal. Zaenkrat pa se ve samo, da so kraju dali ime zaradi svetovnega slovesa več kot 500 let stare Idrije; o kakšni drugi zvezi z življenjem starega kraja zaenkrat ni očitnega sledu. Mogoče pa kdo v Idriji ve, če so kdaj poslali koga od tam urejat rudniške naprave v Novo Idrijo.

KOLENČEVO PLANINSKO DRUŠTVO

URŠA KOLENC

Diči, diči, diča – na Grossglocknerju

oleti 1969 smo se preselili v Ljubljano. Naš družinski program se je kar čez noč spremenil. Prave gore so zamenjale prejšnje gričke, ozke nadelane stezice pa široke gozdne poti. Željno smo osvajali vrh za vrhom in spoznavali skrite koticke naše lepe domovine.

Bili smo precej čudna družina. V strmino smo se zagnali takrat, ko so se drugi že vračali. Namesto pozdrava nam je vsako nedeljo brnelo po ušesih:

»Kam pa vi? Pa menda ne greste do cilja? Pozni ste, pozni, najbolje je, da kar obrnete.«

Štiriperesna deteljica pa se je samo nasmejala in zdrvela naprej. Uživali smo ob našem divjanju po planinskem svetu. Koč nismo obiskovali, na ramah nas niso tiščali nahrbtniki. Prosti kot ptički na veji smo se zaganjali po kamnitih plazovih in se že proti večeru vračali k bazi. Oče je bil majhna izjema. Strašil je z ogromnim češkim nahrbtnikom in tako reševal čast našega hribovstva.

Brunhuber. Piero Mazorana leta 1941 konča dobo med obema vojnama s prvenstvenim vzponom po jugozahodnem razu Velike Cine. Z njim v navezi je bil Guido Milani. Mine spet 12 »mirnih« let s šestletno drugo svetovno vojno. Novo dobo načneta l. 1953 Walter Bonatti in Carlo Mauri z zimskim vzponom čez severno steno Velike Cine. Osem let je moralo preteči po drugi, strašni vojni, da se je evropski alpinist povsem zazrl v gore. Leta 1955 Toni Egger s Hansom Sauschekom prvi prepleza južno steno Male Cine. Sledi značilni dogodek leta 1958. Pričakovali bi, da je prvenstvenim v Cinah zdaj več ali manj odklenkalo. Kje pa! V naslednjem desetletju se zgode same »neverjetne« stvari.

Takoj za direktissimo v Veliki Cini (Brandler, Hasse, Lehne, Löw) prideta velika Francoza René Desmazon in Pierre Mazzeaud in v Zapadni Cini postavita mojstru Jeanu Couzyju plezalski spomenik, »spominsko smer Jeanu Couzyju.« Leta 1959 potegneta A. Schelbert in H. Weber direktno v severni steni Zahodne Cine. Italijani Gualtiero Ghedina, Albino Michielli in Lino Lacedelli splezajo severozahodni raz Zahodne Cine. Leta 1961 plezajo prvi pozimi direktno v severni steni Velike Cine W. Bittner, R. Jäger, R. Kauschke, P. Siegert. Isto leto se pojavi fantastičen solist – Belgijec Claude Barbier in v enem samem dnevu sam prepleza vse severne stene vseh treh Cin.

Stvari so prizorele do »superdirektissim«. Kausche, Siegert in Uhner si jo leta 1963 zapišejo v severni steni velike Cine. Leta 1966 Španca José Anglade in Juan Cerda preplezajo severozahodni steber Velike Cine, l. 1967 nastane »smer Camilloto Pellissier«, ki jo v severni steni »izdelata« Mirko Minuzza in Enrico Mauro, naslednje leto pa smo bili priča, kako so G. Baur, E. in W. Rudolf s tehniko premagali orjaško streho ali napušč v Zahodni Cini. Za Evropo je to pomenilo rušenje dobrih starih izročil, obenem pa se je marsikdo zamislil. Quo vadis – alpinismus? Ali v to smer naprej ali pa poskušati stvari dati nekakšen nov »pravilnik« za stilno, čisto plezanje, plezanje brez nabijanja stene z lestvami klinov? V Yosemite Valley, poglavitni trdnjavi ekstremizma, se že nekaj let sem obračajo – brez pisanih pravil – od »perfekcionizma«,

Zenske pa smo poslušale grajo sveta. Takole nas je na Planjavi pograjal Lojze Šteblaj:

»Ni čudno, da vas ženejo peruti. Ubogi 'stari' pa gara za svoje babe in jim podpira lenobo. Sram vas bodi!«

Takoj smo nabrusile jezike:

»Ni res. V žepih nosi samo dva sendviča, pa še to za svoj želodec. Nismo požeruhi, ki bi za štiri ure rabili tone hrane. V anorakih imamo samo košček čokolade in kakšno jabolko.«

Tožilec pa se ni vdal in venomer gonil svoje. Lekcija pa je kar pomagala, od takrat se vedno ozaljšam z rdečim »karrimorjem«.

Vrstni red pa se je v zadnjih letih med našimi romanji precej spremenil. Telesni motorček je imel največ obratov pri moji sestri. Vihrala je sto metrov pred menoj in se skušala sama s seboj. Za njo je sopihala moja malenkost, 15 minut za »Benjaminčkom« pa sta zlagoma napredovala oče in mami. Srečali smo se šele pri vpisni knjigi.

Poletje 1971 je bilo čudovito. Nismo zdržali doma. V sredo popoldne smo se basali v ozkem prehodu pod Kočno, v nedeljo pa smo že garali na mogočni Dachstein (šli smo peš, ne z žičnico). Vihali smo nosove nad rivierskim turizmom na ledeniku. Čudili pa smo se navpičnim stenam tega pogorja. Žilica pa nam še ni dala miru. Odložili smo se: »Gremo na Veliki Klek.«

Družinski poglavar in finansier izleta je ugotovil, da smo prekoračili naš družinski devizni proračun, zato nismo po nepotrebem zapravljali šilingov. Strinjali smo se, da je spanje samo razvada, torej smo nameravali eno noč kar preskočiti.

Vstali smo z duhovi (točno ob polnoči) in se ob petih že zasidrali pri Johannes Hütte. Na maškeraadi bi prav gotovo odnesli prvo nagrado, kajti na ramah smo razkazovali stare lanene vrvi in nerodne dereze. Nekaj časa smo šarili po Pasterci in preskakovali turkizne razpoke, kmalu pa smo se začeli bojevati z grdimi pečinami in snežišči. Julijsko sonce nam je pošiljalo prevračne poljube in nam privabilo curke zoprnega potu. Sestro sva ubrali kar oster tempo. Nisva se hoteli navezati, precej hitro sva prisopihali do Adlersruhe. Pogoji za višinsko bolezen so bili idealni: visoka temperatura, žarki so nam sijali naravnost na teme, razdajanje moči nad 3000 metri. Odlično sva se počutili. Neprestano sva zijali v žarečo kroglo na nebu in nastavljalne obraze UV žarkom, češ, planinska barva je tako lepa in obstojna. Proti vrhu sva si mojstrsko zavezali železje, se varovali in se spoprijeli z zadnjim grebenom. Mimoidoči so se nama posmehovali:

»Nicht gut!« in kazali na najino vrv. Izginili sva za prvo skalo, in se brez vrvi zakadili naprej.

ki so ga uveljavili s svojim tehničnim plezanjem v josemitskih stenah. Gotovo ne brez razloga. Znašli so se v zagati, pravi Hiebeler v »Alp.« 9/74, v totalni zagati in začele so nastajati »prvenstvene brez klinov« ali ponovitve z drastičnim zmanjšanjem »kovačije«. Brali smo že o »prvenstveni brez kladi«. Potem je prišlo do »totalnega prostega plezanja, VI-+ brez vsakega železja, vendar s korajžo, ki jo daje droga. Zato zadnje čase nad josemitskimi stenami že najdeš vpise: »Vzpon brez drog«. Se bo Evropa iz tega – pravzaprav zelo kratkega ameriškega razvoja, saj so josemitske začele »padati« leta 1959 – kaj naučila? Upajmo, pravi Hiebeler, da do ameriških ekscesov v starem svetu ne bo prišlo. Res opazamo, da je »svedranje« tudi v Alpah marsikaj omogočilo, vendar ga je vera v resnično lepoto preživela, čeprav še ne premagala.

T. O.

SMRT ZARADI OHLAJENOSTI

O tem smo že večkrat pisali, priobčili tudi švicarsko grafično ponazorilo, da do nevarne ohlaiditve telesa pride tudi pri temperaturi nad ničlo, vendar se le malo ljudi zaveda, da je smrt stopila k človeku, če mu pade temperatura na 27° C. Do tega pa pride tudi v okoliščinah, ki jim človek ne posveča posebne pozornosti, saj je vetra in vlage navajen. Deset stopinj pod ničlo za naše razmere ni poseben mraz, če pa potegne – lahen veter z brzino 5 metrov na sekundo, se ohladi zrak na - 21°. Če je obleka vlažna, če je smučar lažje prizadet, že nastane grozljiva situacija, če pomoči ni blizu. Nenavadna bledica odkriva stisko organizma, telo začne drgetati, če pa ohladitev napreduje, mišice otrde in ko temperatura pade na 27, srce in dihanje zastaneta, nobenih refleksov ni več, nobene bolečine. Za življenje važni centri so ohromeli, smrt je zamahnila.

Avstrijski Rdeči križ je lani izdal okrožnico – ne samo zaradi smučarjev in alpinistov, marveč tudi zaradi prometnih nesreč, po katerih včasih ponesrečenci obleže na

Marjeta me je hrabrila:

»Saj sva navajeni takih-le potk. Nič se ne boj, čisto lahko bo.«

Vse lepo in prav, a srce mi je vseeno skočilo v hlače. Grebenček med Malim in Velikim Grossglocknerjem se je tako zožil, da sem nemudoma postala jezdec.

Groza! Povsod je zijal prepad, jaz pa sem drsala po sneženi kopi in čakala, da prijezdim na drugi breg. Pozdravil naju je križ, ves lesketajoč in ponosen. Ledeni kristalčki so se obesili na jeklo in se svetili kot najlepši diamanti. Temna modrina neba pa je bila prepletena z ozkimi trakovi reaktivnih letal in redkimi belimi ovčkami. Najraje bi zavriskala. Sami sva sredi dopoldneva kraljevali na moji do sedaj najvišji premagani ledeni lepotic, sami sva opazovali špičke in vzpetine pobeljenega raja. Zaprošila sem:

»Marjeta, rada bi šla nazaj.«

Pred očmi mi je nenehno plesalo neprijetno jahanje, hotela sem čim prej iz »pekla«. Sestra mi je hotela viliti pogum, že je sedela na konjiču in prepevala:

»Diči, diči, diča, urno na konjiča.« Dobri Župančič mi je dal moč, kot bi mignil sem bila čez.

Starši so naju dohiteli šele čez dve uri. Komaj smo se prepoznali. Lica so nam zabuhla, očala so se prilepila na občutljivo kožo, nosovi – dozoreli paradižniki.

Čakal nas je spust. Brez tradicionalnega prepira tudi to pot ni šlo, a smo se hitro unesli. Ob šestih zvečer smo se že vrnili k avtomobilu. Morali smo priti še v belo Ljubljano, kajti napraviti smo smeli samo eno noč. Ob polnoči smo že počivali na mehkih, prijetnih in tako poceni domačih posteljah. Za trdno smo se odločili:

»No, v nedeljo pa že ne gremo v planino.«

Mera je bila polna. Bogatejši pa smo bili za lepo čokoladno barvo, nepopisno panoramo in za novo »trapanjo«, ki je trajala natanko 24 ur.

Na Grossglocknerju smo bili 27. 7. 1971.

Vročina pa je neusmiljeno pritiskala. Kamenje se je razbelilo, snežišča zjokala.

Kriška stena–Razor–Prisojnik (13. 7. 1972)

Gimnazija je bila za meno, matura v žepu. Čakale so me najdaljše in najlepše počitnice v življenju. Moje uboge gojzarice pa so že na začetku sezone bile skoraj brez podplatov. Revce so se obrabile že v spomladanskem času, pretili pa so jim še hudi dnevi. Zgodil se je čudež. Skupščina je upoštevala moj predlog. Krajša tura čez Kriško steno ni zahtevala preveč energije, v senci prijetnih skal smo hoteli preživeti peklenskih 33 stopinj C.

No, in naš ljubi papači, ki ima z leti večje želje kot kondicijo, se je odločil še za Razor. Ženski sindikat se je pokoril, ponižno kot ovčke smo sledile idejnemu vodji.

mrzlih ali mokrih tleh. V OBZ 1975/4 se pri ohlajenosti v tej okrožnici zahtevajo tri stvari: Ponesrečenca dobro odeti, posebno važna je folija; ponesrečenca čimprej prenesti v tople prostor, vendar je treba imeti pred očmi možnost, da ponesrečenec umre »zaradi ogrevanja«; ogrevati ga previdno, pri tem je »idealna pomoč v telesni toploti enega od reševalcev« (tega napotka v literaturi GRS doslej še nismo brali).

T. O.

SMUŠKI ČEVELJ JE ANTIČEVELJ IN SPADA ŽE MED ŠPORTNO NAPRAVO

Novi materiali in izdelovalne metode so iz čevlja naredili nekaj, kar spada pod zakon za tehnična delovna sredstva. Plastika ni več moderna – že zato, ker ta čevlj res ni bil več za hojo, ampak le za vožnjo. V Italiji so iz plastike prešli na kovino, na zlitino super-alupramium, ki jamči za tako obliko, kakršno terja moderno smučanje in moderna smučka. In vedno kaj novega, po možnosti vsako sezono, gorje onemu, ki mu kaj uide. Čevlju »zoper hojo« so v Zürichu navezali podplat »trip trap«, prilagojen na 85% vseh vezi. Stane 30 DM in pravi, da bo šel v denar, ker je z njim lahko ravnati in – lahko hoditi, kar pa v antičevlju ni možno.

T. O.

HEINRICH HARRER V PLAYBOYU

Moški magazin »Playboy« je intervjuval Heinricha Harrerja, nekdanjega vrhunskega smučarja in plezalca, zdaj trgovca s tibetansko starino, potopisca, igralca golfa, enega od prvih štirih plezalcev, ki so prišli čez severno steno Eigerja.

O alpinizmu se je svetovno znani Harrer takole razgovoril: »Strašno je, če vse življenje ostaneš samo planinec, plezalec. Tega ne morem razumeti, da bi se človek ne razvijal, da bi kar naprej organiziral npr. ekspedicije. Sem zoper fanatizem –

Na glavo smo si dajali kepe snega, ledenica nam je polzela po licih in hrbtih in nas vračala v resničnost. Bil je to najtoplejši dan v letu, Kolenčevi pa so grizli strmino in se hrepeneče obračali proti Bledu.

S sestro sva prehitele starše za debelo uro. Vabil naju je Prisojnik, še bolj pa njegova Jubilejna pot. Domenili sva se:

»Če sva pa že tako blizu tega čudovitega vrha, je nujno, da se povzpneva še nanj. Samo skokec na Mlinarsko sedlo, pogled skozi Zadnje okno pa bova opravili najino nedeljsko domačo nalogo.«

Še kratek posvet s hraniteljema in že sva hiteli navzdol. Spust z 2600 m je bilo zelo pester, skoraj nevaren. Še pobeljena pobočja so pregnala prvo utrujenost, prijetne prhe pa so ohladile razgreto telo. Mrzli curki vode so že zakasnili s pomladanskim čiščenjem sten, nama pa so pripravili pravcate kopeli.

Obstali sva šele v malce grozljivi lini tega julijskega veljaka. Tu kraljuje narava po svoje, ustvarila je romantično in nenavadno podobo divjine in močnosti. Meglice so si hitele skrajšati pot, ucvrle so jo kar skozi predor in se na planem spet razposajeno razšle na nebesnem križišču. Cepina sta nam pomagala izsiliti zakrito stezo, želja po zmaji je premagala strahopetnost in me prenesla na 2547 m visokega očaka. Greben naju je pripeljal na Vršič. Hodila sem kot v sanjah. Mehka kolena in neroden udarec ob kovino me je opozoril, da naj pohitim za vzdržljivejšo Marjeto.

Še so dobri ljudje na svetu. Usmilila se naju je neka planinka in pripeljala do Mihevega doma. K hrošču smo prišle skupaj z mamico. Naš cesar pa je omagal. Babe smo ga morale iti iskat, da so ga rešile muk na prašnem makadamu. Včasih smo mu pa le koristile, pa čeprav ni hotel tega nikoli priznati. Bo že še prišel dan.

Tri variante na Martuljško Ponco (23. 7. 1972)

Pa smo jo.

Koga, kaj? Precej čuden stavek. Slovnico ni kaj prida, življenjsko pa nejasen. No, ravno te besede je slovesno izrekel moj oče, ko je prisopihal in osvojil Martuljško Ponco.

Hrib je črna pika v naši zgodovini planinstva. Dvakrat nas je muhasto brcnil v zadnjo plat in nas nagnal. Prvič nam jo je zagodel čas, drugič pa sneg.

Mi se pa ne damo! Zmagali smo, devica nam je poklonila svoje izbirčno srce. Moje uboge roke razprskane, noge ožuljene. A vse je kmalu izginilo, ostali pa so samo spomini na moje nepremišljeno plezarijo na skalno princeso slovenskih Alp.

Zjutraj sem bila že spet stara sitna Urša. Tlačila me je lenoba, še bolj pa težka

povsod, odvraten mi je. Zato nisem hodil na razne plezalske tabore, kjer so po 10–14 dni govorili samo o plezanju.« Na vprašanje, če človeka prvenstven vzpon pomiri, je odgovoril: Neznane stvari mikajo raziskovalca. Vendar plezalca v manjšem obsegu, saj je stena visoka kvečjemu 1000 metrov in nekaj sto metrov široka.

O prvem vzponu čez Eigerjevo severno steno je povedal tole: »Pravzaprav je bilo idiotsko, da smo preplezali Eiger. Časopisi so pisali, da smo na vrhu rjuli »hajl hitler« in delali stojo. V resnici pa je bril oster veter in gnal snežni metež, da smo mislili samo: »Čimprej z vrha, čimprej dol.« Vse drugo so si izmislili ljudje.« Leta 1938 je Harrer v svoji knjigi pisal seveda drugače. Sprejem pri Hitlerju se mu je zdel neprecenljivo darilo, videti ga, z njim govoriti... – »Preplezali smo čez Eigerjev vrh do našega voditelja.«

T. O.

SIMONE BADIER – ŠE VEDNO NA VRHU

Mala, simpatična Parižanka, po poklicu profesorica fizike, je še vedno med najboljšimi plezalci na svetu, sodeč po seznamu plezalnih tur, ki jih pri svojih 30 letih ima za seboj: Philipp-Flammovo v Civetti; južno steno Aiguille du Fou, centralni steber Fréney, Gagnevo smer v južni steni Marmolade (I. ponovitev), vzhodno steno Grand Capucina, saško smer v Veliki Cini in ne nazadnje Walkerjev steber. V teh smereh je ni »vlekel« moški partner, Simone že skoraj od začetka pleza kot prva. Začela je pravzaprav pozno, njen vzpon v svetovno elito je bil izredno nagel. Pri vsem tem je tudi poročena.

Prva smer, ki jo je plezala, je bila štirica. Plezanje je vzljubila. V njem vidi fizično zadovoljitev, primerja ga s plesom in ne mara, da se v zvezi s plezanjem govori o nekakšnih (Freudovih) kompleksih. Ni emancipiranka, z možem pa ne pleza več, ker ima rad le lahke smeri. 40% vzponov dela sama, vendar lažje. Strahu v smeri ne

sopara julijskih dni. Zoprna struga mi je vzela vso voljo in zagnanost, ko sem mlela grušč pod nogami.

Toda, glej! Sredi kamnite »puščave« se je na osameli skali bleščala skupina planik. Kakor balerine so se pozibavale v nežni sapici in razkazovale svoja dolga, elegantna stebelca. Nisem mogla oskruniti tega čudeža narave, za hipec sem pozabila na nabiralsko strast in uživala ob mali botanični gredici. Cvetje mi je podarilo dobro voljo. Pobegnili sem zaasledovalcem in se nenadoma znašla v Dnini.

Kam sedaj? Opis v Plezalnih vzponih se mi je zdel preveč splošen, ubrala sem svojo smer. Nekaj metrov od Bivaka I sem zavila naravnost navzgor. Trma me je gnala, spoprijela sem se s krušljivim svetom in nazadnje s pekočimi ustnicami prilezla po grebenu na vrh. Objela me je megla. Še vedno sem samevala pri možicu in čakala na trojico. Nič. Nikjer nisem zaslišala govorjenja, vse je bilo tiho. Skoraj zjokala sem se. Pa ja ne bom ostala sama? Kako bom pa prišla dol?

Kamen se mi je odvalil od srca. Bel plašč se je razpel in odkril mamico in sestro. Tudi onidve sta si izbrali svojo varianto in se mi pridružili na cilju. Najbolj nas je osrečil oče. Vzel je pamet v »noge«, našel je normalni dostop. Borovnice v Krnici so se mi kar ponujale, neusmiljeno sestro pa je gnalo naprej. Kopanje v jezeru je vabljivejše, pregnalo je željo po črnicah in spomine na brezglavo odkrivanje novih poti v Martuljski skupini.

LYSKAMM

DRAGO BREGAR

entralne Alpe so bile zame vedno nekaj posebnega, lepega in velikega. Želel sem si jih kot otrok igrače, ki jo vidi v izložbi. Spominjam se še, pred leti je bilo. Prijatelji so se pripravljali za pohod na Grossglockner. Čeprav sem bil takrat še začetnik, so me povabili. Sreča in veselje sta me obšla. Pa nisem bil dolgo vesel. Zataknilo se je. Potni list! »Ne moreš ga dobiti!« so mi dejali. »Prej je treba vojsko odslužit!« Odsel sem k vojakom, želja pa je ostala, trdna in močna – celo močnejša kot prej.

pozna, boji se le slabega vremena, zato pleza hitro. So smeri, o katerih pravi, da so objektivno nevarne, zato se jih ne bo lotila. Partnerja težko dobi, visoka je komaj 1,56 m. Kaj če ji partner pade? Težko bi ga obdržala. Najrajši ima prosto plezanje. Njene sanje: Himalaja. Doslej je bila samo v Peruju.

T. O.

ŠOTOR V ENI MINUTI

To je šotor v obliki igluj, ki ima ogrodje kakor dežnik, torej stabiliziran mehanizem. Testirali so tri take šotore v najtežjih razmerah: šest tednov v Skandinaviji, od tega pet tednov v dežju. Firma Zangenberg iz Osnabrücka se je uspeha lahko veselila. Šotor ima 4,5 m² koristne površine, torej za dve osebi, spe v njem tudi trije. Kondenzna voda se seveda tvori, vendar ne prehuda. Teža ni ravno majhna: 7 kg, skupaj zložen je dolg 105 cm. Stane 300 DM.

T. O.

NAOMI UEMURA

O njem smo že poročali kot o enem iz svetovne alpinistične elite. Med drugim ima za seboj zimski vzpon v Walkerju in najvišje vrhove vseh kontinentov: Mont Blanc, Mt. Everest; Kibo (5985 m), Afrika; Mt. McKinley in Aconcagua. Avantura – to je zanj vse. Letos gre na 8000 km dolgo pot: iz zahodne obale Grönlandije po zamrznjenem polarnem morju na severnokanadske otoke v Anchorage na Alaski – vse s pasjimi sanmi; ta pot je verjetno nekoč pripeljala azijske Eskime na Grönlandijo. Aprila 1977 kani drzni Japonec biti na cilju. Potuje – sam, povezuje se le brezžično z japonskimi postajami.

T. O.

Lyskam z vrisano smerjo

Foto Drago Bregar

Prišel je dan, ko sem odslužil domovini. Prepričan sem bil, da je ni več stvari, ki bi me lahko zaustavila na poti do izpolnitve mojih želja – na poti v Centralne Alpe.

Takrat sva se pripravljala z Binetom. Vsak zase. Training pa je vendarle bil. Splezal sem nekaj težjih smeri. Veliko pa tudi lažjih in daljših. Skoraj v vseh navezah sem vodil. Moje znanje in izkušnje so se vidno popravljale. Prišel je čas, ko sva hotela tudi skupaj preplezati nekaj smeri. Tu pa se je nama zataknilo. Bine naj bi z ženo in še nekaterimi prijatelji taboril v Kotu, jaz pa bi ob koncu tedna prihajal tja. Tako nekako sva si uredila najin skupni trening. Toda glej nesrečo – ki nikoli ne počiva. Dan pred odhodom na taborjenje si je Bine zlomil nogo.

Vzel sem nahrbtnik in odšel v Julijske Alpe. Taval sem sem in tja kot izgubljena ovca. Niti mrzla voda Kriških jezer ni mogla ohladiti moje jeze.

Z zimo je prišla pomlad in za njo poletje. Novo upanje in nove priprave. Takrat so le-te tekale bolj gladko. Prošnjo za izredni dopust so mi v podjetju ugodno rešili. Že sem sanjal o odhodu. Pa se ti pojavi miličnik na pragu in prinese vpoklic za vaje v »rezervi«. Z meglo pred očmi sem s podpisom potrdil prejem. Bom res nosil vojaško uniformo namesto planinske?

Posvet s prizatelji. »Prošnjo vložil. Ni vrag, da ti je ne bi rešili.« Pričelo se je pisanje in tekanje od vrat do vrat. Prošnja v imenu društva in Planinske zveze. Nobenega uradnega odgovora. Le govorice, da bo ugodno rešeno. To ni »črno na belem«. Vojska je vojska.

Prišel je dan odhoda, odgovora pa še ne. Edina rešitev – PZS. Odšel sem k tajniku in vso stvar je nekako uredil.

Sedaj smo že nekaj časa v Švici. In za nami je tudi že ena težja tura. V zgodnjih jutranjih urah, optani s težkimi nahrbtniki, zapuščamo naš tabor na Schwartzseu. Bine, Bojan in jaz. Vemo, da je do Lyskamma, ki je naš cilj, skoraj dan hoje in da bomo vstopili – tako ali drugače – šele naslednji dan. To pomeni bivak na višini več kot 3000 m. Sonce je neusmiljeno. Pod klobukom tiči razmišljajoča glava. Verjetno sta tudi glavi prijateljev – ti dve se skrivata pod majicama, polegjenima čez glavo, da sta ravno taka kot dva Arabca – zatopljeni v enake misli. Le zakaj človek ne more graditi zračnih mostov ali pa leteti kot ptica. Potem ne bi bilo te hoje navzgor in navzdol... Nič! Saj to so vendar naše želje, naša volja.

Končno pridemo do koč Mt. Rosa. Noter pa ne gre nihče, cene niso dosegljive za naše žepe.

Še kakšno uro po skalnem razu proti Monte Rosi in že je tu skala, kot nalašč za naš bivač. Vreme je odlično. Od stene pa nas loči samo ledenik. Vse skupaj imamo kot na dlani. Samo zapremo jo še in vse skupaj vtaknemo v žep.

Sonce je že zašlo za Dent Blanche in zrak se je prijetno ohladil. Šele sedaj se začnemo zavedati, da smo na približni višini 3200 m. Bine kuha čaj in ovomaltine, midva z Bojanom pa dozidujeva bivač. Vreč za bivakiranje nimamo. Pa kaj zato. Pod steno smo. Kakor bi bila zgrajena iz samega ledu. Le tu pa tam kakšna skala, pa še ta bolj za vzorec kot za plezanje. Tisoč metrov ledu.

Ko se prebudim, ima Bine ovomaltine že pripravljen. Kot v restavraciji. Grem prvi, za mano Bojan in Bine, pod nogami škriplje sneg. Glej, iznenada se pojavi razpoka. Že se znajdem pred drugo. Vedno več jih je, nevede rinemo v labirint ledeniških razpok. Stvar postaja resnejša. Sondiram. Opazim, da sem na veliki plošči, pod njo pa je globina, odvrtno črna globina. Poskušam levo, poskušam desno – nič. Le tema globine pod mano. Moram se vrniti. Medtem, ko se po vseh štirih plazim nazaj, tovariša že opazujeta za boljše možnostjo. Čas neusmiljeno teče in nad ledenikom se je naredil dan. Svetloba nam olajša delo, počasi se prebijemo pod steno.

Vrh Lyskamma se že koplje v soncu. Malo desno od naše smeri se že trgajo seraki. Lepo je, pa vendar tako neprijetno. Prepozni smo. Moramo se vrniti. Samo pol ure in že smo v bivaku. Samo pol ure! Do pod stene pa kar pol noči! Izgubili smo en dan dragocenega časa.

»Ali ostanemo še en dan?« Ni hrane za vse, za dva bi še nekako bilo. Usoda je zadela Bojana. Brez besed pobere stvari in odide.

Dan je dolg. Sonce ne pozna usmiljenja. Grevu v senco. Tam je prehladno. Glavo pod skalo, drugo pa na sonce. V takem položaju nestrno čakava noči. Noč nama prinese razočaranje v obliki temnih oblakov. Vse do jutra so zakrivali nebo. Tudi snežilo je. Z dnem je prišlo tudi sonce, vendar za naju nekorisno. Prepozna sva, vstop je zdaj nemogoč.

Dva dni pozneje smo spet na poti. Vreme pa je vse slabše in slabše. Bine in jaz sva optimistično razpoložena, Bojan se vrne. Z nočjo spet razočaranje. Dež in sneg. Tudi naslednjega dne ni bilo nič bolje. Zato skleneva, da se vrneva.

Sedmi dan sva že v začetku sama z Binetom. Na barometru vidiva, da pritisk raste. Do večera dospeva v bivač. Tu pa – cela vrsta poljskih alpinistov. Trije gredo v prečenje Lyskamma, dva v smer Diemberger–Stefan. Torej v Diembergerjevi smeri ne bova sama.

Ob pol enih zjutraj se že pripravljava. Poljaki so že odšli. Čez ledenik je že gaz, ki nama olajša delo. Trda tema je še, ko sva že pod steno. Nad nama pa se svetlikata dve drobni lučki. To sta Poljaka, ki – le počasi napredujeta. Težak svet.

Končno! Vstopiva. Sprva nama gre lahko. Le kako ne, saj so stopinje Poljakov zelo dobre, pa tudi stojišča so že narejena. Tada veselja je kmalu konec. Njuna vrv je daljša in ne preostane nama drugega, kot da pričnemo delati sama.

Čelne svetilke smo že ugasnili, ko sem ujel prvega soseda. Drugi pa je bil že raztežaj višje, pod prvimi skalami. Po kratki presoji ugotovim, da se je zaplezal. Tudi Bine je istega mnenja. To jima tudi poveva. Midva nemoteno napredujeva, njiju pa čaka še trdo delo. Napako je treba popraviti in videti sta kar hvaležna.

Nad njima sva. Prišla sva že do prvega sončnega mesta. Sonce je pokukalo izza Monte Rose. S prvimi žarki se je tudi svet okoli nas prebudil. Kot planinska kavka v naših hribih nas je začel obletavati helikopter. Nad nami grozeče visijo tone in tone ledu v obliki serakov. Očitno se naš »ptiček« tega dobro zaveda. Že se je spustil niže nad ledenik. Za nas je le še drobna rdeča muha, ki se brezskrbno sprelatava nad ledeniki. In mi? Mi smo le drobni, drobceni črvčki, ki si le s težavo utirajo pot navzgor. Neskončne so te ledene strmine.

Zrak postaja vse redkejši. Vročina vse hujša. Ustavljam se že na vsakih deset metrov in počivam. Včasih zavrtam klin. In ko si kopljem stojišče, rohnim. Večkrat bavitca od trdega ledu kar odskoči, včasih pa prime tako trdno, da jo komaj izpulim. Pri vsakem počitku pa tiščim glavo v ledeno luknjo, ki sem jo že izkopal. Tako prijetno je v tem hladu, drugače pa mi je vroče, strahotno vroče. Celo vrtnanje klinov ni več tako enostavno in ni več počitek. Vse večkrat mi pogled uide navzgor. Kako daleč je še vrh? Čisto na vrhu pa je drobcena pika. Prav drobcena in komaj vidna – pa vendar je človek. Le kdaj bova tudi midva tam. Na utrujenost ne mislim več. Še nekaj metrov in že dosežem greben. Zelo oster je. Skoraj bi rekel – nabrušen, pa vendar tako prostoren. Celo sediva lahko.

Po grebenu loviva zrak in ravnotežje, ko se vzpenjava na glavni vrh Lyskamma, ki je še sto metrov višje. Vse skupaj se mi zdajci zdi tako lahko.

Upava, da bova še pred večerom v bivaku. Vendar je noč hitrejša. Po ledeniku zopet hodiva s svetilkami.

Preveč brezskrben sem. Most, ki je prenesel že toliko teže, je pod mano popustil. In že sem v ledeniški razpoki. Vrv in bavitca mi pomagata, da sem dokaj hitro spet

na varnem. Potem z večjo opreznostjo nadaljujeva pot. Pozno ponoči sva se končno le znašla na trdnih tleh. Končala sva dan, ki je trajal skoraj trideset ur. Zadovoljna sva. Uspelo nama je. Tako majhna se mi zdi zdaj stena, pa vendar je tako mogočna. Osem dni sva jo od daleč in blizu snubila. Osem dni, ki se ob pogledu na mogočno gmoto ledu spremenijo v eno samo dejanje.

SV stena Lyskamma (4627 m) – smer Diemberger–Stefan.
Plezala 23. julija 1974 Dragoregar in Bine Mlač – AO Železnižar, Lj.
Višina stene: 1000 metrov; čas plezanja 14 ur.

IDRIJSKE POTI

LADO BOŽIČ

ČEZ RAZPOTJE IN ŠTURMOVŠE

rojka je izginila v gosto meglo, ki je novembrskega jutra ležala nad idrijsko kotlino. Naši planinci so se počasi vzpenjali po bregu Kobalovih planin in se bližali zaselku Češnjice nad mestom. Meglena tančica se je začela počasi razgrinjati in odmikati v dolino, na nebu pa so zazijale prve modre nebesne zaplate, prek katerih je žarelo jesensko sonce. Na Razpotju, v naselju dveh hiš na prevalu med Kobalovimi planinami in grebenom, ki se dviga proti Ročevemu griču (877 m) – Razpotje povezuje idrijski kotel s Kanomeljsko dolino – je že bilo jasno in toplo. Med našimi planinci je zavladalo veselje v pričakovanju lepega dne, kot ga že dolgo ni bilo. Radost je bila kratkotrajna. Ko smo se začeli spuščati po strmem kolovozu v kanomeljsko globel, se je okrog nas ponovno stemnilo. Zavila nas je debela in gosta meglena odeja. Megla je ležala daleč tja na zahod in niti Oblakovega vrha ni bilo na spregled. Pritisnil je tudi hlad. Kolovoz je nastal zadnje čase iz kozje steze in po njem se že sprehajajo glasniki potrošniške družbe in okužanega ozračja moderne dobe.

Kolnik se je po Boljševiški grapi (ime je baje nastalo pod Italijo in grapa je bila strah italijanskim južnjakom) hitro odsedal v dolino in se priključil nekdanji vojaški cesti, ki prihaja z Razpotja mimo Melanovša in pod Prekoršami v grapo s potokom. Ob njem je Rošpova domačija, še nižje pa ostanki nekdanjih mlinov, ki so v preteklosti mleli žito kanomeljskim kmetijam. Ob Hladnikovi domačiji se cesta steče v glavno kanomeljsko cesto, potok pa zlije v Kanomljico.

Udarili smo jo po cesti mimo vinotoča, kjer sta nas pozdravila z dobrim jutrom dva dobrovoljčka že zelo šibkih stojal. Krevsala sta vsak na svojo stran. Pri drugem Rošpu smo krenili s ceste in stopili na že znani kolnik proti Ovčjaku. Tam, kjer se kolovoz dvigne in nato položi po ravnici proti Revenu, smo zavili v desno na drug kolovoz. Pot zavije okoli grebena in se začne nad Zaklavžarjem pehati v breg proti kmetiji Brdar. Počasi smo začeli lezti iz dolinske megle in pri kmetiji smo bili že na čistem sončnem. Pozno jesenska narava rumeni v predzimski obleki. Sonce zlati zadnje ostanke listja v brezovih krošnjah, rumene in osipajoče se iglice dremajočih vitkih macesnov ter skromna stebela posušena praproti. Breze v jutranji sapici nalahno podrhtevajo in nam kimaajo v pozdrav. Hiša in okolje Hrdnikarjeve kmetije žari v soncu, za nami pa valovi megleno morje nad strugo Kanomljice in se razgrinja proti Spodnji Idriji ter sili v bregove, po katerih smo se pred kratkim spuščali z Razpotja v kanomeljsko deželico.

Brdarjevi še vedno rinejo v svojo skopo zemljo. V popravljeno in modernizirano bajto so se umaknili po vojni. Hiše, ki je bila med okupacijo požgana s prebivalci vred, niso obnavljali. Ostala je spomenik poleg spomenika, ki je bil ob razvalinah hiše postavljen po osvoboditvi. V stisnjeni bajti pa se že vrtijo sodobni gospodinjstvi stroji. Sedanja gospodarja bosta še vzdržala, nasledniki pa najbrže ne več. Živina in gozd so danes dohodki osamljenih kmetij. Težko je delo v teh strmih bregovih, kamor stroj ne more. Kdor s prsti še drži to zemljo, trmasto vztraja, kdor pa je samo povohal tovarniško delo, bo odšel. Brez solza. Ni izhoda.

Napili smo se kislega mleka, pokramljali z domačimi in odrinili po mehke, globoko v zemljo zaritem strmem kolovozu proti sosednji kmetiji Šturmovše. Grelj smo se v toplem soncu in uživali lepote jesenskega dne. Vedno višje smo se vzpenjali nad dolino, po kateri se še vedno vali siva megla; jesensko sonce je ne more posušiti, jutranje sape ne razgnati. Skozi macesnov gozd smo stopili pred mogočno staro hišo v Šturmovšu (665 m).

Tu je bila nekoč močna kmetija odprta proti jutranjemu in opoldanskemu soncu. Zgradba veličastne kmečke hiše, pred njo zanimiva kašča, številna gospodarska poslopja, sleme ob robu gozda in obdelovalnega sveta, vse to priča o nekdanji veličini in pomembnosti. Tu se je začelo življenje leta 1802, kot nam pripoveduje letnica vrezana v hišnem tramu v pritličju. Sto let je kmetija rasla in se utrjevala. Številna družina in bajtarska delovna sila, ki je živela v bajtah Pod Rovtom in na Kobilici, so omogočali življenje na kmetiji. Tudi bajti so potisnili na rob gozda, kar dokazuje, kako so se nekdanji gospodarji izogibali nepotrebnemu uničevanju plodnega zemljišča. Poteklo je sto in še petdeset let, ko je začela tudi na naših kmetijah ugašati kmečka idila. V tistih starih časih je bilo v hlevu nad trideset glav živine, v hiši in bajtah pa še enkrat toliko delavnih rok. Danes je v hlevu le še kakih deset repov, delovnih rok pa niti toliko, kalikor je prstov na eni roki. Še te se starajo in popuščajo. Polovična delovna sila, ki rine v dolino, ne pomeni več veliko. Maloštevilna družina se sedaj kar porazgubi v dveh velikih, dvoranah podobnih kmečkih sobanah, v pritličju in v prvem nadstropju. Gospodar in gospodinja, dve hčerki in nedoleten vnuk. Hčerki zgodaj vstajata, se spuščata po bregu do Fužin, kjer jih pobere avtobus iz mesta. Ker ni prevoza nazaj, se morata vračati z avtobusom na Vojsko, odkoder se spuščata po strmem bregu proti kanomeljski dolini do svojega doma. Kadar pa ne vozi avtobus na Vojsko, jima ne preostane drugega kot pešačenje od Spodnje Idrije po kanomeljski dolini do doma visoko v bregu. Mladi sta še, žilavi in odporni. Delo v tovarni ju je zgrabilo in ju ne bo več spustilo. Odrngali sta se kot mnogo drugih od zemlje, od kmečkega dela in kmečke domačije.

Sedeli smo v hiši ob mleku in moštu ter o tem razpravljali z gospodinjo. Iz radovednosti smo stikali po nekdanji premožni in mogočni kmečki hiši in se v mislih sprehajali po njeni preteklosti. Kuhinja, nekdanja stara in črna, prehaja v sodobno, toda težki sajasti oboki so še vedno tu, le narahlo pobeljeni. Skobacali smo se na te oboke v prvem nadstropju in v podstrešju opazovali ostanke stare dimnjače, ki jo je že močno načel čas. Pred hišo smo radovedno postali pred starodavno kaščo in se ozirali na stare freske na hiši, ki so videti lepše in izrazitejše po dežju, lepše so kot v lepem sončnem vremenu. Hiša obvladuje pred in pod seboj vso obdelovalno zemljo. Ves ta obsežni kompleks zemlje obkroža gozd. Dobro so izbrali kraj za svoje življenje. Lep in sončen breg, ki visi proti vzhodu in se napaja z jutranjim in opoldanskim

JUBILEJNEMU PLANINSKEMU DRUŠTVU NOVA GORICA OB NJEGOVI PETINDVAJSETLETNICI

LUDVIK ZORZUT

*Tam na ledinah, v srenji domorodni,
oj, tam na ravnem polju, v zemlji plodni
je zraslo zdravo, rodovito nam drevó.
Na vse strani je razprostrlo veje,
pod njim planinec naš zdaj orje, seje,
nad njim v goriško sončno zre nebó.*

*Skoz bele liste, pisane, srebrne
v Kanine zre, čez Bogatine, Krne,
v tolminske in bohinjske še goré.
Kako žarijo mu prejasna lica:
Planinsko društvo — slišite — Nova Gorica
že petindvajset let mu slavno je ime.*

*Da smo ga povelicali — »pro domo«,
da zdaj nam še poklanjate diplomo,
naj bo le delu v čast za lepše dni.
Ko pa se poslovimo — starešine
in hoste brali naše le spomine,
Planinsko društvo, juhuhu, naj cvete, naj živi!*

soncem. Stari ljudje so si znali pomagati, da bi bolje delali in bolje živeli, tudi mlajši za njimi ne zaostajajo, toda ne več na kmetiji. Odhajali smo mimo velikega kozolca, doplarja ali dvojnika, in se pognali prek gmajne v sončni dan. Kolovoz teče naprej po odprtem svetu, nato pa se začne rahlo vzpenjati in izgine v gozdu. Na Vojsko in Cikel rine. Skozi oskubljeno drevje smo se obračali nazaj k hiši na slemenu. Obsijana od jesenskega sonca je šepetala o svoji pretekli trdnosti. Na znotraj jo je že močno načel današnji dan, v svojo bodočnost pa gleda z bolečo praznoto, tišino in osamelostjo.

Tudi tokrat nismo mogli mimo vrha Cikla. Lep razgled nas je poplašal. Nato smo obrnili proti zahodu. Pred nami se je v višini razpel greben od Škratovša do Ravtarjevega vrha. Posedeli smo v sončnem bregu, se sončili in uživali čare pozne jeseni. Čakata nas strm breg in pokončna steza. Zagazili smo v debelo plast listja, dolgo časa grizli v kolena, nato pa zložno udarili čez breg. Hodili smo skozi mlado bukovje, pod visokimi pečmi ter mimo korita stopili na plano, na vojskarske senožeti. Počutili smo se kot nekje na triglavskih planinah. Še malo vzpona je bilo treba in že smo stali pred hišo na Škratovšu. Pred nami se je odprla vojskarska planota s svojo Škratovško dolino, nad katero nas je na levi pozdravljala prijazni Školj. Na koncu doline smo gledali Vojščico in za njenim hrbtom še triglavsko pogorje.

Domov smo se vračali po vojskarski cesti do Kočevša. Zadovoljno smo brundali in predli v lepo popoldne. Veselili smo se uspele ture. Ni bila naporna, tehnično in časovno še vedno v predpisanih normah, ki štejejo ture do sedmih ur v kategoriji izletov, če že ne več med navadne sprehode. O ti stara domišljija! Izlet torej ni bil napet, vsekakor pa lep. Uživali smo popoldansko sonce in trda cesta nas ni posebno motila. Naša stara znanka je že. Pravzaprav je bila prava sreča, da ta dan ni vozil avtobus. Samo prikrajšal bi bil nas za toplo sonce in za hojo prek Slaniškega grebena. Med potjo nismo mogli mimo okrogle vzpetine nad Gnezdovo hišo (1032 m). Raz nje smo se poslovili od premerjene poti iz kanomelske doline do Vojskega. Sence vrha in grebena, na katerem smo stali, so se že močno razpotegovale čez Šturmovše in rinile že v nasprotni krniški breg. Le Porezen in Triglav sta se še kopala v soncu. Po Slaniškem grebenu smo lovili zadnje sončne žarke samo še po njegovih južnih bregovih, posebno v Blaškovi senožeti, ki že več let ni videla koscev in postaja plen razraščajočega se brinja. Ozka stezica se vleče med visokim brinovim grmičevjem. Pokrajina se adeva s podobo pravega gaja, po katerem se sprehaja smrad.

Tudi nad Golake so že legle večerne sence. Sonce počasi tone za njimi. V vznožju Hleviške planine se je poslovilo tudi od nas. Večerni mrak je legal na zemljo, ko smo stopili na kratek pomenek še k Jožetu, ki v osrčju Hleviških planin kmeluje na skromnih kopah zemlje in se poleg tega ubada še s tisočeriimi deli, stvarmi in mojstrovinami. Od pet do glave je pravi mojster samorasnik.

Ze v trdi temi smo se spustili po lovski stezi v idrijsko globel.

3. Od Vojskega do Cenca

Do hudega polja v Golakih drži čez Mrzle rupe po Suhi grapi pod Bukovim vrhom in Slemenom cesta. Njej se je pridružila slovenska planinska transverzala. Na Hudem polju se cesta obrne proti Škrbini in se tam razcepi. En krak zavije na desno proti Šmrekovi dragi in dalje proti Lokvam, drugi na levo in jo mahne čez Poslušanje in Tisovec na Kovk in Malo goro.

Ko sem stopal mimo Omivkarjeve domačije v Mrzli rupi, sem s pogledom iskal Omivkarjevo mamo. Tako zaradi pozdrava in še kakšne besede po vrhu. Časa ni bilo, da bi vstopil v hišo, pa sem pot nadaljeval in razmišljeval o najinem zadnjem srečanju. Pred dnevi sem lomastil po divje zaraščenih obronkih Šmrekove drage, se prerival po dnu njene inverzije in po bregovih Zelenega roba in se utrujen vračal proti Vojskemu. Takrat sem naletel nanjo, na prvo živo dušo po celodnevem samotarnjenju. Med otročadjo je sedela v travi s knjigo v rokah. Že od daleč mi je poslala pozdrav z vprašanjem: »Ali že nazaj?« »Zakaj pa kar sam?« S prvim odgovorom ni bilo težav. Sonce je že izginilo za Golake, na spanje pod smrekco pa nisem bil pripravljen niti navdušen. Nujen je bil torej umik pod varno streho. Na drugo vprašanje, ki mi ni bilo postavljeno prvič, pa sem bil v nemali zadregi. Še hitro sem se znašel in se zatekel k Gregorčiču. Nepričakovano sem se sprožil: »Nikomur jaz nisem na poti, na poti ni meni nikdo.« Še naprej sem jo mislil zaokrožiti po svoje, pa me je prehitela in s povzdignjenim, skoro pojočim glasom nadaljevala Gregorčičeve stihe. Ko je končala, sva se oba prirčno, prešerno zasmejala. To srečanje z Omivkarjevo mamo se mi je vtisnilo v srce in mi je tudi tokrat stopilo pred oči.

Brusil sem pete proti Golakom, ki sem jih hotel prekalovratiti proti vzhodu, kamor se počasi sklanjajo. Cilj poti je bila nekdanja kmečka hiša, danes sodobno gostišče, pri Cencu v Strmcu na vrhu črnovrške gore ob cesti Črni vrh-Ajdovščina.

Košča (pajšt) v Šturmovšu

Foto L. Božič

Hudo polje je bilo v dopoldanskem času lepega sončnega dne pusto, gozdarsko naselje zapuščeno. Stopil sem po kolovozu, ki drži s polja na njegovi vzhodni strani. Že kmalu sem se znašel na križišču. Leva veja jo ubira proti Gnelicam in Krekovšu, desna pa v breg Sončnega brega in Škrbine v območju Strgarije, nad grapo in divjino osojne soteske v Črni dragi. Opuščen kolovoz so zadnje čase na novo razrili in nekoliko razširili. Modernizacija pa se kmalu konča in spet stopam po mehkem kolniku iz davne preteklosti, ko je prvi človek posegal v to odmaknjenost in divjino. Naenkrat pa se tudi ta kolovoz zoži in iz njega se izvije ozka kozja steza. Redko, zelo redko zaide semkaj tuja noga. Le gozdarji in lovci so stari prijatelji steze. Pa kaj neki bi drugi tukaj počeli. To so kraji za samotarje, za dvonožne in čelveronožne. Kar pričakuješ, kdaj se boš srečal z gošarji, ki se sprehajajo in begajo po teh bregovih nad Črno drago in se skrivajo v prepadnih stenah Ruskih strug nad sotesko Belce. Skoro s strahom buljiš v strmine, ki visijo pod teboj in padajo po zaraščenih in nevidnih grapah in prepadih. Onstran globeli se vleče vzporedno z njo greben Gnelic, ki se potegne čez Bat, se spušča proti Krekovšu ter nadaljuje v greben in vrh Mrzlega ali Srednjega vrha, onkraj katerega splahne v savodnji Idrice in Belce. Nad teboj pa se kopici poraščena pokončna ravnina, ki se razkropi v številnih vrhovih, pod katerimi se sprehaja golaška magistrala, moja stara prijateljica, tisovska cesta od Škrbine do Male gore.

Steza hitro kresne v breg in začne plezati, dokler ne prekobali skalnatga praga in stopi v podol pod Poslušanjem. Ta prehod z nizkimi kamnitimi podboji je dobil ime Vrata. To ime s polno pravico tudi zasluži. Ko stopaš čezenj, imaš občutek, da stopaš z zračnih višav nad Črno drago na tla trdnjke sveta. Ko se znajdeš v kotanji, se kmalu zblešče nad teboj mogočne sive skale in pod njimi v preteklosti zloženi zidovi, po katerih teče cesta. To ostenje pravzaprav večino leta ni prav nič pomembno in posebno. Ko pa nastopi poletje tudi v teh krajih, se sivina stene prevleče z vijoličasto barvo cvetočega kranjskega jegliča, za tem pa z živo rdečo preprogo žarečega sleča. Srečo moraš imeti, da prideš pravi čas v to prirodno lepoto romantičnega skalnatga okolja. Prelep je od tu tudi razgled na razvlečeni Čekovnik od Zgornjega Podobnika do Miklajča pod Visokim vrhom pa na greben Slanic, ki valovi prek Hleviških planin in se ustavi na Okroglem vrhu nad Zagrebencem in Strugom. Prav s teh vrhov pa je lep pogled tudi semkaj v ta skalnati kotiček, na škarpo in cesto, ki so jo naredili ruski vojni ujetniki v prvi svetovni vojni.

Ze tja v visoko poletje naletiš malo naprej po cesti še na drugo posebnost. To je debel snežni plaz, ki je zdrsnil z bregov Ciganskega vrha in sosedov. Tu se srečujeta zima in poletje, sneg in zeleno bukovo listje, ki s svojo senco zadržuje kopnenje snega pod seboj.

Ko zapuščam vrata se mi vsiljuje misel, ali ni prav ta prehod omogočil dostop in naselitev kranjskega jegliča iz domovine v dolini Belce, od Putrihovihi klavž? In

Zirovska razpotje, razvodje med Črnim in Jadranskim morjem

Foto L. Božič

ali ni ta nežna in lepa cvetka od Vratc krenila čez Poslušanje tja med Smrekovo drago? Taka vprašanja rajijo človeku po glavi, ko samotari po teh prelepih predelih naših gozdov in skuša razvozlati nekatere zagonetke današnjega prirodnega življenja. Cesta, vzporednih steza ni, se nato spušča proti vzhodu. Toda preden se spustiš navzdol, ne zamudi še ene lepe priložnosti. Cesta se namreč približa skoro na rob prepadnega okolja nad Putrihovimi klavžami v dolini Belce. Stopi nekaj korakov s ceste v levo in že si na pravem Belvederu, na Pogledu po slovensko. Pred teboj zazija navpična globina s klavžami in dolina Belce na dnu, nad njo po že znani pogledi po grebenih in bregovih. Poleg tega pa te tam na nedosegljivih skalnatih robovih pozdravlja lepi jeglič. Samo opazuješ ga lahko, kako se bahoti in blešči v mogočnih šopkih. Tu človeški pohlep odpove. Sama narava je zaščitila svojo lepoto. Kot lep nagelj na oknu kmečke hiše se tudi lepi jeglič steguje po skalah in draži človeške poglede in budi njegovo uničevalno strast. Toda tej je tu odklenkalo. Cvetje ostaja v okras domovja divjih koz. V ta neopazni količek vedno rad stopim in se radujem nad veličastnostjo in lepoto našega planinskega sveta.

Tokrat se nisem dolgo obiral, saj je bila pred menoj še dolga pot. Odrinil sem se dalje in švedral pod Orlovskim vrhom (po domače Grlivc) čez Orlovške ravnine, pod Špičastim in Jasenovim vrhom, se obregnil ob mogočne Tri smreke, zavil okrog Ruskih barak mimo gozdarske bajte na Tisovcu in obstal pred Magazinii. Tu sem dal cesti slovo in jo udaril navzgor po stezi, ki me je skozi gozd porinila na sončno plan na Mali gori nad Zalogom. Semkaj prispe tudi cesta s Kovka, od katere se nižje doli odcepi tista, po kateri sem več ur krepko drsal.

Na Mali gori sem malo dalj časa duškal. Za menoj je bila pot, ki se mi je močno pripela na pete in mi postala kot vsakoletna obvezna romarska pot. Zakaj neki mi je tako prišla k srcu? Zaradi samote, odmaknjenosti, tišine in divjine, morda še zaradi česa, česar ne morem zliči na papir, ampak le doživeti. Tu srečujem le gozdne delavce, gorjane, in še te zelo redko. Ne spominjam se, da bi kdaj srečal drugega človeka. Pešci, planinci in ljubitelji narave najbrž redko zaidejo semkaj. Kraji so oddaljeni, neznani in za razvojenega popotnika na zunaj tudi prav nič zanimivi. Prav nič mu ne nudijo, brskanje za lepotami pa zahteva časa in tudi nočevanje pod milim nebom. Z motorizacijo so tudi težave. Gorjani, ki so nekoč odpirali nove steze proti Otlici, Predmeji in v dolino Idrijce, so dali stezam slovo. Na delo in z dela se vozijo s svojimi jeklenimi dvokolesnimi konjiči. Bogatejši izletniki, turisti s svojimi štirikolesnimi iznajdbami motorne obsedenosti, pa semkaj ne morejo, četudi bi hoteli. To jim preprečujejo in prepovedujejo gozdarske zapornice s ključavnicami. Takih zaprek in strašil je na območju Golakov precej. Zakaj so jih skrbni čuvarji naših gozdov postavili? Gozdarji kričijo: Les nam kradejo, vso naravo posvinja ta izletniška in turistična golazen; denarja nimamo za popravila in vzdrževanje cest, ki jih uničujejo

Kočevše nad Idrijo

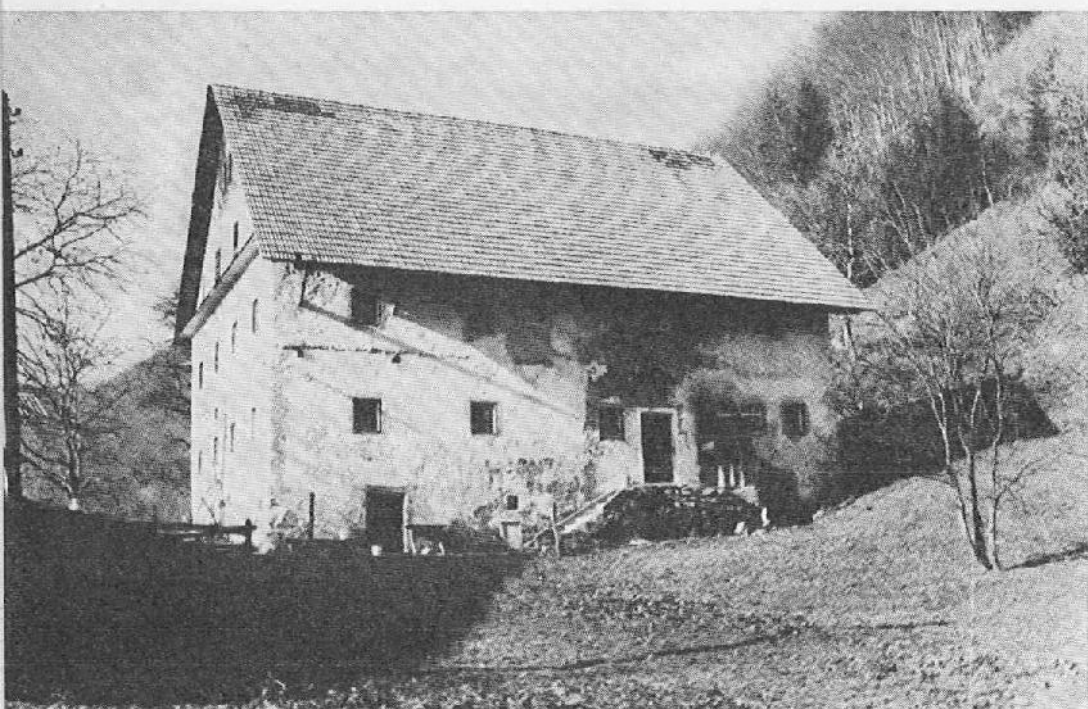
Foto L. Božič

drugi. Lovci so se jim pridružili s pridušanjem: Srnjad in gamsarijo nam uničujejo divji lovci. V isti rog so zatrobili s kletvicami tudi ribiči: Še to, kar je v vodi, nam bodo pobrali in požrli. Tako! Vsi ti tokovi so se znašli v skupni strugi, ki enotno dere proti turizmu in izletništvu. In zapornice so bile tu.

Ko sem premišljeval o tej najnovejši obliki nekega privatnega lastništva v družbeni imovini, sem se spraševal, ali vso škodo, ki jo delajo domači in tuji izletniki v naših gozdovih, loviščih in vadah, v resnici varujejo in rešujejo ograde, ki so jih postavili in razpostavili po prelepi pokrajini. V uspešnost takega početja sem močno podvomil. V meni je trdno prepričanje, da so te »šrange« plod današnje individualistične in podjetniške, nizke toda svete sebičnosti, ki jo pospešujeta potrošniška družba in njena miselnost. Še več, menim, da so izraz naše splošne idrijske zaplankanosti, ki je postavila mejnike po vrhovih okoli luknje, ki nas že sama po sebi odljuje od sveta in razvijajočega se življenja. Tako smo zakoličili naš turizem. Zaradi take okostelosti nam uhajajo mladi, nujno potrebni kadri. Tako smo ostali nekje na robu in nezaupno, prestrašeno in ljubosumno škilimo sem in tja in se bojimo za svoje slavne tradicije, kot sta živo srebro, čipke, žlikrofi, bakalca, geruž, želševka in še kaj. Tako smo zaverovani v svojo nekdanjost, da ne vidimo, kako se je vse to že davno porušilo, kakor se je zrušil turizem, ki je slonel na teh starožitnostih. Nismo jih znali pravočasno vključiti v sodobnejša in modernejša vabila. Ali naj zaradi tega ostajamo še nadalje samo obmejna, zapuščena, jalova gmajna, provinca?

Zdrnil sem se iz težkih premišljevanj in se ježno pognal po novi cesti v breg Zajčevega vrha proti samotnemu kmetu Kalarju v višini nad tisoč metrov nad morjem. Kalar si je s to potjo odprl vrata v svet. Razbil je ograde svoje kraške kotanje. To je storil samotni kmet sredi osamljene kraške pokrajine z bajto na dnu kraške dolinice, ki je vsako leto pol leta zametana in odtrgana od sveta. Družbo so mu v preteklih letih delali le volkovi in medvedi. Plotovi so sedaj razbiti.

Nad Kalarjevo bajto sem obstal, gledal nanjo in na gospodarska poslopja, opazoval skalnate bregove nad njo in razmišljeval o odpornosti in trdoživosti rodov, ki so se skozi stoletja zvrstili pod krovom te samotne hiše. Rad bi bil stopil na kratek obisk, toda čas me je priganjal. Ob naslednji priložnosti, ko bom spet motovilil tod okoli, se bom prav zagotovo oglasil in potipal po današnjem utripu življenja v tem kotu na meji med gozdnatim območjem in Krasom. Korak sem zastavil po kolovozu, ki me je vlekel po gozdu in zavil okoli hriba, od koder se mi je proti jugu že odprl pravi kraški svet. Kamnita kraška planjava je zasijala pred menoj. Pozdravile so me značilne kamnite kraške ograde, ki čuvajo v svoji sredi skromne pedi zemlje. Višje v bregu je kukala izza hribočka streha prve primorske hiše. Sial sem na sveto Križne gore, na meji ajdovske pokrajine. To je deželica nad Colom, v desnih bregovih

Šturmovše v Kanamliji

Kanji dol pod Javornikom

Foto L. Božič

nad cesto od Cola na Otlico. Svet visi proti jugu in je odprt za vipavsko burjo, ki se prav tu ali v neposredni bližini tudi poraja.

Do prvega bivališča je kolovoz, po katerem sem prišel, edina prometna zveza z bližnjo in daljno okolico. Do hiše se lahko z vso opreznostjo, med skalami prebije tudi motorno motovilo. Naprej ne more. Proti vzhodu k asfaltu zaenkrat še vedno ni prehoda. Od hiše naprej sem meril korake ob skromnih njivciah, po pusti in prazni gmajni, skozi redko grmičevje. Tu so edine prometne zveze s sosedi še vedno v stoletjih zdrsane stopinje in oglašene skale, ki popotniku pripovedujejo o minulih časih in o ljudeh, ki so hodili po tej neobljudeni pokrajini. Pripovedujejo pa tudi o tem, kako se je čas tu ustavil, zaostal pa je tudi korak v današnji in jutrišnji dan.

Mimo zapuščene bajte sem moral. Dež, burja in sneg legajo na njene ostanke, jih razjedajo in drobijo v prah. Od ruševin me je steza kmalu pripeljala do prve obljudene hiše. Nekje pod njo sem opazil konec in začetek nove poti, ki rine v to mesto. Začetek, če jo od tod ubereš proti vzhodu, konec če prihajaš po njej z vzhoda. S težavo in mukami predira v ta skalnati svet in nosi s seboj kali novega življenja tudi tem kraškim kotanjam in njihovim kraškim viharnikom in samorastnikom. Počasi prodira v ta svet buldožer, se grize in spopada s skalnato površino kraške zemlje. S tako naglico se premika, kot padajo kaplje cvenka iz tega ali onega žepa. Po polžje torej gre. Kdo ve katero leto se bo pisalo tedaj, ko bo cesta prirnila do zadnje hiše in se bo po njej v oblakih prahu poganjal avto. Naj bo kakor in kadar koli, ljudje so že danes zaživeli ob tem skromnem začetku osnove bodoče ceste, ki se obotavlja in sramežljivo vije sem in tja, doli in gori iščoč med skalnatimi čermi najboljši izhod in zalet proti zahodu. Ljudje že danes čutijo, da po tem cestnem traku že prihaja utrip novega življenja, tok napredka. Ponosni so na to pridobitev, ki bo zrasla na njihovih žuljih in nikakor te ne morejo razumeti, zakaj sprašuješ po starih stezah, ki so jih siti prek glave.

Kolovratil sem dalje. Malo po trasi nove poti, večji del pa še po stezah, ki jih je nova pot že razbila na med seboj nepovezane konce. Tako se umika preteklost in moraš biti pravi stezosledec, da ujameš njene ostanke. Ko je pot udarila v breg, sem jo mahnil po stezi navzdol. Mimo bajte sem se povzpел na hrib in pod menoj se mi je odprl svet okoli Cola. Obrnil sem proti severu. Pred očmi mi je stopila globoko pod menoj, vasica Malo polje, malo idilično naselje v zelenici sredi kraške pustote. Visoko nad njo se vije cesta proti Kanjemu dolu in na Javornik. Počasi sem se spuščal proti asfaltni cesti in jo malo pod Cencem tudi dosegel. V Strmcu na črnovrški gori je bilo konec samote in miru. Mimo mene je drvel v obe strani veletok v pločevino zajetega življenja. Stisnilo me je in iz prsi mi je planilo spoznanje, da je vendarle lepše v naših Golcih, čeprav je tam svet poln zapornic in ključavnic.

SPOMINI NA MONT BLANC

PAVEL SIVEC in ZDRAVKO LIKAR

roči avgustovski dnevi lanskega poletja so v nas, kot že tolikokrat doslej, prebudili močno željo, da bi se zopet povzpeli na kakšen snežnik. Odločili smo se za Mont Blanc. Poleg naju je »mini odpravo« sestavljala še Lojze Fon-Huljo.

Četrtek, 8. avgust 1947

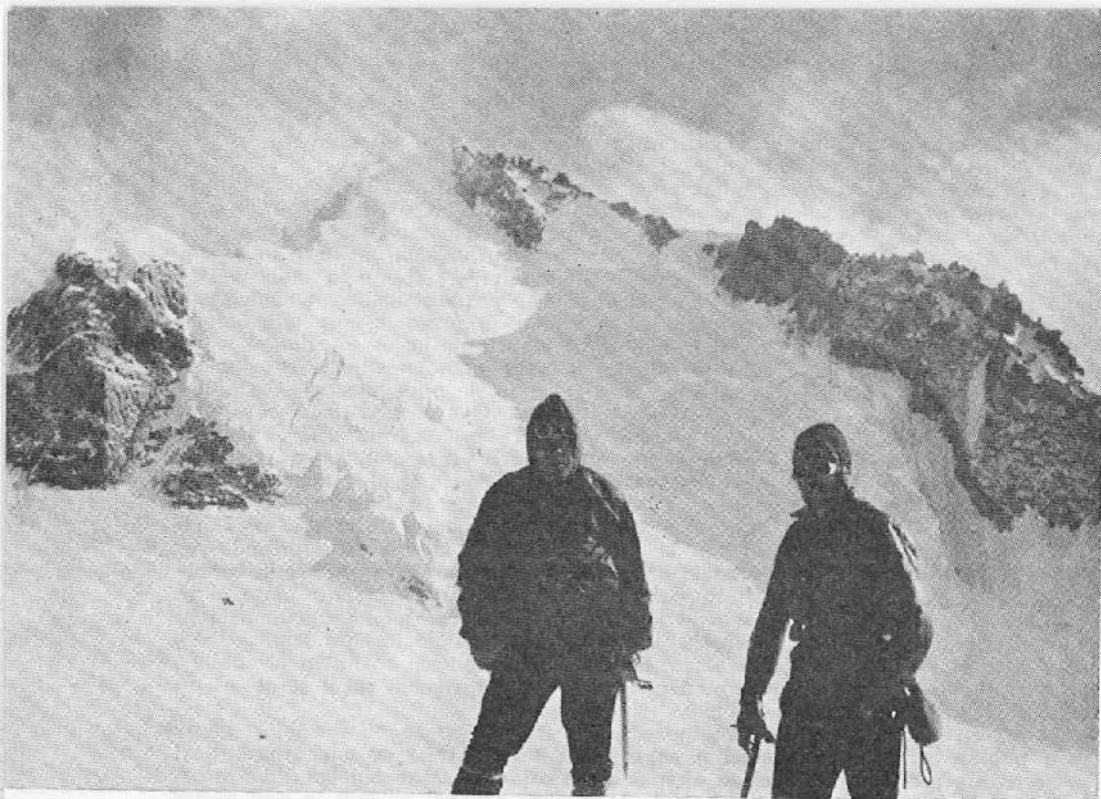
V kobariškem zvoniku je odbilo tretjo uro zjutraj, ko smo zaspani, vendar veseli vkrcali vso našo kramo v avto in tiho zapustili speče obsoško mestece.

Monotono pot po italijanskih avtocestah smo si krajšali s pesmijo.

V dolini Aoste smo ga zagledali... Visoko nad dolino se je bleščalo belo téme najvišjega velikana v Alpah. Streha Evrope. Kako pravljicične so videti naštevane granične bodice, ostri grebeni in slapovi, ki padajo z ledenih pregraj ledenika Brenve.

V La Paludi nad Courmayeurjem se že ob enih vkrcamo z vso našo opremo na žičnico, ki kljub že dokajšnji zarjavelosti še vedno vzbuja spoštovanje. Vsa čast tehnik!

Do kočee Riffugio Torino in še naprej do Punte Helbronner gre kar hitro. Punta Helbronner je tudi italijansko-francoska meja, ki pa je sploh ni bilo čutiti.

Sredi montblanških snežišč

Foto P. Sivec

Žica nas je vodila naprej čez Belo dolino–Vallée Blanche. Pod nami so bili nagradeni ogromni skladi snega in ledu, iz katerega so štrlele v zrak šivankam podobne granitne špice. Vedno bolj mrzlo je postajalo, vrhovi so si začenjali ogrinjati meglene oglavnike.

Pridemo na Aiguille du Midi. Lojze vodi, ker je že drugič tukaj. Spustimo se po ostrem grebenu na Vallée Blanche. Po polurni hoji smo dospeli do na pol podrtega zavetišča. Le par minut stran je postavljena nova kočica, ki se prihuljeno stiska med granitnimi bloki – to je kočica Cosmique.

Vendar smo se utaborili v podirajočem se zavetišču, kot se najbrž za jugoslovanske obiskovalce Mont Blanca spodobi. Tako so nam vsaj zatrjevali skoraj sami slovenski podpisniki, izpraskani na deskah zavetišča.

Ker je bilo še zgodaj, smo se odločili za »aklimatizacijski skok« na Mont Blanc du Tacul. S Col du Midi smo se spustili na ledenik proti našemu cilju. Kmalu se je začela strmina. Prečili smo nekaj razpok in ledenih vesin v pobočju. Srce smo čutili v grlu, vendar se temu kmalu privadimo.

Po poldrugi uri hoje dosežemo zaledenelo granitno špico vrha Mont Blanc du Tacul. Pod seboj začutimo praznino grozljive vzhodne stene, proti jugu pa se v rahli meglici zarisuje bodljikav granitni greben.

Smo 4248 m visoko. Pred dobrimi štirinajstimi urami smo bili še pod kobariškim zvonikom, sedaj pa stojimo tik pod evropsko streho. Kako majhna je »stara kraljica Evrope«!

Izmučeni se vrnemo pod Aiguille du Midi. V tem »prepihu« je več kot meter snega in ledu, le pograd je suh. Za večerjo nama je Lojze mojstrsko skuhal lonec knorrove juhe. Za kuhanje v takem mrazu je resnično potrebno mojstrstvo!

Toplota zaužite juhe, tople spalne vreče in naporen dan so opravili svoje, zaspali smo kot spodbiti.

Petek, 9. avgust 1974

Ponoči je začel pihati močan veter. Zvita pločevina na strehi je začela ječati v vseh mogočih tonih. Skozi neštivilne špranje je začel naletavati sneg.

Po viharni noči nas je zjutraj prebudilo bleščeče sonce. Le veter je divjal z nezmanjšano močjo. Bilo pa je tudi obupno mraz. Načrt za Mont Blanc je za danes padel

v vodo. Ni nam preostalo drugega, kot da tavamo okrog podrtnje in kuhamo, kuhamo...

Voda ni in ni hotela zavreti vsem naravnim zakonom navkljub. To je posledica ogromnih toplotnih izgub, saj se lonec na gorilniku tako počasi segreva, kot bi ga grel z žvžgalico.

Že ob štirih popoldne smo se ponovno spravili v spalne vreče. Oblekli smo vse, kar smo imeli, pa še vedno nas je potresavalo. Lojze se še sezul ni.

Kmalu smo zaslišali škrtanje pred bajto. Skozi špranje smo zagledali skupino alpinistov, ki je bila očitno namenjena k bajti. Sprva nismo razložili govorice, vendar nam močan »zdravo fantje« razkrije narodnost skupine. Bili so kranjski alpinisti. Na drugem koncu bajte so si na deskah poiskali prenočišče.

Mi trije pa se dogovorimo, da bomo zjutraj vstali čimbolj zgodaj.

Sobota, 10. avgust 1974

Zbudili smo se že ob enih. Pogledali smo ven – kazalo je dobro. Torej gremo!

Tudi družina, ki je spala na deskah in snegu, se je začela prebujati in pogovarjati. Navezali smo si dereze, prižgali naglavne lučke in stopili smo v zvezdnato noč. Ne da se opisati lepote takih noči – posebno še, če sije luna.

Prek škripajočih serakov in ledenih vesin je lila v belih snopih mesečina v črne globeli Mont Blanc du Tacula. Proti severu so v daljavi blestele luči Ženeve, globoko pod nami pa je živel svoje nočno življenje Chamonix.

Orientacija nam kljub novemu snegu ni delala težav, saj smo smer poznali že od četrtka.

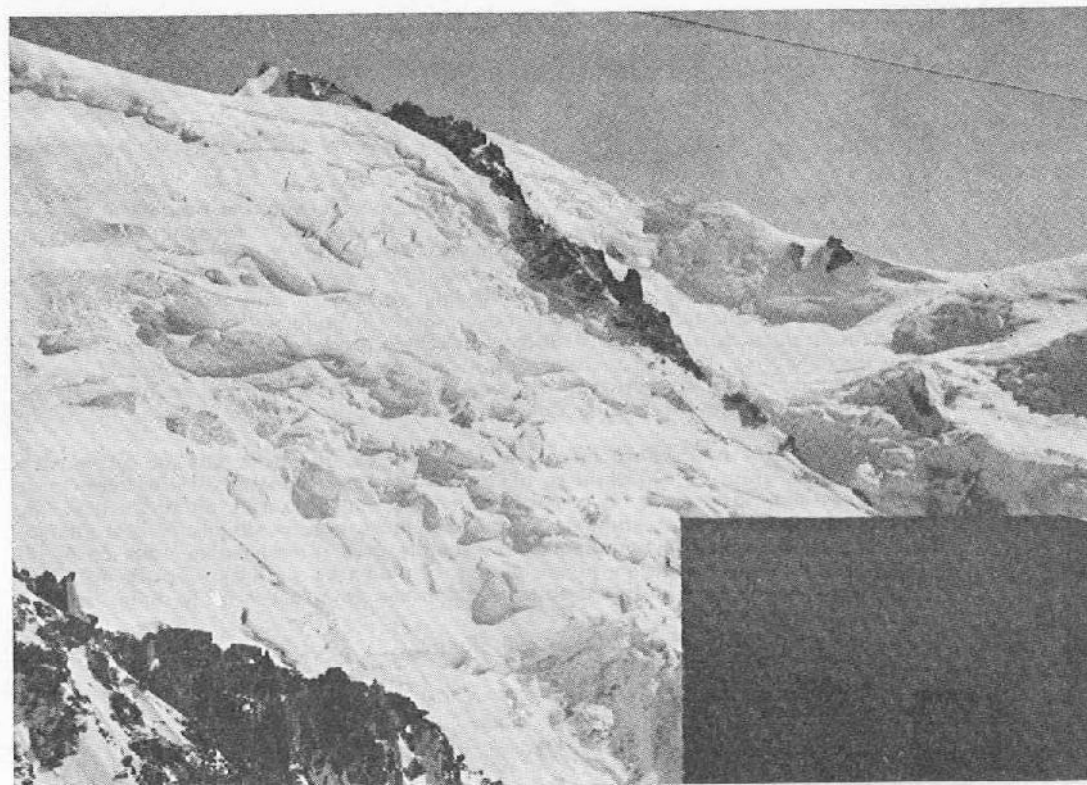
Pred nami smo na pobočju opazili dve lučki. Že na sedlu pod Mont Blanc du Taculom smo jih dohiteli. Bila sta Francoza, prijazna možaka.

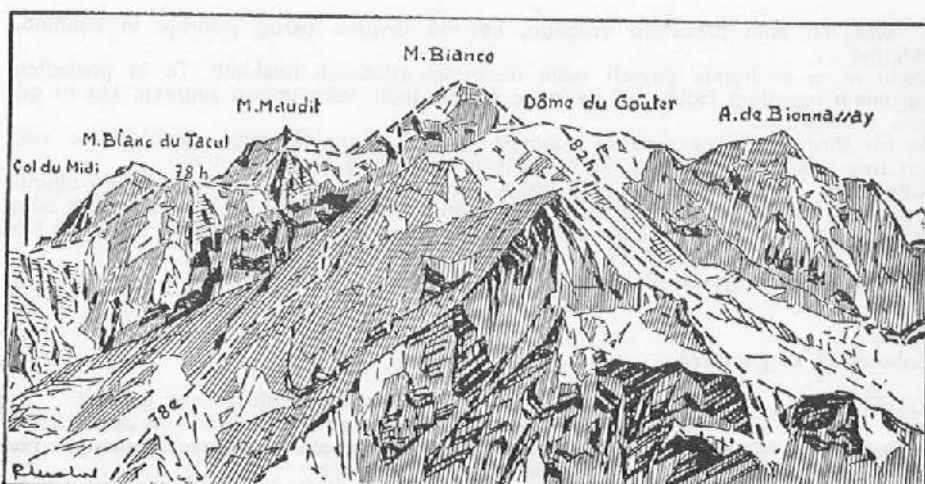
Vreme se je začelo malo kvariti. Oblaki so se začeli poditi tik nad našimi glavami z neznansko hitrostjo. Francoza sta se odločila za sestop h koči. Mi pa smo jim zaželeli »bon chance« in zavili na desno proti podnožju Mont Maudit.

Strmina Mont Maudita nam je kmalu pokazala zobe. Vse je bilo zaledenelo, led pa je bil pokrit s tanko plastjo snega. Zedinimo se, da Mont Maudit najlaže naskočimo prek sedla. Več kot uro se borimo z ledenimi vesinami. Hočemo desno proti sedlu, vendar nam pot prepreči zevajoča ledena razpoka, ki nam pokaže, v kakšni nevarnosti smo. Visoko nad nami zagledamo vrv, ki drži proti sedlu. Tu se prav

Pogled proti Mt. Blancu iz zavetišča

Foto P. Sivec

Skica strohe Evropske

lepo pokaže vsa koristnost derez, ker je led trd in neverjetno gladek. Drug za drugim se previdno oprijemamo vrvi in se z njeno pomočjo prebijemo navzgor. Na sedlu divja neznanski veter, obraz v trenutku otrdi. Odprl se nam je pogled na belo kupolo Mont Blanca in na koridor, ki drži od Mont Maudit proti vrhu Mont Blanca. Zdelo se nam je, da je naš cilj pred nosom. Računali smo, da imamo do vrha le še dobro uro. Ta račun bi najbrž tudi obveljal, če...

Veter je vse bolj dobival orkanske razsežnosti. Še kar hitro smo prišli čez koridor do podnožja temena. Pot ni bila več tako strma in nevarna, kot je bila do sedla Mont Maudita. Pojavile pa so se druge težave. Vedno bolj čutimo utrujenost, dihanje postaja težavnejše, koraki so krajši.

Piha vse močnejše. Nenadoma sta se orkansemu vetru pridružila še sneg in soda. Začel se je divji ples naravnih sil, sredi katerega so se znašla tri nemočna človeška bitja. Bili smo le še kakšnih petdeset do sto metrov pod vrhom.

IZ SLAVNOSTNEGA GOVORA OB 25-LETNICI PLANINSKEGA DRUŠTVA NOVA GORICA

(Uvodnega dela govora ne objavljamo, ker smo kratko zgodovino planinstva na Goriškem objavili v PV 1975/7, v članku Cirila Zupanca.)

Toda, po mirovni pogodbi je leta 1947 ostala Gorica z nekaterimi predmestji v republiki Italiji, to se pravi osrednje mesto. Večji del Goriške s Krasom, Posočjem in Vipavsko dolino pa je pripadlo matični domovini Sloveniji oziroma Jugoslaviji. Po razmejitvi smo ostali brez našega osrednjega mesta Gorice. To se pravi večji del Goriške brez Gorice. Našemu političnemu vodstvu je bilo jasno, da bo treba prav tu ob boku starega mesta sezidati novo mesto kot politično – upravno – kulturno – prosvetno in gospodarsko središče. Salkan, nekdanje predmestje stare Gorice, je postal jedro Nove Gorice, ki se je pričela graditi pod Panovcem in Kostanjevico. Tu so se znašli mnogi planinci iz Gorice onkraj meje, mnogo pa je bilo na nova priseljenih. Pobudo za ustanovitev društva so dali dr. Franc Marušič, Marijan Caharija in Srečko Ustarc.

Nekdanji večletni predsednik našega društva Alfred Hvala je čas ob ustanovitvi društva takole opisal: »... Kakšni so bili začetki, ni težko uganiti. Obširen teren brez večjega naselja, nastajajoče novo mesto, domači ljudje skoro brez planinske tradicije, prihajajoči naseljenci brez kontakta z domačini, gore brez postojank in brez planinskih potov in še nekatere podobne težave so bile prve spremljevalke prvih časov... moramo dati priznanje tistim prvim pionirjem planinske misli na Goriškem, ki so neglede na žrtve vendar le uspeli, da se je planinstvo zasedrilo in da je danes doseglo že priznane uspehe...«

Ob ustanovitvi je plačalo članarino 128 članov.

»Kako je mogoče, da se v trenutku tako spremeni vreme?»

Vprašanje je spreletelo vse tri. Spomnili smo se francoskega priročnika, v katerem smo brali, da doseže veter na Mont Blancu hitrost do 150 km/h, temperatura pa pade izpod -40°. Ali naj odstopimo pod vrhom? Kaj storiti?

»Čimprej dol!» je bil sklep bliskovitega posveta.

Zajela nas je megla, vidljivost je bila na ničli. Naše sledove je že zadelal snežni melež.

Prišli smo do serakov in razpok, ki jih prej nismo videli. Šli smo proti levi – zopet razpoke in seraki. Tavalili smo zdaj tja zdaj sem. Iskali smo sledov v snegu, a jih ni bilo več. Vrteli smo se v krogu. Nismo se mogli zediniti, ali smo šli preveč proti Brenvi ali pa smo zašli na chamoniški ledenik.

Stisnili smo se pod prvi serak, da bi nas vsaj malo zavaroval pred orkanom z zahoda. Tako smo se ubranili vetra, nastopil pa je uničujoči mraz. Cepetali smo, vendar nam to ni pomagalo.

Od brad so nam visele ledene sveče, na obrvih in kapah se je nabiral led, hlače so pokale, rokavice so otrdele. Vendar nas upanje, da se bomo izmazali, ni zapustilo. Pavel je hodil sedem korakov naprej, sedem nazaj. Morali smo se gibati, gibati, kajti bilo je strašansko mraz.

Vse mogoče misli so nam rojile po glavi. Lojze je vsebolj zgubljal vero vase – zaradi slabše opreme ga je mraz še bolj pestil, pollaščalo se ga je malodušje. Predlagal je celo, da bi zakurili plezalne vrvi, češ, da nam bo vsaj nekaj časa topleje. Tako smo iskali variante za rešitev kakšni dve uri, kopali luknjo v sneg, gledali kvišku za soncem, ki ga ni in ni hotelo biti.

Vendar se je okoli poldneva le prikazalo in spoznali smo, da je sonce resnično vir življenja.

Sonce nam je pokazalo pot iz zagate. Videli smo, kje smo bili tisto avgustovsko jutro. Zalezli smo v mont-blanski Hruško, v la Poire. Na drugi strani koridorja je vstal iz megle ošiljeni Mont Maudit. Tja moramo iti!

Vračali smo se na sedlo Mont Maudita, ko je veter pričel nositi ledene »šibre«, ki so nas neusmiljeno tolkle. Naši nosovi in oči so dobili ničkoliko izstrelkov. Nahrbtniki so se pokrili z ledenim oklepom. Ob sunkih vetra smo zapičili cepine globoko v sneg, da nas ni odpihnilo.

Malo smo se oddahnili šele, ko smo v zavetju Mont Maudita le prišli do sape, nosove pa smo lahko brez nevarnosti pomolili izpod pokrival.

Vendar ne do dolgo. Tik nad kotlino Mont Maudita se je zopet pričelo obstreljevati z ledenimi šibrami. Lojze je začel krvaveti pod kolenom, sem in tja je zapustil krvavo markacijo. Led se je kopičil na vseh mogočih delih telesa, največ okoli ust, oči in brade. Tudi ovojke niso pomagale. Tam, kjer so se stikale s hlačami, se je

Društvo se je rodilo golo in boso kot vsak novorojenček in tiste dni pred dobrimi petindvajsetimi leti je nastopilo sicer trnovo – vendar uspešno pot. Pot je sicer dolga, teh petindvajset let pa kratkih in vendar se je zgodilo veliko, zelo veliko.

Planinsko društvo Nova Gorica si je vsa leta nenehno prizadevalo, da poveča svoje članstvo, da okrepi svoje vrste. Naše društvo ni omejeno na starost in ga vodita gesli: »Kdor je aktiven, je mlad!« in »Kjer je volja, tam je pot!«. Širili smo se ne glede na spol in starost in vključevali cele družine. Vendar pa smo s posebnim veseljem sprejemali mladino in jo navduševali za vse lepo, za spoznavanje naše ožje domovine in za ljubezen med ljudmi. Imeli smo uspehe. Pri nas se mladina krepi duševno in telesno in s tem postaja važen faktor pri graditvi našega socializma, svoje bodočnosti in obrambnih sposobnosti naše dežele. Danes imamo 1260 članov s plačano članarino, od tega pa kar 780 mladih izpod 25 let.

Odbori društva so redno na občnih zborih polagali svoj obračun za opravljeno delo. Vselej se je izkazalo, da so bili obračuni plodni, da so bila sicer nihanja – vendar je bila kriza vselej uspešno premagana. Težko bi navajal vse izlete, ki jih je organiziralo društvo, da ne omenim posameznih izletov v gore ali zahtevnejših tur v domače in centralne Alpe, na Mont Blanc itd. Po svojem članu smo se udeležili celo večkratnih odprav na Himalajo. Prav tako ni mogoče podrobneje obravnavati vse množične akcije, ki so bile izvršene.

Že takoj od začetka smo mislili na to, da je treba v gorah imeti postojanke, da morajo biti gore prepredene z dobrimi potmi. Brez teh je daljše bivanje v gorah nemogoče. Težko je organizirati tudi krajše izlete. Naše primorske gore so bile takorekoč gole. Dolgoletna okupacija in dve vojni, ki sta hrumeli prek naših gor, so pustile velike rane v našem narodnem telesu, gospodarsko zaostalost, opustošenje v družbenem življenju in s tem v zvezi vsesplošno siromaštvu. Obnovljenim planinskim društvom na osvobojenem Primorskem je bilo povsem jasno, da bo treba postaviti

nabirala težka krona iz ledenih kristalov in je s svojo težo hotela sezuti ovojke, nogavice in čevlje.

Vsi smo čutili, kako nas konci prstov pečejo kljub dvojnimi rokavicam, vsi smo bili utrujeni in ozebli.

S težavo smo se prebili na sedlo Mont Blanc du Tacul. Zagledali smo zavetišče in se že veselili rešitve iz tega pekla. Strašno nas je zdelal.

Na snežnih vesinah Tacula nas je zopet zajela meglena belina. Prikazovale so se nam strmine tam, kjer jih ni bilo, ravni deli tam, kjer so bile razpoke. Čeprav smo po tej poti že dvakrat hodili, jo je sveže naneseeni sneg toliko spremenil, da smo pravo smer le stežka našli.

Lojze je nekoliko zaostal. Zdajci prileti čez ledeni skok rumen nahrbtnik. Lojzetov je. Takoj za njim je zgrmel čez zevajočo razpoko še njegov lastnik. Imel je čuden izraz v očeh, gledal je nekam v prazno, tako odsotno. Brado je imel zaledenselo, čez trepalnice in oči se mu je naredila ledena skorja.

Bila sva tako otopela, da se nama to ni zdelo nič nenavadnega.

Še naprej sva se spuščala in iskala pot v megli, Lojze pa nama ni sledil. Vrnila sva se k njemu. Ležal je sključen v snegu. Skušala sva ga vzdigniti, Lojze je omahnil v sneg. Zgrozila sva se, saj sva vedela, kaj to pomeni. Pavel ga je včipnil, prijel ga je za brado, ga vlekel zanj – Lojzeta ni več bolelo.

Spravila sva ga s težavo od razpok na ravno in varno ploskev. Kaj storiti? Že drugič ta dan se je pojavilo to eksistenčno vprašanje – tokrat je šlo za Lojzeta.

Skušala sva trezno presoditi položaj, kajti zavedala sva se, da bi napačna odločitev v tem trenutku lahko povzročila smrt tovariša, ki je kazal očitna znamenja hipotermije, ohlajenosti. Spoznala sva, da ga midva utrujena in otopela ne moreva prenesti do koče, ki je bila še daleč. Nemudoma sva se odločila za edino pametno rešitev: eden gre po pomoč v koč, drugi pa ostane pri tovarišu. Pavel je ostal pri Lojzetu, Zdravko je odšel proti koči Cosmique. Zašel je med odlomljene serake, ki jih jutraj ni bilo. V megleni belini je zgubil orientacijo. Ko se je nekoliko vzdignila megla, je spoznal, da je zašel pod severovzhodno steno Tacula. Na nasprotni strani ledenika se je pokazala špica Aiguille du Midi.

Pri koči Cosmique je oskrbnik Roland pogledoval za vremenom. Na srečo so imeli tisti dan gorski reševalci iz Chamonixa vaje okoli koče. Skupina si je takoj obula dereze in se zagrizla v sneg. Roland je s talkie-walkie stopil pred koč, v aparat je sporočil klic na pomoč. Medtem pa je bil Pavel sam pri Lojzetu. Skušal ga je oživljati z drgnjenjem, pokrival ga je z vsem, kar je imel pri roki. Zavedal se je, kako nemočen je. Poskakoval je, čepel in se silil z gibanjem, drgnil je Lojzeta in upal, da se bo Zdravko le prebil čimprej do koče. To mu je dajalo korajžo, da ni odnehal. Lojzetu pa se je bledlo, od časa do časa je klical tovariša... Do noči ni bilo več daleč.

planinske postojanke in graditi gorske poti. Z dobro organizacijo, s samoodpovedjo, s prostovoljnim delom in končno tudi z razumevanjem družbenih faktorjev – so kmalu v prvih letih zrasli planinski objekti. Seveda so problemi s postojankami ne le pri vzdrževanju, pač pa tudi pri modernizaciji, razširitvi in tako dalje. Napori odborov so bili s tem v zvezi stalno pričujoči, zahtevali so vedno nove delovne žrtve, novih vzpodbud in novih organizacijskih oblik.

V preteklih petindvajsetih letih se je zvrstilo devet predsednikov, ki so vsak po svoje požrtvovalno in nesebično prispevali, da imamo danes krepko planinsko organizacijo, na ožjem Goriškem v matični deželi.

Seveda pa gre vse priznanje mnogim tihim sodelavcem, tajnikom, administrativnim tajnikom, gospodarjem, mentorjem po šolah in drugim, ki so pri graditvi našega društva ustvarjali, se razdajali na vse strani in se uspehov družno veselili.

V sklopu Planinske zveze Slovenije in Temeljne telesno-kulturne skupnosti sodelujemo v okviru Socialistične zveze pri graditvi samoupravne socialistične družbe. Tvarno delujemo v meddruštvenem odboru planinskih organizacij na Primorskem. Zavzemamo se za razširitev in poglobitev vezi med planinskimi društvi, naše zavesti in za njihovo gospodarsko rast. Sedaj je najbolj aktualna koč pri Krnskem jezeru.

Od leta 1953 je PD Nova Gorica vključeno v slovensko planinsko transverzalo z eno markirano potjo na območju Krna.

Letos slavimo tridesetletnico osvoboditve. Ta svoboda je bila drago plačana. Planinci se s spoštovanjem klanjamo vsem žrtvam za svobodo. Pri tem nas druži zavest, da brez svobode ni napredka, ni našega socializma in ni našega gornštva. Devetdeset tisoč slovenskih organiziranih planincev je živa in mogočna sila pri ustvarjanju naše sedanosti in naše prihodnosti, ki mora biti v celoti posvečena človeku v najbolj plemenitem smislu te beseda.

Na Trstelju, 18. maja 1975.

Rudi Hönn

Pod kočo Cosmique je Pavel končno le uzrl silhuete ljudi. Nenadoma je zaslišal še hrumenje. Nič ni bilo videti, samo zateglo žvižganje je prihajalo iznad ledenika. Uzrl je helikopter, ki se je hitro približeval. Ni bilo dvoma, k njima se je spuščal. Divje mu je začel mahati, dajal mu je znamenje za pomoč, hkrati pa je dvomil, da bi mogel helikopter pristati na tako strmih snežnih vesinah. Spomnil se je na ledeniškega pilota Geigerja. Ta misel ga je ohrabrila. Helikopter je bil že tik nad njim. Zgrabil je Lojzeta, ki je divje reagiral na ropot helikopterja. Priskočil je še spremljevalec iz helikopterja. S težavo sta ga vkrcala. Hkrati je tudi Pavel z vso kramo skočil v brneči stroj, ki se mu je zdel v tem trenutku najbolj popoln ptič na svetu. Odleteli smo proti Chamonixu. Lojze je bil rešen. Tako se je končala naša mont-blanska avantura, ki bi lahko imela hujše posledice. Ena od osnovnih dolžnosti vseh planincev in alpinistov je tudi ta, da se učimo na spoznanjih in napakah drugih. In da svoje izkušnje posredujemo drugim. Predvsem zaradi tega sva tudi napisala tale članek.

DRUŠTVENE NOVICE

UTRINKI S TABORA LJUBLJANSKIH PLANINCEV

Gledam posnetke in si mislim: »Kje je že prelepa nedelja na Govejku?«

Pa je komaj dva tedna od tistega vedrega, malce toplega dne, ko so spet oživele košenice nad gostoljubnim domom. Na tisoče planincev, mladih in starih je posedlo okrog slavnostne tribune in prisluhnilo. Kaj bodo povedali slavnostni govorniki? Kako zapeli pevci, recitirale mladinke? Kaj bodo pokazali člani folklornega zbora?

Vihrale so zastave, republiška, državna, partijska, izzvenele so klene besede tovarišev Z. Krumpačnika, predsednika PD Obrtnik, inž. M. Koviča, predsednika Skupščine mesta Ljubljana, priljubljenega krmarja Planinske zveze Slovenije dr. M. Potočnika. Izzveneli so zvoki godbe na pihala, izrohnel se je hrup helikopterja, ki je prikazal spretnosti letalcev reševalcev, članov GRS.

Iztekla so se drobna doživetja, kramljanje z znanci in prijatelji, osamele so stezice, ki drže proti Tošcu pa v dolino pa proti Osolniku in še kam. Ostali so prijetni spomini, ki jih danes oživljam v pomenku z Marjanom Oblakom, predsednikom meddržavnega odbora ljubljanskih planincev.

»Prvi tak zbor smo pripravili pred petimi leti na Jančah v počastitev 25-letnice osvoboditve. Izkazalo se je, da je odziv velik in tudi čas nadvse primeren. Maj, pomlad, praznik mladosti, praznik mladih planincev in vseh, ki so mladi po srcu, dejanjih. Takrat smo sklenili, da naj zbori postanejo del naše vsakoletne dejavnosti.

»Po kakšnih izhodiščih izbirate zborovalešča?«

»No, rekli smo si, naj bodo to postojanke, znana oporišča planinstva vzdolž mladinske planinske poti. Tako zbor ni le nekaj enkratnega, marveč doživetje, ubrano v pot po naših hribih.«

»Če se spomnim dosedanjih zborovanj, kolikor sem se jih udeležil in še zlasti poslednjega, bi rekel, da ni ravno šala pripraviti srečanje.«

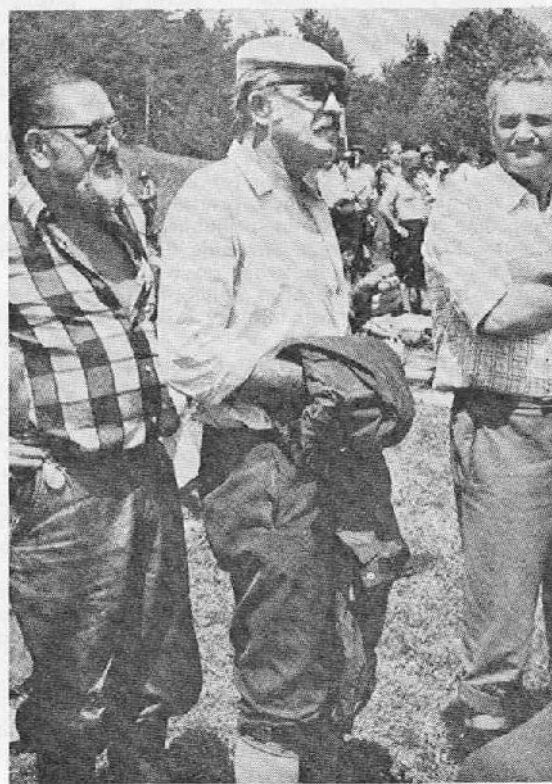
»Drži. To je resno in zahtevno delo, ki terja dobrih šest mesecev prizadevanja in skladne dejavnosti planinskih delavcev. Kot vidiš, so zajeti tudi krajevni in mestni dejavniki. Razen tega smo že v začetku sklenili, da naj bo vsak zbor povezan tudi s kakim drugim značilnim dejanjem. Letos smo bili v ta namen izdali vodnik po mladinski planinski poti. Že letos mislimo na prihodnje leto, ko naj bi izdali priročnik, učbenik za planinske šole.

»Zbori ljubljanskih planincev so nedvomno zanimivi dogodki, ki pospešujejo razvoj planinstva, njegovo organiziranost na območju Ljubljane. Mar ne bi bilo dobro, če bi postala taka srečanja tudi redno delo drugih meddržavnih odborov?«

»V našem odboru nas je združenih devet društev. Podobno bi res lahko storili tudi drugod. Pokrili bi tako rekoč vse leto, vsak odbor bi priredil zborovanje ob drugi priložnosti, zajeli bi vse letne čase, vsa obdobja. Gorenjci bi morda v ta namen priredili zimski pohod na Stol, ki se je že uveljavil in pritegnil številne planince tudi iz drugih delov Slovenije.«

»Če malce bolje prisluhnem tvojim besedam, čulim, da bi odbori mogli še izdatneje poseči v dogajanje, v izvajanje delovnih načrtov planinske organizacije v Sloveniji.«

»Nedvomno. Postati morajo nosilci programa, njihova vloga območnih samo-

upravnih organov planincev bi se utegnili še okrepiti, da bi postali opora in temelj GO PZS. V tem smislu bi bili lahko, bolj kot društva, izvor preskušanih delavcev za delovna telesa zveze.

Naši posnetki.

1. Štirje znani obrazi: Jože Dobnik, predsednik PD PTT Ljubljana; dr. Miha Potočnik, predsednik GO PZS; inženir Miha Kovič, predsednik Skupščine mesta Ljubljana; Marjan Oblak, predsednik Meddruštvenega odbora ljubljanskih planincev.
2. Množica udeležencev zbora je z zanimanjem sledila programu...
3. Jekleni pišč slej ko prej zbujajo zanimanje, kjerkoli se pojavi...
4. Še trije aktivisti: Janez Kmet, novotajnik PZS, Tone Bole, član predsedstva SRS na IO PZS, dr. Štefan Šoba, dolgoletni planinski delavec.

Ing. P. Šegula

DVANAJSTA REDNA SKUPŠČINA PZS

Zadnjega maja so delegati planinskih društev in člani GO PZS delali račun o delu v obdobju 1973/1975. Planinska organizacija šteje 133 društev, navzoči so bili delegati 101 društva, sklepčnost je bila popolna, dvorana Doma JLA nabito polna.

Skupščina je bila samo vrh, vrhunec živahne dejavnosti v društvih in meddruštvenih odborih; sledila je zasedanju GO in številnim izčrpnim sestankom sekretariata. Prek PD in GO PZS je bilo članstvo seznanjeno s poročili o vsej dejavnosti, dala je predloge za spremembe statuta, prejelo je predloge novih pravilnikov in številne druge materiale. Posamezne komisije in podkomisije GO so preuredile svoje vrste, se prilagodile novim načelom organiziranosti in pripravile vrsto napotkov in predložile delovni program za novo obdobje.

Skupščino je začel predsednik dr. Miha Potočnik, ki je v kratkem povzetku prikazal delo planinske organizacije ter se na koncu svojih izvajanj pomudil pri statistiki o športnih in rekreativnih dejavnostih. Ugotovil je, da podatki, ki jih uporabljajo analitiki, zanesljivo niso točni, saj je znano, da prav naša organizacija zajema številne delavce in kmete, ogromno dijaške in študentske mladine vse do najmlajših, ki izhajajo iz delavskih vrst. Zato bi bilo zgrešeno trditi, da je tudi planinska organizacija zgolj organizacija izobražencev in imovitih slojev prebivalstva.

Uvodu so sledile pozdravne besede gostov. Oglasili so se številni prijatelji in dolgoletni znanci:

Slavko Dolžič v imenu GO PZ Jugoslavije, dr. Željko Poljak v imenu PZH in kot

zastopnik predsednika PZJ tovariša Boža Škerlja. Makedonce je zastopal tovariš Georgijevski, PSZ Srbije tovariš Kurepa. Slišali smo tudi pozdrav predstavnika planincev BiH, sledile so še besede tovariša Lešnjaka, zastopnika tabornikov SRS. Z navdušenjem smo sprejeli tudi občutena voščila Jožice Smet, predstavnice SPD Gorica, in pozdrave mladega, komaj ustanovljenega beneškega SPD, ki nam jih je prinesel tovariš Joško Kukovec. Številna društva in posamezniki so poslali brzojavna voščila, tako SPD Triglav iz Švice, PZ SAP Vojvodine in Črne gore.

O razpravi bi lahko rekli, da je bila živahna, pretežno zelo kvalitetna in utemeljena. Podrobnosti so stvar zapisnika. Kot udeleženec in opazovalec sem si v beležko zapisal le nekaj pripomb, ki še daleč ne zajemajo vsega, kar smo slišali in povedali. Skušal jih bom obuditi in nanizati, da bi bil s poglobitnim seznanjen sleherni bralec PV.

Marjan Oblak je obravnaval načela finančne politike. Bil je kratek in izčrpen, hkrati izjemno razumljiv in vseobsegajoč. Povedal je, da so stvari že načete in začete, da je dana osnova. Nujno je doseči, da sredstva tudi dobimo. Prvi vir, lastno financiranje iz članskih prispevkov v planinski organizaciji še nikdar ni bil problematičen, z njim že od nekdanj urejamo lep del izdatkov. Drugi del dohodkov je prispevek iz delovnih odnosov občanov, ki ga dajejo prek samoupravnih institucij. V teh okvirih je dejavnost planinske organizacije tista, ki veleva, da se vključimo v raznovrstne interesne skupnosti, tako telesnokulturne kot kulturne in druge. To sledi iz širokega obsega planinskega ustvarjanja. Lojze Motore, član mladinske komisije, je opozoril na izredno široko dejavnost planincev in v tej zvezi na potrebo, da bi ji posvetila več pozornosti tudi televizija, ki naj bi omogočila, da se vsaj enkrat tedensko pojavimo na naših zaslonih. Spregovoril je o potrebi osebne povezave med vodilnimi delavci planinske organizacije in društvi. Osebnost pomeni neprecenljivo oporo, izdaten napredek pomenijo tudi »Obvestila Planinske zveze Slovenije«. Profesor Tine Orel je spregovoril o Planinskem Vestniku. Letos poteče 80 let, odkar ta čili stavec v sliki in besedi širi planinski misel in kulturo daleč prek meja ožje slovenske zemlje. Pretresi zadnjih let, draginja se mu komaj pozna, saj kljub podražitvi števila naročnikov ni padlo, ampak se celo večja. Urednik, ki letos že sam praznuje četrto stoletje urednikovanja, je obljubil, da bo glasilo tudi v bodoče opravljalo svoje poslanstvo. O njegovem razvoju in delu skozi desetletja pa bomo lahko kaj več brali in straneh samega glasila. Denarna stiska ne dovoljuje, da bi si

mogli privoščiti razkošje kake posebne proslave. Zadovoljili smo se z letošnjo spomladansko razstavo v Arkadah, ki je lepo uspela in prikazala slovenske gore v podobi širokemu krogu obiskovalcev. Ing. Tomaž Banovec je posegel po zahtevni temi – srednjeročnem načrtovanju, o čemer so delegati dobili tudi nekaj pisanih napotkov. Referent je menil, da smo že precej pozni, če pomislimo, da je že vsa javnost v živahni razpravi o družbenem razvoju države. Planinci bi morali imeti pred očmi, da gre za človeka v slovenskem prostoru, za prilagajanje na nove oblike življenja in dela nasploh – npr. na celodnevno šolo – za želje in tradicijo planinstva v Sloveniji in podobne naloge. Iz praktičnih vidikov je inž. Banovec opozoril na pomanjkljivo sodelovanje planinskih društev v statistični obdelavi stanja. Posledice tega se kaj slabo odražajo; v uradnih dokumentih, kot je statistični pregled GRS, je planincev pol manj kot v resnici, kar bistveno pači in kazi podobo o našem članstvu in delu. Tudi sami bomo morali poskrbeti, da bomo o sebi vedeli več. Večja bo morala biti naša skrb, kar zadeva usmeritev v določene sloje prebivalstva, dokaj zanemarljiva je proizvodna smer, TOZD, kjer pa je večji del dejanskega in možnega članstva.

Dr. Miha Potočnik je kratko poročal o zasedanju GO PZS ter omenil, da so delegati sprejeli z raznimi dopolnitvami več pravilnikov. Tako imamo sedaj pravilnik o delu planinske mladine, o odpravah v tuja gorstva, o vzgoji in izobraževanju planinske mladine, pravila o delovanju planinskih organizacij na področju varstva narave in pravilnik o častnih znakih in drugih priznanjih PZS. Omenil je finance in navedel, da bo za planinske postojanke letos na voljo 5 610 000 dinarjev, kar je malo, če pogledamo potrebe in če se primerjamo s sosednjimi državami.

Marko Selan, predsednik komisije za varstvo narave PZS, je svoje besede namenil predvsem problematiki načrtovani za najrazličnejše objekte na območju Julijskih Alp. Temo je zelo izčrpno in pregledno obdelala komisija v pisanem prispevku v obliki nekega odprtega pisma skupščini PZS. V tem dokumentu je med drugim zapisano, da realen dolgoročni interes našega delovnega človeka v gorskem svetu ne more biti komercialna razprodaja krajskih vrednot, brezdušna tehnizacija in malikovanje modnih turističnih muh v potrošniški družbi, temveč humano, zdravo in estetsko okolje, v katerem bo človek lahko ne le telesno, ampak tudi kulturno in čustveno obogatil svojo osebnost. V tem okviru je opozoril na dogovor in sklep PZS, da načelno ni zoper triglavske žičnice v območju južno in vzhodno od gre-

bena Rjavina–Dovška vratca–Rž–Kredarica–Mali Triglav–Konjsko sedlo–Vernar–Tosc. Vrh Velikega in Malega Triglava in Vela Polje morajo ostati nedotaknjeni. Govornik je opozoril na neupravičene napade, ki jih je deležna planinska organizacija, češ da smo nazadnjaški ali da zagovarjamo elitistične težnje. Kot najštevilnejši obiskovalci naših gora le pozivamo k treznemu razmišljanju in zmernosti, svarimo pred prenatrženimi odločitvami. Naše pripombe se skladaajo z mnenjem velike večine članstva.

Slednje se je v polni meri odrazilo v nadaljnji razpravi, ki je deloma prehajala v zahteve, da se vse triglavsko območje zavaruje pred sleherno tehnizacijo. Miloš Mrak, predsednik PD Škofja Loka, je po nalogu gorenjskega meddruštvenega odbora zahteval, da se načrtovalci zimskošportnih objektov v Julijskih zadržijo vsake gradnje, ker bi te ogrozile ljudi, živali in tudi mrto naravo. Gre za varstvo in varnost.

Spričo številnih težav z žičnicami meni gorenjski MDO, da bi ne kazalo skruniti Julijcev z nerentabilnimi gradnjami, da je tudi nameravana gradnja na Vršču nedopustno poseganje v živo naravo in da bi zaježitev Radovne pomenila neopravljivo škodo.

Več ali manj v podobnem duhu sta razpravljala še M. Keršič in M. Šošarič. Zlasti zadnji je poudaril, da komercializacija ne prizanaša Pohorju in opozoril, da je dejansko stanje po končanih delih ponavadi daleč od obetane pridobitnosti in rentabilnosti, kar še dodatno škoduje državljanom, ki v bistvu s svojimi dajatvami dajejo sredstva za vse to početje. Odobravanje so žele tiste misli M. Keršiča, v katerih je pozival, da naj spričo poslabšanih odnosov z Avstrijo ne opustimo planinskih izletov na Koroško. Poskrbeti bi morali, da se bo naša beseda slišala med rojaki onkraj meje ter jim tako pomagati v sedanjem težavnem obdobju.

Jože Melanšek je zelo na kratko spregovoril o planinski vzgoji mladine ter opozoril na visok odstotek (vsaj 40 %) delavskega naraščaja. Pozornost zasluži njegova ugotovitev, da je aktiven mladinec-planinec in sploh vsak delaven planinec tudi družbeno politični delavec. Inž. Miro Černivec je menil, da je prihodnost našega gorskega sveta treba obravnavati trezno, ne pa med krikom in vikom. Cilje je treba iskati, spoznati in zaznamovati, ne pa jih kar načelno odklanjati. V gorah je prostora za vse, ne le za ozke družbe »pravih planincev«. Tudi planinski turizem je lahko množičen. Ne smemo se upirati, če se tjakaj usmerja komercialni turizem, če na posameznih vrhah rastejo komunikacijske naprave. Podobno je povedal tudi inž. T. Banovec. Večno odklanjanje ni dobro. Pla-

nirati je treba načrtno in zelo precizno, izogibati pa se je treba opotekavosti v odločitvah, včrta sprejete sklepe danes na vrat na nos zavreči in sprejeti diametralno nasprotno.

Polemično razpravo je zaključil dr. M. Potočnik. Menil je, da vsaka organizacija sicer res lahko spreminja svoje sklepe, vendar bi to v danem primeru ne imelo nobenega pomena. PZS je leta 1962 dala načelno privolitev za triglavske žičnice v že omenjenem območju. Prihoda množic se ne smemo bati; nasprotno, naše prizadevanje je usmerjeno k cilju, da bo v gorah čim več ljudi našlo zadovoljstvo in srečo. Prav planinci smo doslej odprli že vrsto predelov, dali pobudo za gradnjo zimsko-sportnih objektov. Planinski svet je last vseh državljanov, ne le tistih planincev, ki so člani planinskih organizacij. Državljanstvo je postranska stvar, če naše gore in visokogorska smučišča obiskujejo delovni ljudje iz tujine, so prav tako dobrodošli.

Po razpravi smo prešli k obravnavi sprememb statuta.

Uvod je podal tovariš Tone Bučer, ki je med drugim povedal, da se s spremembami prilagajamo ustavnim spremembam, z željo, da bi ustvarili kar najboljšo planinsko samoupravo.

Največ sprememb je bilo v zvezi z organiziranostjo PZS. Glavni odbor je od 31. 5. 1975 dalje izrazilo delegatsko telo, ki ga bo vodil predsednik PZS dr. Miha Potočnik s podpredsednikom ing. Tomažem Banovcem in poklicnim tajnikom Janezom Kmetom. Izvršilno telo, izvršni odbor PZS vodi po volitvah predsednik Tone Bučer s podpredsednikom inž. Miroslavom Černivcem in mr. Tonetom Strojnom. Nadzornemu odboru predseduje Stanko Hribar, častnemu razsodišču pa dr. Rupko Godec.

Predlagane spremembe so delegati sprejeli brez večje razprave, nakar so bili z javnimi volitvami soglasno izvoljeni tudi vsi funkcionarji IO PZS, NO in ČR za obdobje do leta 1977.

Skupščina je sklenil dr. Miha Potočnik, ki je v zaključnih besedah orisal vlogo planinske organizacije v boju zoper duhovno poneumljanje in zastrupljanje, ki ga prinašajo tuji vplivi od vsepovsod.

Nezdravi način življenja nam je tuj, planinstvo pa nam omogoča koristno uporabo prostega časa. V jubilejnem letu 30-letnice osvoboditve se tega še posebej zavedamo. Če kdo, planinci dobro vemo, kako so se krvniki nacizma in fašizma razlezli po naši zemlji; prav po grebenih Triglava je tekla meja med rajhom in fašističnim imperijem. Bili smo obsojeni, toda ne premagani; Triglav je bil tudi simbol našega boja, ki nas je vodil prek zmag do končne osvoboditve.

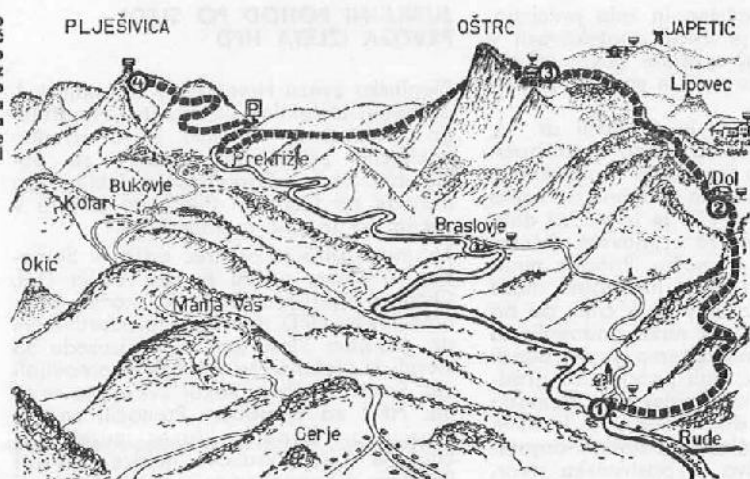
JUBILEJNI POHOD PO SLEDI PRVEGA IZLETA HPD

Planinska zveza Hrvatske je 18. maja t. l. počastila stoletnico ustanovitve Hrvatskega planinskega društva s to izredno zaključno prireditvijo proslav za pomembni jubilej. Organizacija jubilejnega pohoda na Oštrc in Plješivico je bila v rokah PD Japetić iz Samobora.

16. maja 1875 je namreč odšlo v Samobor in Rude, odtod pa na Veliki Dol, Oštrc in Plješivico 12 članov komaj ustanovljenega HPD na čelu s predsednikom dr. Josipom Šlosarjem. V Podsedu so stopili iz vlaka in se z brodom prepeljali čez Savo. Tu jih je čakal Švarc, poverjenik HPD za Samobor. Prenočili so pri Švarcu, pri Livadiću (danes muzej), pri Englerju (hiša »Vrazove ljubice«) in pri Bahovcu. 17. maja so se s kočijami peljali v Rude, od tu pa so se prek Velikega dala in po severovzhodnem grebenu povzpeli na Oštrc in mu z aneroidom izmerili višino. Potem so se spustili na sedlo pod Plješivico, stopili še na njen vrh, pod večer pa so se spustili v Rude in se s kočijami vrnili v Samobor. Samoborčani so jih slovesno sprejeli in jim priredili večerjo. 18. maja 1875 so se iz Podsedu s jutranjim vlakom odpeljali v Zagreb.

V hrvatskem planinskem muzeju v Samoboru so ohranjeni originalni zapisnik, poročila in časopisni izrezki o tem izletu. Na povabilo PZ Hrvatske se je 18. maja t. l. odzvala vsa planinska Jugoslavija od Triglava do Kajmakčalana. Na tisoče planincev je mrgolelo po zelenih bregovih nad Samoborom in Rudami, med njimi je bilo več sto slovenskih planincev. Bilo je res čudovito doživetje: dan kakor naročen, sončni, obetajoči majski dan, širni razgledi po razgibanem, očarljivem gozdnatem svetu, sproščenost in dobra volja, ki je rasla iz rosnega jutra in pristrčnega planinskega srečanja, ki je družilo staro in mlado iz vseh republik – živo mrgolenje gor in dol po strmih hostah in svežih senožetih. Zanimiv svet, vreden ogleda! Rude – že ime kaže, – da gre za prastaro rudarsko naselje, stisnjeno v globačo pod Črncem, Velikim dolom, Preseko in Plješivico. Nekoč so tu kopali baker in železo in ga razvažali po slabih cestah. Zdaj tu skoz drži asfaltna cesta Samobor–Jastrebarsko. Na Velikem dolu ima svoj dom PD »Japetić« na temeljih predvojne zagrebskega Ski kluba Oštrc (753 m), pod vrhom PD »Željezničar«, pred domom ima bronasti spomenik narodni heroj Janko Gredelj. Malo višja Plješivica (780 m) ni tako izrazit vrh kot Oštrc, vendar močna sestavina Samoborskega gorja. Če blagrujemo Ljubljano zaradi bližine Polhograjskih Dolomitov, moramo tudi

Planinsko
društvo Japetič
je izdalo
dopisnico z
ponazoritvijo
jubilejnega
izleta
Narisa! jo je
Z. Gall

1875

17. — V

1975

Jubilarni planinarski put
»TRAGOM PRVOG IZLETA HRV. PLANINARSKOG DRUŠTVA«
Samobor — Rude — Veliki Dol — Oštrc — Plješivica

velemestu Zagrebu priznati, da ima v neposredni bližini podoben hribovski svet z vsemi čari in dobrotami, po katerih ob koncu tedna zahrepene ujetniki asfaltne džungle.

Samoborsko gorje razpolaga z več domovi, PD »Japetič« pa skrbi tudi za krožno planinsko pot po Samoborskem gorju: Samobor-Klake-Okuč grad, Oštrc-Veliki Dol-Soičeva koča pod Lipovcem gradom-Žitnica, Japetič-Noršič selo.

Tisti dan so prelepo Samoborsko gorje v resnici zavzeli planinci iz vseh krajev naše domovine. Oficialni del prireditve pred spomenikom narodnega heroja Janka Gredlja je bil prisrčen, jednat in učinkovit. Množici planincev je spregovoril predsednik PZJ tov. Božo Škerl in v svojem govoru združil čustvene vzgibe, iz katerih je vrelo vzhajenje navzočih: 30-letnico osvoboditve, 100-letnico jugoslovanskega planinstva, napredek v materialnem in duhovnem blagostanju, ki ga doživljamo in ustvarjamo v svobodi jugoslovanskih narodov in delovnih ljudi.

T. O.

PO POTI PRVE CELJSKE ČETE

Planinska skupina pri Izletniku Celje je organizirala pohod po Poti 1. Celjske čete (13. 4. 1975). Zborna mesto je bilo pri spomeniku padlim pod Domom železarjev na Svetini. Napis na spomeniku se glasi:

Tu je pokopanih 30 borcev in aktivistov IV. operativne cone NOV, padlih v borbi za svobodo v letih 1941-1945.

V okrilju štajerske zemlje
upora baklja ste nosili,
s trpljenjem, s smrtjo sredi nje
zvestobo ljudstvu potrdili.

Po krajšem postanku ob spomeniku je kolona, sestavljena iz planincev PS Izletnika in Merxa, PD in MO Železničar, Celje, Zabukovica in Celje, PD Polzela, Železar Store in Sentjur, PD Prebold s pionirsko skupino, SZŠ Planinski krožek in JK Črni galeb Prebold krenila po cesti proti Javorniku, kjer je za hišami pod cesto razpotje planinskih poti. Levo gre Savinjska pot po dolini spomenikov, desno v dolino Glažute smo krenili mi. Tod prek je šla tudi pot 14. divizije. Hodili smo po dolini potočka Kozarice, ki izvira kot Odršnica pod Svetim in se pri Sentjurju izliva v Voglajno. Ob njej stoji še zapuščen mlin (Tkavčev) in raztresene domačije. Pot je zanimiva. Dolina ob potočku nas je pripeljala do Zavškovega mлина (Plavčev mlin, Breze 26, prej Sv. Rupert), ki je bil požgan med vojno. Sedaj stojita samo še hiša in hlev. Nosi tablo, ki nas opominja z zbledelim napisom na Pot 1. celjske čete. Tu so bile borbe med borci 1. celjske čete in Nemci med 16. in 27. avgustom 1941. Padla sta tudi dva angleška ujetnika (Junis in Krim, bila sta Novozelandsca), ki sta ušla z drvečega transporta na progi Brežice-

—Zidani most in sta med potjo dobila stik s partizani.

Pot zapusti potok in dolino ter se ostro vzpne v breg Langerjevih peči, kjer je tudi spominsko obeležje. Ob poti vidiš še kopo, v kateri kuhajo oglje. Po dobri gozdni kamionski poti prek Slemen, smo prišli do spomenika z napisom:

V spomin borcem II. bataljona Kozjanskega odreda, ki so dne 18. 3. 1945 dali svoja življenja za svobodo domovine. Slava jim!

Od tu smo šli po gozdni poti in smo kmalu prišli na Savinjsko pot, ki nas je pripeljala do doma na Resevni z napisom:

Ta dom je bil zgrajen v počastitev spomina podlih borcev NOV prve celjske čete in Kozjanskega odreda, ki so dali v letih 1941–1945 na Resevni svoja mlada življenja za svobodo domovine in srečo človeka.

Na Resevni je bila ustanovljena 1. celjska četa.

Po kratkem postanku v domu je skupina odšla na jaso, kjer stoji pod brezami spomenik Cvetki Jerinovi (2. 7. 1925), sekretarki SKOJ, in Dušanu Lahu (22. januarja 1923), padlima v borbi 18. 3. 1945. Tu je bila krajša spominska slovesnost. Priložnostni nagovor mladim je imel prvoborec-spomeničar Ivo Zupanc. Dva mlada udeleženca PD Zabukovica sta deklamirala dve pesmi Frana Roša. Položili so tudi venec in prižgali svečko, na spomin vseh, ki so tod okoli padli za svobodo. Po proslavi smo se vrnili v dom, kjer so nas postregli z enolončnico tov. Gabršek in njegovi sodelavci. Po krajšem kramljanju smo se zbrali pred domom, kjer je vsak udeleženec pohoda (145) dobil lično tiskano priznanje kot spomin na pohod po Poti prve celjske čete.

Povratek je šel po delu Savinjske poti, ki gre deloma po poti 1. celjske čete mimo Jurkovška (ki hrani žig Resevne čez teden) po Hudičevem grabnu v Šentjur. Pohod je vodil Arnold Pavlič, priznanja pa je podelil Slavko Koštric.

Takih skupnih izletov bi moralo biti še več, čeprav ne gredo po visokih gorah, so pa po lepih krajih naše dežele, kjer je nenavadna ubranost polj, gozdov, vasi. Tod stoje še domačije, ki vztrajajo, čeprav niso bogate. Stojijo kozolci, ki se njihova črna slame še bolj odbija od svetlega neba. Od njihove geometrične umirjenosti so njive še bolj razigrane. Na hribih so svetišča, morda na krajih iz predkrščanskih časov, kakor da so jih bogovi postavili ljudem in ne narobe. Ali bomo znali to krajinsko lepoto ohraniti? Potovati v bodočnost brez prijazne domačnosti, se pravi potovati in napačno smer. Nikar v svet, kjer se bomo počutili

tujce, čeprav je naš. »Bog je skopo meril lepoto, ko jo je trasil od vzhoda do zahoda,« je zapisal Cankar. »Nazadnje mu je ostalo polno prgišče lepote, razsul jo je na vse štiri strani, od štajerskih gor do strme tržaške obale, od Triglava do Gorjancev... Je še kje kaka Kozarica z bistro vodo? In če je bistra, je še kakšna jelša ali vrba ob njej brez plaščnih mas?

Hodil po zemlji sem naši in pil nje prelesti... je pel Zupančič. Hodimo tudi mi, vendar ne miže! Lepa je naša domovina Pokažimo mladini te prelesti, da jih bo znala ceniti, varovati in pametno spreminjati vstric z napredkom.

Ing. B. Jordan

IZ GOVORA TONETA STRNIŠE, PRESEDNIKA PD TRBOVLJE, NA MRZLICI OB RAZVITJU PRAPORA

(1. junija 1975)

(PD Trbovlje je razvilo svoj prapor na Mrzlici ob uspelem kulturnem programu, ki ga je vodil tov. Lenarčič.)

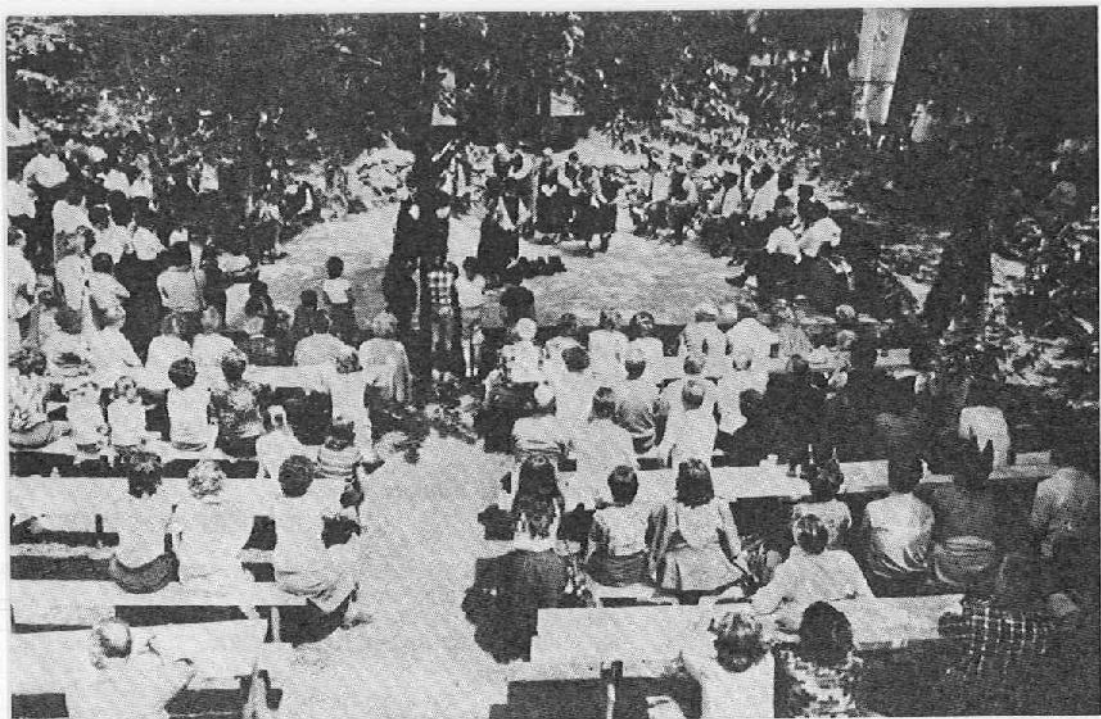
»Letos je minilo 30 let od tistega sončnega 9. maja 1945, ko je svet po dolgih letih gorja zopet nazdravil svobodi.

Ceprav smo krvaveli, nas niso pokorili. Rdeče so bile naše planine, rdeče od krvi in rdeče od revolucije. Nismo bili boja le proti okupatorjem. Naš boj je bil tudi nadaljevanje delavskih stavk pred vojno, junaškega spopada delavcev s porajajočim fašizmom v bivši Jugoslaviji, zloglasno Orjuno in nadaljevanje boja za vse napredne ideje in želje zatiranega proletariata in malega kmeta. Zaman so bila koncentracijska taborišča, zaman sovražne ofenzive, zaman so mučili v ječah in streljali talce. Ped za pedjo smo osvobajali domovino pred tujimi in domačimi sovražniki, dokler je nismo dokončno osvobodili.

Danes praznuje rojstni dan tovariš Tito, človek, ki nas je vodil v boju in ki nas vodi v miru. Z vsem srcem sledimo njegovim idejam, ga spoštujemo, neomajno mu zaupamo in ga ljubimo. Njegov rojstni dan smo posvetili mladosti, to je novemu svetu, v katerem ne bo vojn in ne izkoriščanja.

Današnja slovesnost je posvečena tem spominom in prazničnim dnevom: 30-letnica osvoboditve, dan mladosti in občinski praznik 1. junij naj bodo okvir razvitju prapora.

Tudi za nas planince pomeni ta obletnica povsem novo obdobje v našem delu. Z določili nove ustave smo se vključili kot enakopraven športni in rekreacijski kolektiv v samoupravno interesno telesno-kulturno skupnost. Sredstva, ki jih združujejo delavci pri tej skupnosti in

S proslave 25-letnica PD Nova Gorica 18. 5. 1975

katerih del je namenjen tudi za naše delo in obstoj, nas zavezuje, da še intenzivneje skrbimo za izvrševanje osnovnih nalog, ki so pred nami: skrb za človekovo zdravje in vzgoja mladih. Industrija, ta blagor in skrb človeštva, vse bolj terja od človeka, da dopolni svoje telo z čistim zrakom in novimi silami. V onesnaženem mestnem okolju čedalje bolj cenimo čistost in lepoto naših planin. Zaradi tega navadni turizem prerašča v namerno uživanje teh dobrot. Planine so postale res tisto, čemur so namenjene: počitku, razvedrilu in krepitvi zdravja.

Naj bo prapor, ki ga razvijamo, posvečen tovarištvu in herojstvu, svobodi in miru, naj bo posvečen lepoti naših planin in lepoti vse naše domovine! Naj nas vedno opominja, da bomo negovali bratstvo in edinstvo naših narodov, kajti potem bo domovina še lepša in še bolj srečni bomo v njej.

PROSLAVA PETINDVAJSETLETNICE PLANINSKEGA DRUŠTVA NA TRSTELJU

18. maja 1975 je Planinsko društvo Nova Gorica na Trstelju na Krasu slovesno proslavilo petindvajsetletnico svojega obstoja. Proslave se je udeležilo nad tisoč planincev, ki so od blizu in daleč – tu in onstran meje (celo z avstrijske Koroške) – prišli na Trstelj, da se srečajo kot prijatelji in proslavijo ta pomembni jubilej. Bila je čudovita, sončna nedelja, torej nalašč za izlet.

Pripravljalni odbor za proslavo je pripravil lep kulturni program. Sodelovali so: pihalni orkester iz Prvačine, dornberški pevci, recitatorja Primorskega dramskega gledališča, mladinska folklorna skupina iz Lesc in vokalni trio Sedej. Slavnostni govor je imel član odbora Rudi Hönn. (Njegov govor deloma priobčujemo v tej številki. Op. ured.)

Planinski dom na Trstelju je poimenovan po narodnem heroju Antonu Sibelji-Stjenki. Pri proslavi smo se vsi spomnili tudi nanj. Planinci so k njegovi plošča položili venec. Oddolžili pa smo se tudi spominu Ivana Bučerja, soustanovitelja društva in učitelja alpinistov, ki se je leta 1950 ponesrečil v Triglavski severni steni. Odbor planinskega društva v Novi Gorici je izročil diplome in pohvale šestdesetim tovarišem in tovarišicam, ki so v razdobju od ustanovitve do danes doprinesli viden delež pri razvoju društva. Planinska zveza Slovenije pa je odlikovala društvo in še štiri tovariše.

R. H.

TRIMČKOVA PLANINSKA POT

Telesnokulturna skupnost Zalec je skupno s planinskimi društvi v Savinjski dolini za 30-obljetnico svobode pripravila Trimčkovo planinsko pot. To je pot na šest posameznih vrhov, ki so na Savinjski planinski poti. Med temi so: Gozdnik, 1092 m, kot simbol Savinjske poti. Dostopen je iz Zabukovice po vzhodni stra-

ni, od Kotnikove domačije (dva dostopa – čez mali vrh po S poti in povratek prek Kurjega vrha) ali s Šmohorja. Kamnik, 861 m, dostopen po Savinjski poti iz doline Artičnice ali iz Zahoma. Nanj drži še lepa grebenska steza nad steno, ki pa žal ni markirana. Oba imata na vrhu bivač, nanj prideš le peš.

Hom, 608 m, kjer stoji Dragov dom, PD Zabukovica, kamor drži markirana pot celo od šempetrskih rimskih izkopenin prek Sešč. Golava (tudi Goljava), 837 m, dostopna iz Matk ali Marije Reke mimo lovskega doma po Savinjski poti. Z nje nega vrha je lep razgled nad dolino. Prav z južnega vrha, kjer spomladi s skal kmalu zgine sneg, je prijetno sedeti in strmeli v zasnežena pobočja Mrzlice, ki so jih sedaj razrezali z gozdnimi kamionskimi cestami. Z nje vidimo sosednjo točko Reško planino, 910 m, pod njo stoji planinski dom PD Prebold, ki je adaptiran iz stare šole. Dostopen je iz Prebol da mimo Žvjage ali Marije Reke po sledu Pušnikovega hriba na Gradišče (žig! S) do doma. Z Gradišča je lep razgled na dolino in vrhove, pa le malo kdo ve zanj. Oba domova sta dostopna tudi z vozili.

Po zadnji žig gremo lahko od tod tudi po Savinjski poti do doma ZB na Vrheh, dalje na Krvavico, 906 m. Lahko gremo tudi iz Kaple ob glavni cesti prek Ojstriške vasi, Tabora in Loke po stezi na njen vrh. Pot je na novo markirana in že v tej sezoni je nameščenih več žigov, ki jih nepridipravi pridno zmikajo. Ta pot ima poleg običajne markacije še pločevinasto tablo s planinskim trimčkom v rdečem krogu.

Kdor prehodi in obišče te vrhove v letu 1975, mu TKS Žalec podeli lično značko za spomin na pot in 30 let svobodne fiskulturne dejavnosti. S seboj lahko poneseš tudi dnevnik Savinjske poti, ki jo lahko z dobro kombinacijo opraviš od Vranskega do Laškega. Ostanejo še Dobrovlje, vrhovi od Gore Olike do Tovsta nad Celjsko kačo. Dnevnik se dobi pri PD Zabukovica 63302 Griže, trimčkov kartonček pa pri TKS Žalec.

ing. B. Jordan

»IMPOL« PD SLOVENSKA BISTRICA MLADINSKI ODSEK

MO PD »Impol« je izpolnil plan izletov, za leto 1974. Vendar vseh nalog, ki smo jih prevzeli, nismo mogli do konca izpeljati. Potrudili se bomo v bodoče.

MO si je v preteklem letu pridobil dve novi sekciji in to v Laporju in na »Granitu«. Skupina v Laporju je že takoj v začetku ubrala pravo pot.

Pionirji na osnovni šoli imajo dober program, upamo, da ga bodo realizirali.

TELESNOKULTURNA SKUPNOST ŽALEC

PRIIMEK IME _____
KRAJ BIVANJA _____
DELOVNA ORG. _____

Gl. članek ing. B. Jordana

Iskreno se zahvalimo vsem, ki so nam pomagali in razumeli naše težave. Naj navedem nekaj podatkov, iz katerih je razvidno naše delo:

Januar:

16 udeležencev izleta na Triglav.

4 udeleženci pri bojišču Pohorskega bataljona.

5 udeležencev na smučanju pri Treh Kraljih.

4 predavanja v planinski šoli.

Februar:

Priprave za planinski ples, 45 delovnih ur.

2 udeleženci na tečaju za mladinske vodnike na Komni. Zdenko Frešer in Ane Kocjan opravita izpite za vodnike – zimski del.

14 udeležencev smučanja na Vršiču. Vzpon na Mojstrovko.

3 predavanja planinske šole.

16 udeležencev na Ruški koči, pionirji ter mladinci.

3 predavanja o orientaciji.

12 udeležencev na Boču, pionirji.

Marec:

12 smučarjev na Rogli.

22 udeležencev na Boču.

14 udeležencev na Šmohorju, mladinci in pionirji.

In tako približno vsak mesec do konca leta. Vadimo natančno evidenco o vsej dejavnosti MO.

Vsega skupaj je bilo 30 izletov in tur v sredogorje in visokogorje.

Ivan Šturm

MAJSKI IZLET V VRATA

17. in 18. maja, smo se planinci iz TOMOS-a odpravili v dolino Vrat, v naše zavetišče. V načrtu smo imeli društveno prvenstvo v veleslalomu in piknik. V Vratih je bil čudovit dan.

V naši koči se je pozimi nabralo precej manjših opravil. Treba je bilo krepko prijeti za delo. Predsednik se je izkazal kot dober organizator, ženske je napotil v kuhinjo, moške poslal po vodo, drva cepil, popravljat ograjo.

Najmlajši so pod strokovnim vodstvom tov. Prebila pripravili kres, ob katerem smo se pozno zvečer zabavali in gregli. Vstali smo razmeroma zgodaj, sonce je že radodarno razmetavalo svoje tople žarke. Vsi smo želeli ven, na prosto, na sonce, v prebujajoči se gozd.

Manjša skupina nas je odšla na snežni plaz. Poskušali smo smučati. Tudi drugih izletnikov je bilo mnogo. Nekateri so smučali, nekateri so se sončili.

V to zimsko spomladansko idilo so hrumeli plazovi skalovja in snega iz strmih okoliških sten. Ko pa se je nad nami utrgal sicer manjši snežni plaz, nas je minilo veselje do smučanja. Strahopetno smo jo pobrisali s sončnega pobočja v dolino k ledenišnemu potoku Bistrici.

Sonce se je nagibalo čez poldan, ko smo se odpravili nazaj proti koči. Marsikomu od nas je bilo žal zapuščati ta čudoviti gorski kotiček. Težko je bilo odtrgati pogled od severne stene očaka Triglava.

Ivanka Kocjančič

ALPINISTIČNE NOVICE

NOVE VRVI ALI BOLJŠE?

Spet boljše kot zadnji krik moderne plezalske opreme – mamut dunaflex in mamut dynamic! Poleg dosedanjih lastnosti so dali tema dvema tipoma še koristnejše lastnosti: Impregnacija, ki vrv ščiti pred vlago, in intenzivno osvetljivost ali svetlečnost, zeleno ali oranžno. Tudi če je vrv mokra od snega, ledu ali dežja, je za prste enak občutek, kakor če bi bila suha. Razlike v teži med suho in mokro vrvjo ni.

Posebnost je novi plezalski sedež »mamut«, fizikalno in medicinsko dobro premišljen, tako da je tveganje pri ekstremnem plezanju minimalno. Pasovi so zelo široki, lahko prestavljivi, in to prsni in sedni, med seboj nepovezani.

T. O.

BOLGARI NA ARARATU IN MATTERHORNU

V letu 1974 sta dve bolgarski navezi prišli na vrh Ararata (5165 m). Poslal ju je alpinistični klub »Aleko Konstantinov«, plezalci pa so bili Tuečki, Marinov in Gerov. Severno steno Matterhorna sta preplezala Kristo Prodanov in Trifon Džambasov. V istem zvezku »Der Tourist« 1975/1 beremo, da sta se na Aljaski

29. avg. 1974 ponesrečila dva poljska alpinista pri vzponu na Whitehorn, ki leži na meji med Aljasko in Kanado. Prvi je bil ing. H. Furmanik, vodja poljske odprave 1974, drugi pa K. Tomaszewski. Zasul jih je 500 m dolg in 200 m širok plaz, ki se je sprožil zaradi udara ledu v vrhnjem delu ledenika.

T. O.

GHM TUDI V ŠVICI

V Švici – rojstni deželi planinstva – se doslej tako imenovani vrhunski alpinisti niso povezovali med seboj. Zdaj pa so se »orlički« – Aiglons iz področja Jure odločili, da bodo to stvar uredili. Zbrali so se 25. januarja 1975 v športnem centru Frutigen in ustanovili koordinacijski centralni odbor, ki ga imenujejo sekretariat švicarskih vrhunskih plezalskih skupin. Avtonomija skupin bo ostala, gre le za koordinacijo, posredovanje in za zveze s podobnimi inozemskimi klubi. Predsednik je A. Herrman iz Jure. Takoj po ustanovitvi so se za članstvo že prijavile nove skupine, ustanoviteljice pa so bile naslednje: GHM Lausanne, Orlički – Jura, Bergsteiger Club Eidechsen (Soleure), Churer – Club in Kletterclub Bergfalken v Berner Oberlandu.

T. O.

ANDINIZEM

Španski konvistadorji so hlepeli le po zlatu, zato je bila španska kolonizacija Južne Amerike brezpomembna, ugotavlja citirani avtor. Prvi andinist je bil pravzaprav Alexander v. Humboldt, nemški znanstvenik, ki je v 19. st. iz veselja zašel v andske višave. V glavnem pa so bili vsi vrhovi v Andih odkriti v 20. stoletju. Zelo aktivni so bili nemški andinisti. Še danes je v Santiagu poleg španskega alpinističnega društva tudi nemški DAV.

Eden najvidnejših andinistov današnjega časa je po rodu Italijan – Ulises Vitale. Živi v Mendozi, »njegova« gora je Aconcagua. Uveljavil se je tudi v Himalaji. Vendar med domačini andinizem le počasi napreduje. Kar je v Alpah izlet, je v Andih že ekspedicija. Krive so tudi daljave. Samo iz Mendoze in Santiaga do Andov ni daleč. Iz desetmilijonskega mesta Buenos Aires pa je več kot 1000 km pota. Vse je veliko, razsežno – daljave, višave in gorato področje samo. Andi še ne žive svojega planinskega, kaj šele turističnega življenja. Le malo je centrov, kjer so pognale kali:

Portillo v Čilu je imel že zimsko olimpiado, Bariloche sprejema brazilske in severnoameriške goste, na Cerro Otto (1500 m) drži avtocesta in se gradi žičnica. To je vse.

Železnice in ceste so, vendar je njihova mreža zelo redka. Seveda – narava je tu prvobitna, prvobiten je tudi človek. Sem in tja kaka hidrocentrala, to je vse, kar je nenaravnega, v glavnem se andinist giblje čez drn in strm, cest ni, tudi steza skoraj ne, vasi so redke, tudi kmetov v evropskem smislu ni. Ne kaže drugega, kot da prodiraš v obliki ekspedicije. To

pa je zelo drago. Lahko pa delaš kratke skoke v neznanu. Vendar je treba tudi pri pripravi misliti na to, ali greš v puščavo ali v pragozd ali pa boš na poti naletel na prvo in drugo. Poledenitev je zelo različna, tudi 6000 m visok vrh je brez snega, tudi do 5000 m raste murava. Veter je v Andih stalno na delu, značilni so hitri vremenski preobrti. Problem je zdravniška mreža. Tudi majhna rana je lahko usodna, ker je do zdravnika daleč. Dobro je, da imajo rudniki visoko v gorah ambulantno in zdravnika. Gozd je včasih tako gost, da pomeni nepremagljivo oviro. Treba je poiskati redkejši prehod ali obrniti.

Zemljevidi še niso zanesljivi, naseljenost je majhna, težko je včasih priti do ljudi in potrkati (v Južni Ameriki ne trkajo, ampak ploskajo pred vrati z rokami).

T. O.

JUŽNA STENA LHOTSEJA JE ZAVRNILA CASSINA

Sredi maja 1975 smo iz italijanskih dnevnikov zvedeli, da Ricardo Cassin v Lhotseju ni uspel. Prvi pristopnik v Walkerjevem stebri si je izbral južno steno, 1000 m visoko, s težavami od IV do VI, eno največjih problemov med himalajskimi stenami. Imel je s seboj same ase, največje kalibre: Reinhold Messner, Alessandro Gogna, Aldo Anghileri in Ignazio Piusi. V začetku marca so odšli, konec maja so se vrnili – praznih rok. Messner ni verjel v uspeh. Šanse soje 40 : 60, je pisal pred odhodom.

Na Lhotse (8511 m) je prvi stopil A. Eggler, Svcicar.

T. O.

VARSTVO NARAVE

KRAJINSKI PARKI V FURLANIJ

Naša zahodna sosedna avtonomna pokrajina Furlanija-Julijska Benečija oziroma odsek za varstvo krajinskih in kulturnih vrednot pri deželni vladi že nekaj let ustanavlja po vsej deželi krajinske parke in naravne rezervate. Postopoma nameravajo zavarovati celo vrsto značilnih krajinskih območij od lagun ob Jadranskem morju in Tržaškega Krasa vse do alpskih predelov.

Parki so namenjeni delno znanstvenemu proučevanju, delno pa duševnemu in telesnemu oddihu turistov.

V gorskih predelih so doslej ustanovili že tri parke in pripravljajo četrtega.

Najprej so l. 1971 zavarovali kotlino Belopeških jezer pod Mangrtom. Zaščita se nanaša na obe jezerci in drugo vodovje, na vso gozdno vegetacijo, floro in favno ter na visokogorsko naravo mangrtskega amfiteatra. Park je namenjen predvsem turističnemu obisku in spoznavanju narave, njenih pojavov in razpoloženj v vseh letnih časih. Tu naj obiskovalci »zadostijo svoji psihološki potrebi po svobodnih širjavah, gibanju, tišini in miru, razgledih, dišavah in zvokih narave ter

dožive neposreden stik z naravnimi oblikami in pojavi. Tako so zapisali ustanovitelji v posebni publikaciji o parku. Po parku so speljali označene steze, postavili klopi in poučne table, prireajo predavanja, organizirajo skupinske ogleda itd.

Precej strožji je režim v parku Vzhodni Cansiglio, na južnih izrastkih Dolomitov, med mestoma Pordenone in Vittorio Veneto. Obsega 6500 ha visoke planote Cansiglio, najvišja točka je 1694 m visoki Croseraz, najnižja okrog 1000 m. Ambient je edinstven: deviški bukov in iglasti gozdovi, prostrane travnate planjave, višje pas ruševja. Flora in favna (zlasti gozdna divjad) sta nedotaknjena. Znotraj parka je več strogih rezervatov v skupni izmeri 224 ha, nadalje 14 podzemskih jam itd. Obiskovalci so redki, največji mik sta popolna samota in odprto prostranstvo. Pospešujejo vodene izlete.

Leta 1973 so odprli geološko-hidrološki park Prescudin v gorski skupini Crep Nudo (2207 m) in Messner (2230 m). S te višine se spušča v dno dolin Tasseit in Prescudin cela vrsta hudournikov, ki povzročajo na dolomitnih tleh pravo razdejanje. Prav razdiralna sila vode pa je tudi predmet proučevanja v parku. Zgradili so opazovalne in merilne naprave, eksperimentirajo z vodnimi toki itd. Tod si znanost nabira izkušnje za boj s hudourniki in erozijo v alpskem svetu. Vhod v park je ob cesti Maniago-Longarone, pri kraju Barcis.

Letos si prizadevajo za ustanovitev četrtega parka, tokrat v Karnijskih Alpah. Zavarovali bodo 2000 ha ozemlja okrog vrha Zuc del Boor (2197 m) nad Resiutto (Val Canale). Predel je skoraj še nedotaknjen – obsega hudourniški dolini rečice Alba in planino Vualt, seveda pa tudi sam vrh del Boora. Park bo razmeroma blizu tudi nam, saj z avtom čez Trbiž do Resiutte oz. Moggia res ni daleč. Sedaj v parku še ni planinske kočice, a načrti zanjo so že pripravljeni. Zgradili bodo tudi ploščad za helikopterje; ta bo koristila zlasti v boju proti gozdnim požarom, ki so tudi precej pogosti. V planinski koči bodo posebni prostori za znanstvenike-raziskovalce. Sploh je značilno, da Furlani postavijo tak »dom« v vsakem svojem parku – šele tako je parku omogočeno, da dejansko opravlja svoje funkcije.

Park bodo odprli prihodnjo pomlad. Te dni je bil v Moggio Udinese širok posvet o bodočem parku, ki ga je vodil predsednik deželne vlade Comelli. Posveta so se udeležili tudi predstavniki PZS.

Marko Selan

NOBENIH CEST, NOBENIH ZIČNIC VEČ V ALPAH?

Tako sklepa svoje razmišljanje Dieter Seibert v Winterbergkameradu Bergweltu 10/74. In pravi, da so za to že vsi, le turistični menagerji bi še radi bolj razpletli mrežo horizontalnega in vertikalnega prometa. Odločitev varuhov in ljubiteljev narave pa se raztegne še naprej. Nobene kočice, nobene steze več, nobene adaptacije, ne modernega komforta več! V tej odločitvi je nekaj grupnega egoizma, nekaj tistega, česar nobeden še ni opredelil, kar pa se v planinskih krogih vedno znova obuja in pojavlja: Gore so samo za prave planince! Kateri in kakšni so to? Prav tisti, ki imajo to radi na jeziku, nočejo ali pa ne upajo povedati. Mi se že poznamo, mi pravi planinci! Na tihem so prepričani, da narava ni za vse, ampak le za izbranec s kolikor toliko popolno, »strokovno« opremo, z dolgim »stažem« itd. Zraven pa govore o množicah, ki jih je treba spraviti v hribe, da okusijo srečo »pravih« planincev. O sancta simplicitas, o preproščina! Kako debelo kožo ima človek!

Seibert ne vzdihuje tako, pač pa razmišlja, kako bi »množice« porazdelil po času in jih razporedil po prostoru. Problem, ki se z njim tudi pri nas ukvarjamo. Ob nedeljah in praznikih kočice kar pokajo, tako so nabasane, gorski zrak v njih pa – rezal in tesal bi ga! Pa ne vse! Tudi take so, ki so tudi ob največjih »konicah« skoraj prazne. Rešitev? Najbrž bi to pomenilo iskati krog na štiri ogle. Koče odpirati samo za člane, to ne gre, ne pri nas, ne drugod. Dirigirati izlete v manj obiskane kraje in kočice? To gre le težko, zelo skromno od rok tudi ob najbolj zgovorni propagandi.

Kaj torej storiti? Širiti obstoječe postojanke, pravi Seibert. Tako se odločamo tudi mi. Exceptis, z omejitvijo: odpirajmo že »odprte« predele, tihe doline in krnice pustimo take, kot so. To se pravi, gospodarjenje z gorskim prostorom se mora podrediti potrebam zdravega okolja v sodobnem času.

T. O.

LEDENIKI IN VARSTVO NARAVE

Poročali smo že o načrtih turistične industrije na Halstattskem ledeniku pod Dachsteinom. Ta ledenik ni edini, po mnenju smuških strokovnjakov pride v poštev za poletno smučanje, vendar ne za tako, kakršno je danes moderno v senci vertikalnega prometa. Vlečnice na ledenikih pridejo v poštev le na takih z gladkim licem, torej ne prestrmih, kajti na strmih zijajo poleti široke in globoke ledeniške razpoke. Če pa ledenik ni strm, »vertikalna« prometna naprava nima

smisla, saj je brez nje za poletnega smučarja lepše doživetje – in ne naporno – saj ne gre za velike daljave. Na Hallstatskem ledeniku ne bo poletnih smučarskih množic, tako sodijo poznavalci, varuhi narave pa med drugim očitajo tehnokratom, da bi tri vlečnice tu na dan potrebovale pol tone nafte, ki bi jo prevažal čez ledenik goseničar, ogrožala pa bi vodo v občini Hallstatt, ki je vsa odvisna od Hallstatskega ledenika. oz. njegovih vodnih odtokov.

Znani sodelavec »Alpinismusa« poroča o vtisu poletnega smučanja pod Breithornom v senci Matterhorna. Zdi se mu, da je pokrajina zaradi naprav precej utrpela: Napete nosilne žice, stebri – dve žičnici sta komaj 40 m vsaksebi – pravi labirint tehnike in cel kompleks postajnih poslopij. Na obiskovalca, ki beži iz mestnega vrveža, naredi vse to neprijeten vtis.

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

FILMSKI ODMEVI S TRENTA

Mednarodni festival planinskega in raziskovalnega filma, ki se je letos že triindvajsetič odvrtel v znanem mestu v Dolomitih, je očitno v krizi. V neki meri na to opozarja visoka številka festivala, saj je festival toliko let težko obdržati na višini. Zato organizatorji plemenitijo filmski program z drugimi prireditvami, ogledi bližnjih turističnih zanimivosti, sprejemi, razgovori, tiskovnimi konferencami, razstavami, ipd. Festival se je udomačil in postal atrakcija, kot jih imajo mnoga mesta. S tem smo že povedali, da je festival zadeva pokrajine Alto Adige in mesta Trento, ne pa zgolj sekcije CAL, ki velikih režijskih stroškov ne bi zmogla.

Letošnji festival je trajal od 27. aprila do 3. maja. Združil je filmski pregled 18 držav iz vsega sveta. Jugoslovani smo bili zastopani z »Malimi čudesi velike narave«. Žal se nismo predstavili s filmom o vzponu na Kangbačen, ki bi ob bledi predstavi drugih alpskih držav zanesljivo prejel kako nagrado. Uspeh odprave ne sme biti zgolj vzpon na vrh, temveč tudi v vzporednih uspehih, med katere štejejo film, predavanja, fotografije, zapisi, zbirke itd.

Festivala sva se udeležila Marijan Krišelj in podpisani. Prvi dan smo največ pričakovali od Perllovega filma »Aconcagua – kraljica Andov«, v katerem naj bi poleg alpinistične glavno filmsko vlogo imel Reinhold Messner. Žal niti kamera niti tehnične razmere niti pokrajina niso zapustile globljega vtisa. Dejstvo več, da niti veliko alpinistično ime niti visoki cilj odprave ne morejo odtehtati profesionalnega prijema s kamero, ki lahko pričara tudi tisto, kar bi sicer ostalo neopazeno. Profesionalni prijem je torej nujen,

če hoče biti alpinistični uspeh vsestransko predstavljen.

Tako je bil izdelan film o vežbanju italijanskih alpinov. Kamera je izbrane fante iz Dolomitov, ki jim zdravje kar žari z obrazov, kljub enoličnemu vojaškemu življenju znala približati s filmsko dinamiko. Tudi sicer je bila vsebina poučna. Način treninga vojakov alpinov je pokazal, od kod izvirajo uspehi italijanskih tekačev na zimskih olimpiadah in svetovnih prvenstvih.

Angleški film o »Roraimi – zadnjem kotičku sveta« je kljub togosti v prikazovanju razodel novo dimenzijo alpinistike. Roraima je – v Britanski Gvajani. Sega 2000 metrov iznad nepregledne džungle, ki jo zalivajo tropski nalivi. Poleg vertikalne se brani tudi s škorpioni in pravimi slapovi v grapah. Alpinisti so plezali v pelerinah! Zaradi nemogočih vremenskih razmer je človek dobil vtis, da je lažje priti na sedemtisočak.

Novozelandski filmski zapis je bila manifestacija moderne tehnike. Pregled novozelandskih gora – koliko jih je – z letalom in upočasnjeno tehniko snemanja je podajal okular snemalca s pravo mero tam in kjer je bilo to potrebno. Skratka, trud je potreben tudi pri alpinističnem filmu. Sicer je bil novozelandski film eden boljših na festivalu, novozelandske gore pa hvalevreden cilj alpinistov. Zaradi višine, trdih podnebnih razmer in oddaljenosti od ekvatorja imajo vse pogoje za spodoben trening tudi za Himalajo. To kaže tudi Hillaryjev primer.

Poljski film »Legenda nekega gradu« je bil kljub nealpinistični tematiki zaradi svetlobnih učinkov in izvrstne montaže prijeten za oko.

Nemški film »S kajaki v Himalaji« je obel tal več, kot je pokazal. Borba z brzicami,

prenašanje čolnov in zajtrk na peščini bi se dali posneti tudi drugje. Razmeroma preveč je bilo na festivalu etnografskih filmov, ki so prikazovali običaje in procesije. Zanimivejši je bil japonski film o Everestu. Pokazal pa ni ničesar novega. Trdoživi japonski alpinisti so imeli nesrečo, plaz jim je pokopal vodjo in šerpe. Prihodnje leto so prišli spet in uspeli. Skratka zgodba zaigranosti, ki terja žrtve, vendar se v Himalaji ponavlja. Festival so pospremili

obiski muzejev, podelitev nagrade ITAS za najboljšo planinsko knjigo, otvoritev filatelistične razstave, degustacija tipičnih produktov pokrajine Alto Adige, okrogla miza za probleme fiziopatologije alpinistov in podelitev nagrad za najboljše filme. V žiriji je bil tudi Jugoslovantov. Dragan Popović. Res škoda, da nismo poslali filma o Kangbačenu. Morda se bomo bolj potrudili prihodnje leto?

mgr. Tone Stojin

RAZGLED PO SVETU

JUGOSLOVANSKI DELAVCI SO ZGRADILI NA JUNGFRAUJOCCHU NAJVIŠJO PLANINSKO POSTOJANKO V ŠVICI - (3454 m)

Dne 22. oktobra 1972 je švicarski radio sporočil, da je pogorela znana planinska postojanka na Jungfrauju. Kaj je bil vzrok nesreče, ni ugotovljeno. Ko se je nesreča zgodila, je bil v koči le oskrbnik, en gost in 15 oseb, večinoma inozemci.

Koča je bila last delniške družbe »Berg-haus«. Pri otvoritvi koče leta 1924 je bilo navzočih več uradnih oseb švicarske zveze in švicarske vlade.

Ker je bila koča zelo obiskovana in je bila za tujski promet pomembna točka, je bilo nujno, da se takoj obnovi.

To težko delo je izvršila skupina 23 jugoslovanskih delavcev, ki so v tej višini v težkih vremenskih razmerah izvršili vsa dela v 11 mesecih. »Die WELTWOCH« je poročala o požrtvovalnem delu jugoslovanskih delavcev.

Delali so mesečno po 350 delovnih ur, podnevi in ponoči ter so stali, kot piše poročilo, z eno nogo na stavbišču, z drugo pa v grobu.

Stalni plazovi kamenja in snega so drveli mimo stavbišča, enkrat je plaz zakopal jugoslovanske delavce. Dela so potekala brez kakršnihkoli ugovorov ali stavk. Skromni jugoslovanski delavci so poznali samo delo in ničesar drugega. Uživali so skromno hrano in so bili veseli, kot piše poročilo, če so si smeli potresati špagete, ki so jih imeli za hrano, s sladkorjem. Če je katerikoli delavec moral v dolino v Grindelwald, se je redno že vrnil zvečer, da si je prihranil izdatke za hrano v dolini. Konec tedna so si včasih privoščili kratko slavo, pri katerem so popili 24 baril piva in 15 l slivovke. Drugi dan pa je bilo treba zopet na delo.

Švicarski izvedenci so ugotovili, da je v tej višini in pri teh delovnih razmerah potrebna tretjina kisika več kot v dolini. V tej višini je treba 18 vdihov v minuti proti 14 vdihom v dolini.

Jugoslovanski delavci so več čas delali z zaščitnimi čeladami. Švicarji so poudarjali, da so bili jugoslovanski delavci vzor delavca, ki žrtvuje vse svoje moči, da v redu opravi delo, ki mu je bilo naloženo.

dr. M. Hrašovec

ZAVORE NA SMUČEH

Dr. Gerhard Pauli je v »Der Bergwelt« 1974/10 napisal članek o večji varnosti pri smučanju, če bi iznašli prikladno zavoro, nekakšno učinkovito coklo. Prepričala bi nezgode in nesreče, ki jih povzročajo smuči, bodisi da ostanejo na nagah bodisi da se snamejo in jo same uberejo po smučišču, ubogi smučar pa, kakor ve, zna in more! S tako zavorico ali zavornico ali tudi zavorilnikom na smučeh se ukvarja že več let tudi Dunajčan prof. Baumrock. V posebni številki »SKI« (1973/43) je opisal svojo zavornico, ki jo že dalj časa preizkuša. Baumrock meni, da mora biti dvokrilna, da njegovi poskusi spodbijajo smiselnost enokrilne zavornice, češ da smučarja zasujejo povprek in to relativno zelo naglo. Dr. Pauli trdi, da so ga njegovi poskusi s prvo zavornico »intamin« pripeljali do tega spoznanja.

Firma »Tyrolia« je prišla na dan z zavornico »quick-stop«. Obstoji iz dveh nezlo-mljivih plastičnih »mačkov« (primežnic), Mačka sta montirana pod prednjo čeljust s prožno (vzmetno) pločevino iz plemenitega jekla, ki ima prostor še za drsno telefonsko ploščico. Ko čevelj vtaknemo v

čeljust, pritisne na vzmetno jekleno pločevino in s tem postavi oba »mačka« vzporedno s površjem smuči, pri padcu pa ju bliskovito spusti. Konstrukcija je nenavadno preprosta, nič ni treba naravnati, vstavljati ip. Lahko jih je montirati tudi na druge varnostne vezi, če imaš le malo obrtniške spretnosti. Tudi za turne smuči pridejo zlahka prav, čeprav se pri njih peta na vsakem koraku odmakne. Naslov: Tyrolia, Smolca Co., A-2320 Schwechat-Wien, Sendnergasse 65.

T. O.

OD PASSAUA DO KRIMA

Sovjetska donavska trgovska mornarica na progi Passua-Jalta je vpeljala turističen promet z velikima ladajama »Volga« in »Dnjepr«. Poznavalci pravijo, da zlepa ni udobnejšega potovanja kakor na krovu teh velikih rečnih ladij. Komfort, zgladna postrežba, potovanje skozi osem držav in pet prestolnic, subtropska klima na Krimu – vse je čudovito doživeti, ki traja 16 do 17 dni. V letu 1975 so aprila meseca razprodali vsa mesta na ladij do zadnjega septembra, za oktober in november se že prodajajo z 10 do 15 odstotkov popusta.

T. O.

V ZRELU ETNE

Sicilski gorski vodnik Antonio Nicoloso je novembra 1974 splezal 150 m globoko v vroče največje žrelo na Etni. Oblečen je bil v azbestno obleko, na glavi pa je imel kozmonavtsko čelado. Znano je, da vročina v žrelu doseže tudi do 800 do 1000°C. Nicoloso je izjavil, da je že na robu navpične stene v žrelu občutil, kako ga greje v noge. Stena je postajala vedno bolj vroča, čim globlje se je spuščal. Bila je krušljiva, kamni, ki jih je prožila vrvi, so mu kar naprej frčali mimo glave. Videl je vrelo lovo, svetlordečo kakor jagodov puding, grmelo in pokalo je kakor pri bombnem napadu. Najhujše za Nicolosa pa je bila para, ki je piskala iz vsake razpoke. Zaradi pare je bila tudi orientacija težka oz. nemogoča. Nicoloso ni plezal brez namena. V Italiji se piše, da je Etna naravni rezervoar energije. (Po Tourist 1975/1).

T. O.

PIRENEJSKI MOZAIK

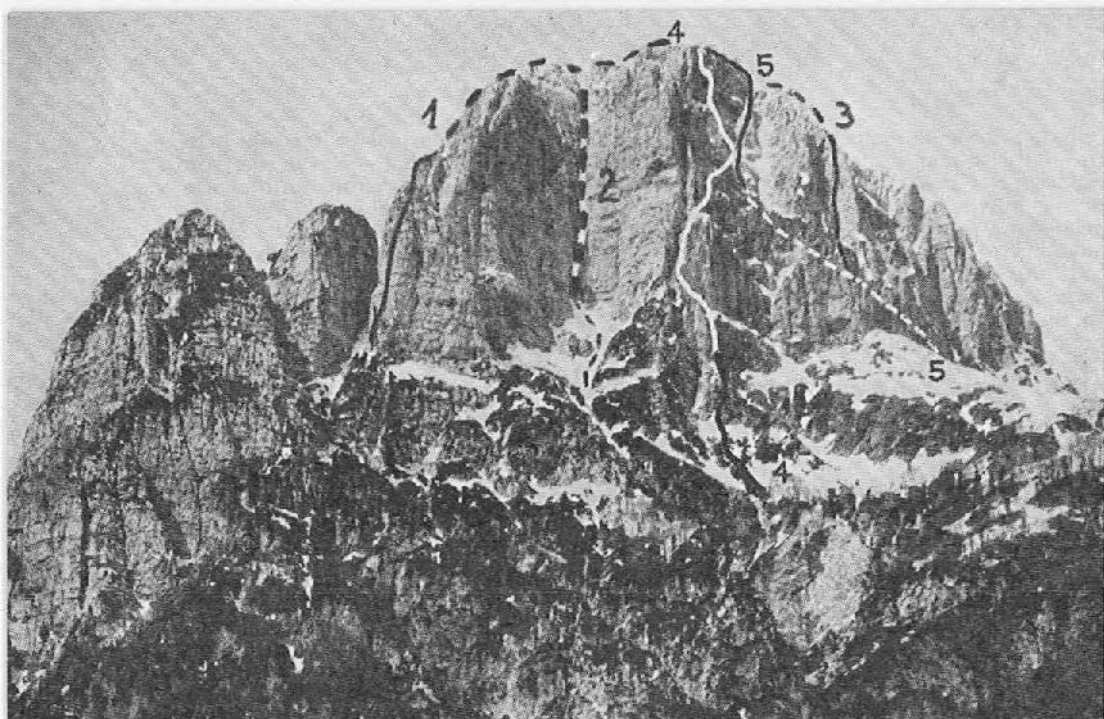
Tak naslov je dal svojemu članku Oliver Beckert o svojem izletu v Pireneje (»Alpinismus 9/74«). Članek je zgled orisa, s katerim predstavlja 400 km dolgo gorovje, ki se razteza med Biskajskim zalivom, kuhinjo slabega vremena, in sončnim Sre-

dozemskim morjem, nekam od rok, tako da so inozemcu manj mikavni, »kot da jih planincu ni treba delati«. Za alpiniste so seve več vredni Dolomiti. Pireneji pa so s kulturnega vidika nenavadno bogato področje na španski in na francoski strani. Pa tudi na vrhovih človeka obide čuden dojem: Kakor da je na koncu sveta. Beckert je izbral Grand Pic du Midi. Všeč so mu bili antikvirani hoteli, udobno domače vzdušje, mir in vzdušje samih termalnih zdravilišč »Les eaux chaudes, Ponticosa, Aix-les-thermes, Bagnères de Luchon«, nad njim zapuščen, pust gorski svet brez rastja, sama melišča, vse nekam neznansko tuje, kakor da bi tako učinkovala dežela Baskov. Kakšna imena! Collado de Burdincurutch, Orbizcayacogiana, Pic Harichourri, Mont Iguzkimen... Od kdaj vse to tu? Kam drži pot v zgodovino, kaj naj ta imena človeku o človeštvu odkrijejo?

Potem Lourdes, najbolj popularen kraj pirenejske dežele, do kraja priganan turistični stroj, prepleaskan s pobožnatjo. »Tourisme et Religion«, ta napis je Beckertu krojil skico o Lurdu: vse povsod devotionalije v znamenju čudežne vode, vse povsod mešanica naivne verosti in blaziranih »sightseeing« obrazov – nikjer pa ni mogoče preslišati zvenka in žvenka v registriranih blagajnah in napravah za vbogajme, za ofer. Trgovci so si razparcelirali temepelj – če bi prišel nov mesija, bi ga takoj preganjali s tožbo, da jim kviri kupčijo, končuje Beckert.

Mimo Gavarnieja ne sme in ne more. Pirenejski Zermatt! Te primere med gorami! Spomnimo se Francoza, ki je našo Logarsko primerjal z Gavarnie. Nemec Beckert pa pogreva 60 let staro primerjavo Gavarnie z Zermattom. Kje je tu zdaj »tertium comparationis« med Logarsko in Zermattom? (Op. ured.) V Gavarnie so pred šestdesetimi leti še tovarili s konji in osli, zdaj pa sprejema pljuskanje turistov motorizacija in jih vozi dalje v Cirque de Gavarnie gledat 400 m visok slap Grande Cascade, ki v prostem padcu buči v globino. Kljub busom pa se je ohranilo izročilo: Karavana turistov, ki se na konjih pomikajo v Cirque, je vsak dan dolga. Vkreber jim gre na smeh, navzdol pa se jim na obrazu bere, da jim konjski hrbet vendarle ne pomeni največjega užitka. Tudi Vignemal je Beckert obiskal, ta eldorado geologov, to goro v razpadanju, fantastičnih oblik, izjemnega sestava, pravi zemeljski kabinet za gorske raritete. Prav taka posebnost je Pico de Aneto, preperel vrh in z jezerom Cregüena, ki leži v nekakšnem žrelu s skrivnostno temno, zeleno-črno vodo. Ena sama naga, gola razkrita geologija, zevajoča rana na zemeljskimi skorji, granitni bolvani, orjaški kakor hiše, širna melišča, ena sama divjina.

T. O.

IZ KARTOTEKE PRVENSTVENIH VZPONOV

SEVEROVZHODNA STENA JEREBICE

1. Vzhodni raz

Emil Jereb, Boro Krivic, 7. 9. 1974.

Ocena IV, 450–500 m, čas plezanja prve naveze 9 ur in pol.

Dostop: S Predela po graničarski poti prek Nemske glave do zadnjih mejnikov. (Do sem je mogoče priti z loga v Koritnici po slabi, težko prehodni jovski poti.) Levo navzdol čez travo v grapo in po policah okrog vznožja severovzhodnega raza v krnico pod mogočno zajedo. Dalje levo ob vznožju stene do pričetka vzhodnega raza. S Predela 3,30 h. Mestoma težavno.

Opis: Smer poteka levo ob razu. Najprej naravnost mimo macesna, nato proti levi navzgor do velikega rogla in naprej po strmih kaminih na prvo glavo. Do sem 6 raztežajev (IV, odlična skala, lepa plezanje). Naprej čez stolpe v škrbino pod drugim strmim odstavkom. Po razu 15 m, nato desno v velik kamin, ki se razširi v grapo. Po njej v škrbino. Ta del smeri III. Proti levi navzgor tri raztežaje po skrotju (II) na drugo glavo. Naprej v razgibani, razgledni grebenski plezariji do vrha.

Sestop: Po markirani poti v Moznico. 3 h.

2. Alijeva smer (spominska smer Alija Simoniča)

Zoran Bošlin, Janez Gradišar, julija 1973 (po predhodnem poskusu).

Ocena VI, A2, višina 400 m, čas plezanja prve naveze 10 h. Smer še ni bila ponovljena.

Dostop: Kot pri 1 do krnice pod mogočno zajedo in navzgor k vstopu. 3 h.

Opis: Smer ne potrebuje dosti opisa, saj sledi velikanski zajedi, ki razpi steno od vrha do tal. Smer sodi med najnevarnejše v Julijskih Alpah. V vpadnici zajede sprva lahko (III), nato skozi strmejše kamin na polico (možnost bivanja). Dalje sledi smer zajedi, ki je večinoma mokra in algasta. Potrebno so zagozde. Više gori obideš previs v zajedi na desni in se spel povrneš v zajedo. Po njej do kanca. Po lažjem svetu (IV) štiri raz-

SEVEROVZHODNA STENA JEREBICE

1. – Vzhodni raz

2. – Alijeva smer

3. – »Jadviga«

4. – smer Gselman–Wagner

5. – Tumova smer

Foto: Jaka Čop

težaje proti desni do roba stene. Dalje po grabenu na vrh.

Sestop: kot pri 1.

Opomba: Za plezanje smeri je najprimernejši čas jesen (zaradi algaste, mokre zajede). Potrebne so zagozde (ali bongi) ter razni specialni klini.

3. »Jadviga«

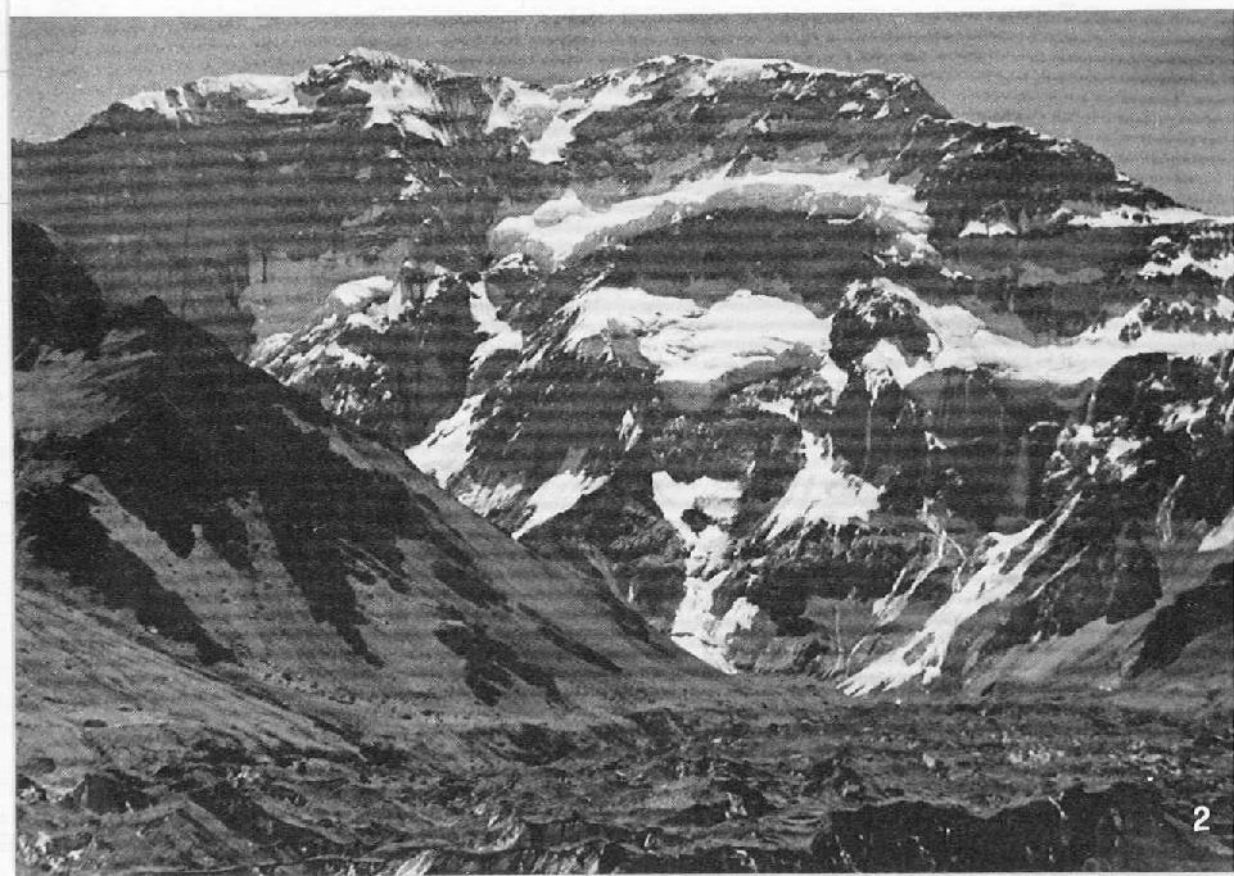
Janez Dornik, Janez Gradišar, Dragan Vuković, 30. 7. 1972.

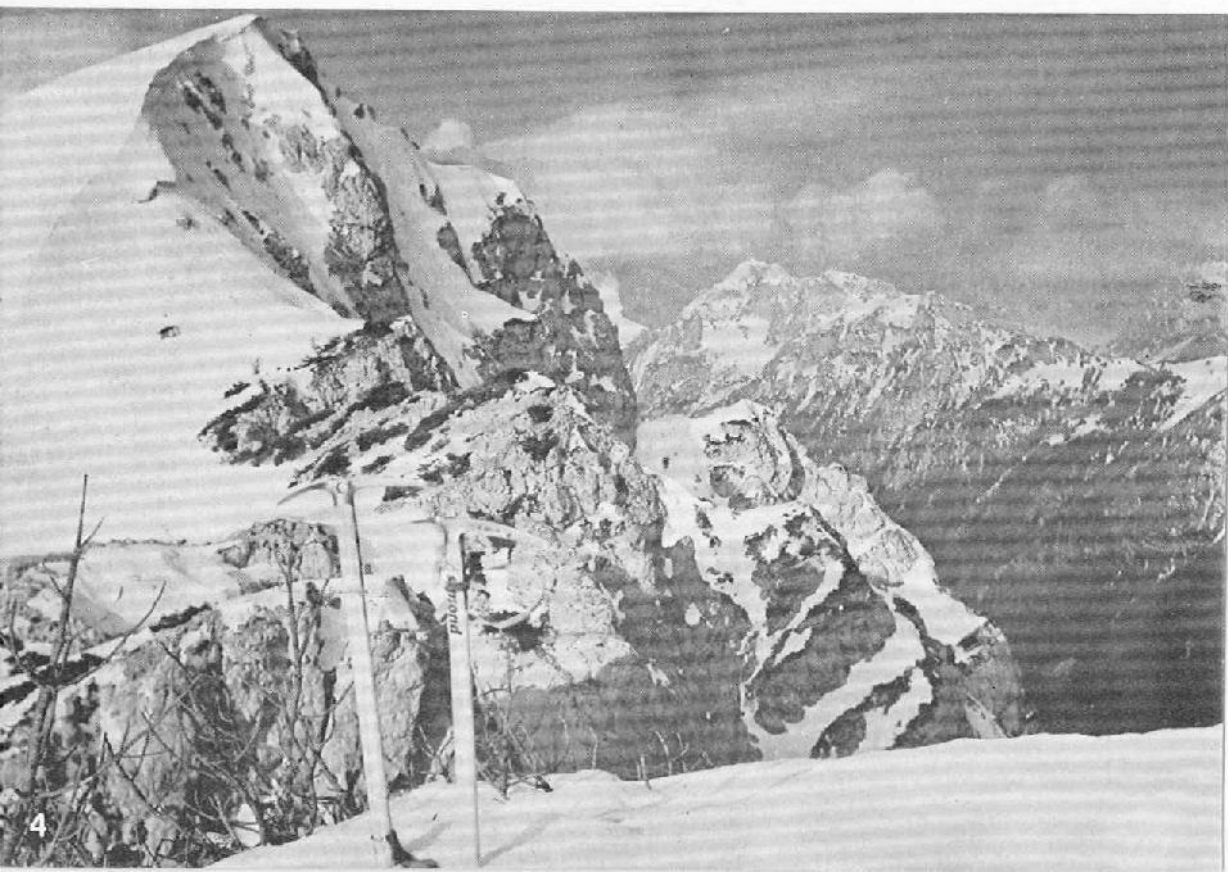
Ocena: raztežaj V, VI–, sicer IV, V, višina 400 m, čas plezanja prve naveze 10 h. Smer še ni bila ponovljena.

Dostop: Kot pri 1 do pašnika Planje, ki se končuje na melišču pod severovzhodno steno. Od tod desno navzgor do stene k vstopu (izrazit kamin).

Opis: Vstop desno od možica prek skoka na polico (pod kaminom k). Prek navpičnega skoka na poličko, po njej levo, nato pa naravnost navzgor do previsa. Prečnica čez gladke plošče do stajišča. Desno po grapi v lažji svet. Po njem štiri raztežaje do kamina. Po njem na vrh stolpe. Desno (v zahodni steni) po poči (VI–, k, levo gladek kamin) in naprej po sistemu kaminov, končna pa po odprti steni na rob (k, zagozda). Dalje lažje do vrha Jerebice.

Sestop: kot pri 1.

- 1 Cerro Cathedral – Foto Vladimir Mesarić
- 2 Južna stena Aconcague – Foto Vladimir Mesarić
- 3 Štruca in Skuta s Podov – Foto Franci Ekar
- 4 Velika Raduha, desno Grofička
- 5 Dolgi hrbet in Skuta – Foto Franci Ekar
- 6 Severno zahodni greben Kočne – Foto Franci Ekar
- 7 Proti Konjskemu sedlu – Foto Ciril Praček

**Svet barv in harmonije —
odslej tudi vaš svet**

ZDRUŽENE PAPIRNICI LJUBLJANA

USTANOVLJENA 1842 — ESTABLISHED 1842
TEKOČI RACUN SDK LJUBLJANA 50101-601-15939 — ☒ 61260
LJ.-POLJE — ☎ 48-141 — ✉ PAPIR VEVČE — TELEX 31116

**MARIBORSKA
TEKSTILNA
TOVARNA
MARIBOR**

Kraljeviča Marka 19

Telefon TOZD: Melje 26-241, telex 33117 YUMTT
 Tabor 23-841
 Merinka 32-151
Telefon obrata: Ljutomer 81-130

Obrati: predilnice, tkalnice, oplemenitilnice, sukančarna in pletilnica

Proizvodnja:

Preja: bombažna-mikana in česana, stanična, sintetična, volnena mikana in česana

Tkanine: bombažne, volnene, umetno svilene, stanične, sintetične, čiste in v mešanicah, enobarvne, desinirane in tiskane

Pletenine: jersey-tkanine v uni barvah, tiskane in desinirane. Izdelane iz sintetičnih mešanic,

a posebno iz poliestar-volna in poliestar-rayon

Bombažni in sintetični sukanec ter leacril preja

KUPUJTE NASE KVALITETNE IZDELKE PO KONKURENČNIH CENAH!

Ljubljanska banka

Podružnica Ljubljana

Pravi naslov za denarne zadeve

ROGAŠKA ROGAŠKA ROGAŠKA ROGAŠKA

ROGAŠKA ROGAŠKA ROGAŠKA ROGAŠKA

GUMACOMMERCE

VULKAN

kombinat gume i obuče
Niš

P. e. 61000 LJUBLJANA

Celovška 40

Telefon: h. c. 311-622

PRODAJA:

- Gumijasto obutev
- Gumijasto tehnično blago
- Transportne trakove
- Pogonsko jermenje
- Cevi
- Lepila
- Podplatne plošče
- Avto gume — proizvodnje
Sava, Borovo, Semperit

impol

Izdelujemo iz aluminija in
alumijskih legur:

pločevino, trakove, rondelje,
rondice, palice, cevi, profile, žico,
vrvi in vrvi z jeklenim vložkom.

V lastnem konstrukcijskem
biroju projektiramo vse vrste
alumijskih konstrukcij — vrata,
okna, fasadne elemente,
samonosilne fasade in alumijske
nosilne konstrukcije — po naročilu.

Obrat za alumijske konstrukcije
na osnovi teh projektov izdeluje
in vrši montažo konstrukcij.

V obratu za površinsko obdelavo
brusimo, poliramo in eloksiramo
vse vrste profilov in elemente
v želenih barvah.

ZASAVSKI PREMOGOVNIKI TRBOVLJE

proizvajajo v TOZD Rudnik premoga
Hrastnik, Rudnik premoga Trbovlje in
Rudnik premoga Zagorje, kvalitetni
rjavi premog

TOZD GRAMAT proizvaja kvalitetno zidno
opeko in dolomitni drobljenec

TOZD Avtoprevoz »Zasavje« opravlja
različne avtotransportne storitve

TOZD Rudarska gradbena dejavnost
izvaja rudarska investicijska dela doma
in na tujem

TOZD Elektrostrojne delavnice izdeluje
razne rudarske strojne in elektro naprave
ter izvaja večje remonte

TOZD Rudarski šolski center pa izobražuje
potrebne rudarske, kovinarske
in električarske kadre.

**VOBA-VAŠ DOMAČI
PLESKAR**

***Z voba barvo si olepšate dom
po vašem okusu
sami
hitro
preprosto in
poceni***

Voba barva-gotova pot k uspehu

tekstilna industrija ajdovščina

modne tkanine
umetno usnje
preja

tekstina

65270 AJDOVŠČINA, TOVARNIŠKA 15

Telefon: h. c. 73-322, 73-357 — Železniška postaja Ajdovščina
Žiro račun 52010-601-10841 pri SDK Ajdovščina

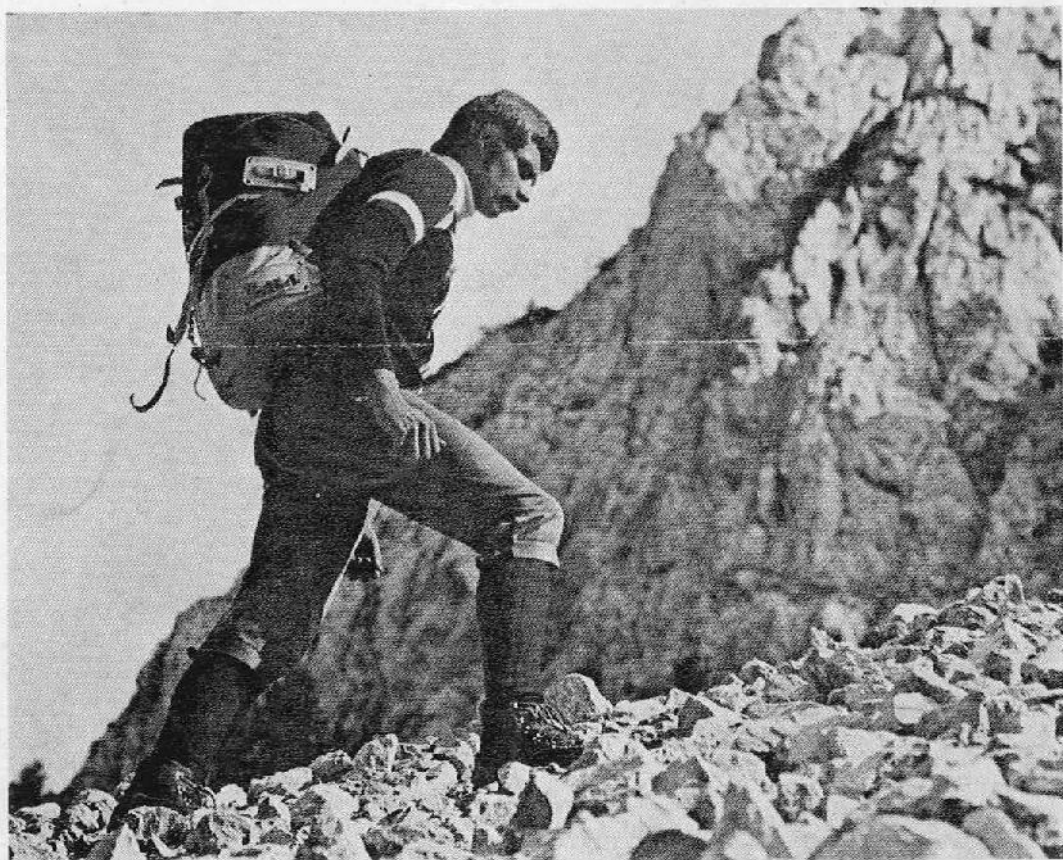
Izdelujemo:

Modne tiskane in pestro tkane tkanine za ženska poletna oblačila in moške srajce iz diolena in bombaža. Našo letošnjo novost predstavljajo tkanine iz mešanice diolena, finega lanu in česanega bombaža.

Raznovrstno prejo.

Sodelujemo z zahodno-nemško firmo Glanzstoff iz Wuppertala, ki kontrolira kvaliteto naših izdelkov.

Pazite na zaščitni znak diolen, ki je garancija za kvaliteto!

PLANINCI!

- Od sedaj tudi na najvišje vrhove sveta v planinskih hlačah NOVOTEKS!
- NOVOTEKS je za vas izdelal moške, ženske in otroške planinske hlače, ki so vsestransko uporabne tako po kroju kakor tudi po kvaliteti.
- Naj vam zaupamo, da je bila oblečena v naše planinske hlače tudi lanskeletna jugoslovanska odprava, ki je osvojila Kangbačen v Himalaji.
- Planinske hlače lahko naročite direktno v tovarni NOVOTEKS, tekstilna tovarna Novo mesto, Foersterjeva 10, n. sol. o.

Tabela mer za planinske hlače

moške planinske hlače								
številke	88	92	96	100	104	108	visoka normal. postava	
	44	46	48	50	52	54	srednja normal. postava	
pas	78	82	86	90	94	100	mere v cm	
boki	96	100	104	108	112	116		
damske planinske hlače								
številke	72	76	80	84	88	92	96	vitka postava
	36	38	40	42	44	46	48	normalna postava
pas	62	66	70	74	78	82	86	mere v cm
boki	92	96	100	104	108	112	116	

Novoteks